

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

THEOPHRASTI CHARACTERES.

MARCUS ANTONINUS.

EPICLETUS. SIMPLICIUS. CEBES.

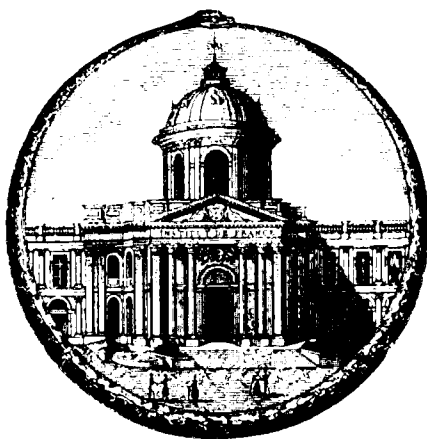
MAXIMUS TYRIUS.

EXCEDEBANT FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56.

THEOPHRASTI
CHARACTERES,
MARCI ANTONINI COMMENTARII,
EPICTETI
DISSERTATIONES AB ARRIANO LITERIS MANDATÆ,
FRAGMENTA ET ENCHIRIDION
CUM COMMENTARIO SIMPLICII,
CEBETIS TABULA,
MAXIMI TYRII DISSERTATIONES.
GRÆCE ET LATINE CUM INDICIBUS.

THEOPHRASTI CHARACTERES XV ET MAXIMUM TYRIUM
EX ANTIQUISSIMIS CODICIBUS ACCURATE EXCUSSIS EMENDAVIT

FRED. DÜBNER.



PARISIIS,
EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,
INSTITUTI REGII FRANCÆ TYPOGRAPHO.

M DCCC XL.



PRÆFATIO.

Comprehenduntur in hoc volumine scriptores aliquot de philosophia morali. Quibus THEOPHRASTI *Notationes morum* præmitti non ab re fore putavit eruditissimus auctor Collectionis. Difficillima est autem, etiam post opem a doctissimis et sagacissimis viris certatim allatam, hodieque harum reliquiarum conditio. Nam et singula in codicibus adeo corrupta feruntur, ut multa nondum potuerint satis probabiliter emendari; et de scriptionis totius forma genuina nemo ita disseruit, ut in plenam persuasionem traharis. Equidem, ut verbo dicam quod sentio, pleraque Theophrasti esse arbitror, ipsius etiam verbis dicta, ex opere ῥητορικῶν χαρακτήρων excerpta ab *rhetoribus*. Non est enim de nihilo, quod horum characterum particulæ, tam inter se diversæ, omnes tamen inventæ sunt in codicibus rhetorum Græcorum *). Rutilius de χαρακτηρισμῶ : *Quemadmodum pictor coloribus figuras describit, sic orator hoc schemate aut vitia aut virtutes eorum, de quibus loquitur, deformat*. En igitur χαρακτηρισμοῦ specimina Theophrastea, quæ rhetores quidni proposuerint discipulis ad hanc partem artis informandam? ut Gorgias, quem transtulit Rutilius, non oratoris, sed philosophi Peripatetici exemplo χαρακτηρισμὸν explicabat. Quam rem si reputasset Astius, non librarium finxisset Palatinorum incrementorum scriptorem; neque Fossius, egregius vir, tam multa ἀφ' ἀμάξης in errorem illum coniecisset. Jam vero quum ex indicio, quod significavi, probabile fiat per rhetorum manus delatas ad nos esse reliquias libri Theophrastei (jam Stobæi ætate, ut credere par est, deperditi), sequitur non tantum abesse ab his characteribus interpolationis suspicionem, quantum removit Fossius. Idem tamen præclare vindicavit additamenta Palatina et magnam partem

*) Conf. L. de Sinner, *Notice sur la vie et les ouvrages de Diamant Coray*, p. 7, not. 14.

reliquis dignitate paria esse evicit. Ceterum, ut dixi, verba ipsa Theophrasti superesse puto, valde depravata et aliquot locis interpolata; plurima autem omissa esse et disjecta ab epitomatoribus, adeo ut *ordinem* notarum in notationibus singulis non ita temere tribuam Theophrasto. Verum de hac re quæ dicenda habeo, in aliud tempus remitto: nunc de editione nostra exponendum est.

Quum multi satis pro arbitrio versati essent in his characteribus, hanc mihi legem scripsi in editione notis et apparatu non instructa, ut optimorum codicum scripturæ essem quam tenacissimus; a qua non discederem nisi summa conjecturarum aut necessitate aut evidentia compulsus. Quare corrupta, manca, disjecta multa relinquere malui quam eorum emendandi viam improbabilem sequi. Quindecim characterum codices longe ceteris antiquiores quum Parisiis serventur, operæ pretium facere putavi si consulerem iterum. Ac vidi amicos Needhami non omnia exhaustisse, quædam etiam falso tradidisse, ut infra apparebit: sed non ideo sua laude fraudandi sunt, qui in scriptura minutissima et omne genus compendiis intricatissima pleraque recte intellexerint. At recentiores editores miratus sum omnes multis locis temere deruisse textum Needhami, ad antiquissima documenta constitutum, chartis quibusdam quinti decimi sæculi magis fidentes. Ex iisdem veteribus membranis et aliis codicibus intellexi, ab recentioribus fictam esse usitatam formam titulorum, *περὶ εἰρωνείας, περὶ ἀρεσκείας*: quum scripti libri rectiorem modum præcipiant, *Θεοφράστου χαρακτῆρες. εἰρωνείας πρῶτος* (sic antiquissimus A, non α'). *κολακείας β'*, et Palatinus, *ις' χαρακτήρ δεισιδαιμονίας*. — Ultra decimum quintum characterem scripti nihil reperitur Parisiis. De Palatino codice vere dixit Orellius: « Illud quoque dolendum, quod Siebenkeesius quum negligenter descripsisset codicem Pal., negligentius etiam ejus curam ediderit Gœzius. » Nam in quinque versibus æri incisis *ter* male legit Siebenkeesius, ut ad Char. XVI notabo; Gœzii autem negligentia omnibus manifesta. Specimen illud codicis Palatini quum ductus quosdam referat, qui mihi non videbantur esse posse librarii Græci, confugi ad doctrinam et humanitatem excellentissimi HASII: qui opinionem meam probavit, et specimen illud male fida manu delineatum ostendit; sed idem, ubi ob summam inconstantiam ductuum satis recentem me putare illum codicem dixi, vetuit, addens, Panopliæ Euthymii Zigabeni codicem Regum

simillima manu scriptum anni nota esse instructum, quæ ad tertium decimum sæculum remittat.

Jam longum esset narrare locos, in quibus vel codicum scripturam reduxerim, vel admiserim conjecturas : facile intelligent quibus interest ex libris editis. Præter codices duos, qui decimi sæculi ineuntis esse judicantur, denuo collatos, inspexi etiam Fonteblandensem bombycinum, sæc. XIII, quem in uno tantum loco ab illis discrepantem vidi. Ex his præter levicula quædam retuli omnia quæ apud Needhamum desiderantur vel non vere traduntur. Inserui etiam aliqua ex codice nescio quo Palatino, quem Neveletus contulit cum exemplo editionis Morelli (Lutet. 1583), quod servatur in bibliotheca Regia. Plerumque consentit ille cum Rherdigerano Schneideri.

Proœm. I. 19 Palatinus Neveleti dat ὁ Περύκλεις, quod unde in Heinsianum marginem venerit, quærebat Fischerus. — Char. I, I. 3 codex A ἐν τύπῳ, sine ὡς, I. 6, λαβεῖν. 14 codd. βουλεύεσθαι, non —σεσθαι. Eorundem scripturam posui in loco interpolato I. 27, quamvis depravatam. Needhamus falsa retulerat. 29 miro consensu omnes ἡ οὗς ἔχεις. — Char. II, 10 παρακείμενος Pal. Neveleti. — III, 29 ἐπὶ τὸ δειπνον cod. A solus. 34 πλόιμον omnes, et 41 κατ' sine ἀ.τ Ante Ἀπατούρια articulum præbet Monacensis. — IV, 11 δεινὸς omnes superscripto ὡς, et προαίρων. 19 Casaub. λίαν λέγων. Sigla in codice A non μὲν, sed μὲνὸν indicat. 25 codd. ὑποκείρασθαι. — V, 41, 42 ita scribuntur in codd., non ut refert Needham. — VI, 12 ἐργασίαν αἰσχρὰν codex A. 16 τοῦτο δ' ἂν omnes, non τοῦτ' ἂν, quod enotatur. 20 cod. A τὴν ἀρχὴν, et 32 idem εἰς λοιδο. 29 omnes —πῶλια, non —πωλεῖα. — VII, 45 ἀρχὰς omnes, etiam Pal. Neveleti. Needhami notationem male cepit Fischerus et post eum alii. 4 omnes προδιηγέσασθαι, et 5 τότε, non ποτε. 13 ἐστὶ omittit Pal. Neveleti, 18 idem et cod. A ὑμᾶς. — VIII, 23 (et XI, 22) ἀπαντ. etiam Pal. ille. 35 καὶ ἂν omnes. 45 πιθανῶς commode omittit codex A. 44 omnes ταῦτα οἶδε. 48 Απροσδεδραμηκέαι. 7, 8 posui τοὺς ἀκούοντας, οὗς οὕτω καταπονοῦσι pro vulgato τοὺς ἀκούοντας οὕτω καὶ καταπονοῦντες. Nostri omnes cum Pal. Nev. καταπονοῦσι. — IX, 12 cod. A κέρδους εἵνεκα, 13 ἀποστερεῖται, 14 omnes δανείζεται. 18 Τίθει etiam Pal. Nev. — X, 39 codd. τὰς (B τὴ) κύλικας πόσας, non ut refertur, et 44 non ἀποβαλούσης, sed ἐκβαλούσης. Est autem ἐκβάλλειν *laisser tomber*. 46 pro καλύμματα mire

Pal. Nev. σκαλίσματα, et 9 θυψιλήματα, 13 τῶν μετρῶν (sic). — XI, 26 cod. A μεταστρ. ποιήσῃ. — XII, 12, idem τόκον, non τόμον. — XIII, 20 codd. δόξει εἶναι. 23 Orellius ingeniose φενακίσας διεγχθῆναι. 25 Pal. Nev. ὅσον, 28 πορεύεται καταλιπεῖν, 33 βουλεύεσθαι. 39 cod. A παρεστηκότας, non περιεστ. In B compendium turbatum. — XIV, 42 cod. A Ἔστι δὲ καὶ, B ἔστι καὶ, et alii multi alterutro modo (Fischer. p. 106), ut videri possit hanc notationem olim præcessisse alia vitii similis. 4 codd. καὶ ἀπαγγέλλοντος αὐτῷ, nimirum eo cui mandatum est invitare ad exsequias. 12, 13 in loco «conclamato» ceteris probabilior est Astii ratio, qui Corais et Schneideri inventa ita conjunxit, Ἡδύ γε τῶν ἀστρων ὄζει! ὅ, τι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι τῆς γῆς, *quam suavis est siderum odor! (quem quidem reliqui dicunt terræ odorem.)* Pal. Nev. καὶ ἄλλοι. — XVI, 38, 39 Siebenkeesius in codice Palatino legit ἐπιχωρῶν falso : postrema litera est οῦ, præcedens videtur esse π, non potest η, et ρω non usquam illo modo exaratur : sed nihil certi extundas e ductibus male redditis; ἐπιχωων ποῦ, si ductus spectes, omnium est verisimillimum. Fossius conjecerat (ἐπεὶ) ἐπὶ χοῶν ἦν. 40 δάφνην, non δάφνης, in specimine, et 45 ἱερῶν, non ἱερὸν, neque, ut credidit Schneiderus, ἱερῷ. Quæ ex illo codice accesserunt, in lectorum gratiam a ceteris accurate distinguenda erant. 12 in εἴσω haud dubie vocabulum longe aliud latet. — XIX, 44 in ἀναπίπτοντος corruptum puto participium ejus fere sententiæ quam latine reddidi. 46 servavi σφύζεσθαι, quanquam non satisfacit Orellii defensio. — XX, 9 vulgo probata correctio πᾶν ἔργον vel πᾶν τοῦργον hic locum non habet. 12 etiam Pal. Nev. lacunulam explebat, ex quo enotatur ὑποχρῶ ῥήμασιν. 15 in ἀμφοτέρα οὐκ ἔχοντες quum Fossius ὀρχίπεδα cogitans deleret οὐκ, non meminit loci Luciani, οἷοι πολλοὶ εἶναι λέγονται ἀμφοτέρα ἔχοντες, de hermaphroditis, Dial. mer. 5 — XXI (ex Char. V), 17 tres codd. nostri πίθηκον δρέψαι, 21 iidem (et Pal. Nev.) παλαιστριαῖον, 24 ἀποδείξεις, 25 ὕστερον ἔπεισιν ἐπὶ τῶν θεωμένων, quæ probabiliter sanavit Needham. — XXIII, 27 εἰθ. scripsi pro καθ', 33 Orellius τοὺς ἀγωνικοὺς π. — XXVIII, 5, 6 in μακρὸν ἀνδριάντα ludi nomen inesse statuerim potius quam mutem παίζειν, quæ mutatio alias præterea postularet. 9 Orellius ὡς ἂν καὶ ἐκείνου δὴ ἐπισταμένου. — XXX (sive XI veterum edd.), 36 ἀποδίδοσθαι codex A, non ἀποδίδοσθαι : nihil igitur differre ab reliquis cen-

sendus. 42 codd. καὶ ξενίων, 46, ὑπὸ, non πρὸ, ἡ ἐκκεκρουμένῳ, sine σ, hæc omnia ut Palatinus. 16 codex A λάβοιεν.

MARCI ANTONINI editionem Schulzianam secuti sumus, ab ipso *Schulzio* passim emendatam et correctam. Idem vir doctissimus ultro nobiscum communicavit translationem latinam prorsus novam, ab ipso diligentissime concinnatam, quæ vulgarem maximo intervallo post se relinquit. Quo nomine persuasum habemus eum summam inivisse gratiam ab lectoribus nostris; qui monendi sunt, asteriscis indicari locos non codicum scripturam, quippe corruptam, latine referentes, sed probabilem conjecturam; in græcis enim Schulzianus manuscriptos codices et editiones primas sibi sequendas esse statuit, etiam ubi sententiam pravam aut nullam præberent, perpaucas tantum emendationes admittens.

IN EPICTETI *Enchiridio* et CEBETIS *Tabula* exprimenda erat editio major *Schweighæuseri*, artis criticæ docte, prudenter et circumspecte exercitiæ mirificum exemplar. Cujus quum fundamenta examinare neglexisset summus Coraes, in *Enchiridio* nimium tribuit interpolationibus manifestis. Sed egregias emendationes ejus octo vel novem læti recepimus, et alia quædam correximus ex secundis curis *Schweighæuseri* in *Philosophia Epictetea*. L. Odaxius in translatione latina multa Cebetis optime reddiderat; reliqua græcis qualia nunc leguntur accommodavimus.

In *fragmentis* Epicteti quæ Stobæo debentur, codex Parisinus a Gaisfordo collatus perutilis fuit: multa exhibet nitidiora, aliqua quæ pro desperatis habebantur vel integra præbet vel proxima integritati. Cujus rei exempla duo commemorabimus. Fragmentum 29 hoc modo edebatur, τὰς σιτήσεις ποιοῦ, μὴ ἀνειμένας, καὶ σκυθρωπάς· ἀλλὰ λαμπράς, καὶ εὐτελεῖς· ἵνα μήτε διὰ τὰ σωματικὰ αἱ ψυχὰι ταραττωνται φενακίζόμεναι, καὶ τῶν ἡδονῶν σωματικῶν ὀλιγωρῶσιν, ἔπειτα βλάπτωνται, τρυφῶντα μὲν παραυτίκα πλοῦτον, νοσοῦντα δὲ εἰσαυθὺς τὰ σώματα. Quæ verba non mirum est si a nemine poterant intelligi: V. *Schweighæuser*. p. 185 sq. Codicis Parisini scripturam distinctione adjuvimus et unius vocis mutatione: legebatur, μήτε φενακίζόμεναι πρὸς τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν ὀλιγωρῶσιν, quod illud incommodi habet, ut præcedentia verba, διὰ τὰ σωματικὰ, et hæc, τῶν σωματικῶν, non prorsus eadem τοῦ σωματικοῦ acceptione dicta sint.

Apparet autem quam facile σωμάτων ob σωματικά eadem phrasi inclusa in hoc vocabulum abire potuerit. Fragmento 32 legebatur τηδήσσα τῷ σώματι, quod faciliore conjectura sanari poterat quam Schweighæuseriana. Fragmenti 35 finem ita scriptum, ἄνθα δὲ ἂν μὴ παρῇ νῆψις, πειθοῦς τέλος εἰκῇ σε παρέχει διατείνεσθαι, et ab editore sine medicina relictum, idem codex præstat integrum. In fragmento 51, codex brevius, οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοψυχίας, καὶ πραότητος, καὶ φιlanθρωπίας. Fragmenti 169 lacunam sarsimus ex codicibus Heerenii. Fragm. 174, οὐδ' ἥδιον (pro vulg. οὐδὲν δι' ὧν) coniecit etiam Coraes ad Enchir. pag 120.

Fragmenta crucis signo notata dubiæ sunt auctoritatis; ea vero quæ plane nullam habere videbantur, delevimus.

DISSERTATIONES EPICTETI ab *Arriano* literis mandatæ per hanc editionem ceteris parabiliorem jam frequentius et a pluribus lectum iri confidimus, quam adhuc esse lectas repperimus. Nam, nisi fallit opinio ex scriptis eruditorum hominum concepta, pauci virtutem illorum sermonum, Horatianos sæpissime in mentem revocantium, satis cognitam habuerunt. Expressimus *Corais* recognitionem Schweighæuserianæ recensionis, ita quidem ut in dubia scriptura judicanda utriusque viri docti argumenta examinarem. Et videbatur nobis præstantissimus Græcus trigiuta fere locis injuria discessisse ab editore Germanico, aliquoties uterque immerito sprevisse quod in melioribus codicibus scriptum exstat. Eximias quasdam conjecturas, quæ delitescebant in Addendis Schweighæuseri et Corais commentario, in eum, quo dignæ erant, locum recepimus. Vocabula quæ asteriscis cinguntur, delenda esse censet Coraes; quæ uncis, de conjectura inseruntur.

SIMPLICII *commentarius in Enchiridion*, iis qui philosophiæ studia auspicantur, utilissimus lectu liber, multis locis emendatus est ex annotatione Schweighæuseri. Numeri in summo margine dextro positi paginas indicant *Schweighæuserianæ*, in lævo, *Heinsianæ* editionis.

MAXIMO TYRIO contigit ut *Dissertationes* ab ipso scriptæ et in optimo codice servarentur et a præstantissimis criticis, *Davisio*, *Marklando*, *Reiskio*, quantum fieri poterat a temporum labe

liberarentur : nihilominus hodieque vitiis inquinatæ leguntur plurimis, quæ dudum a viris quos nominavi sagacissimis erant sublata. Eorum enim quæ Davisius codicum et ingenii ope in integrum restituerat, pars haud exigua neglecta est ab editore Greshamensi, qui ex defuncti Davisii schedis græca constituit, amplis autem et admirabilibus Marklandi inventis non poterat uti, posterius ad eum transmissis. Neque Reiskio lectorem adjuvare licuit, tum demum appellato, quum editio Londinensis jam tota exscripta esset typis Lipsiensibus. Ita nobis relinquebatur ut Maximum Tyrium multis modis emendatiorem emittere possemus. Quod hac ratione instituimus.

Davisius quum ex codice Regio, cujus plane singularis est præstantia, innumeros locos emendasset, fieri potuisse suspicatus sum ut in tam divite messe spicæ quædam interciderent. Et memineram ill. Boissonadium in Anecdotis aliqua ex iisdem membranis protulisse; haud dubie quia Davisium fugerant. Expectationem superavit eventus; codex diligenter excussus integra plurima præbuit pro vitiosis quæ legebantur; multa etiam, quæ nemo poterat suspecta habere, exquisitius aut nitidius enunciata præstat. Sed longe abest ut omnem offensionem tollat ex delictula dictione hujus scriptoris, quæ criticum sibi poscit in primis subtilem. Ego veritus ne audacius refingendo quæ extra perfectum ferri videbantur, pessumdarem etiam illa quæ maximo jure in orationem græcam recepissem, lenibus modo et summe probabilibus conjecturis locum dedi, ubi vel aperte vitiosa esset scriptura, vel minima mutatione multum nitoris dictioni aut sententiæ accederet. Non raro sciens reliqui vulgatam merito suspectam, sed quam ratiunculis quibusdam speciose tueri posses. Lacunas quoque rarius notavi quam incidisse persuasum habeo. Qua cautione id effeci, ut Maximum multo quam ante emendatiorem sine diffidentia ulla legere possis; iis autem, qui perpoliæ hunc scriptorem aggredientur, varietatem optimi codicis cum pulvisculo expromptam offero. De qua priusquam diserfius exponam, verbo dicendum est versionem latinam esse ex Heinsiana effectam, cujus viri temeritudo sæpe bilem movit, non mihi soli, sed jam Marklando, ad Dorvillium hæc scribenti (p. 337 ed. Lips. Supplicum): «Dolet quod elegans hæc, sed vaga versio, vel paraphrasis potius, Heinsii in hac nitida editione (Londi-

nensi) servabitur. Mihi nequaquam placent hujusmodi excursus potius quam versiones, quæ ingenium interpretis quidem demonstrant, sensum auctoris incertum et obscurum, ne dicam intactum aliquando, immo sæpissime, relinquunt.» Hujus licentiæ vestigia vel frequentissimâ immutatione et interpolatione obrui non poterant; et jam pœnitet tam lectorum quam mea gratia me ob Heinsianum nomen Paccii interpretationem neglexisse. Indicem Davisianum, in quo plus centum nomina repperi esse omissa, multum auximus.

Codex Regius est sæculi decimi ineuntis vel exeuntis noni, sine ullo compendio scriptus, « eadem ut videtur manu qua Platonis codex » egregius ejusdem bibliothecæ, quod in schedula codici addita annotatum video. Eum ex antiquissimo libro uncialibus literis scripto derivatum esse hoc indicio colligo: ubi dubium aliquod aut corruptum vocabulum incidit, quod sententiæ tenorem interrumpat aut ab librario non intelligeretur, continuo *accentus omittuntur*. Hinc necessario efficitur aut nostrum librarium aut eum cujus apographum accurate expressit, accentus pinxisse primum, quod fieri non potuit in vocabulis dubiis aut monstrosis. Scholia in margine, argumenta et πίναξ uncialibus literis scripta sunt cum accentuum notis. Ea autem accuratione et integritate est hic liber, ut orthographica ratio ejus universa ab me posset repræsentari, his solummodo exceptis: ν ἐφέλκυστικῶ, quod ponit ubique; et illis ὄρ' ἄν, ὄ, τι οὖν, οὐκ ἄν, quod præter paucissimos locos scribit pro οὐκ ἄν: infinitivos et optativos aoristi bis terve distinguit, ceterum ubique ποιῆσαι scribit quando debebat ποιήσαι; denique in encliticis fluctuat, modo ἄλλός τις exarans, modo recte: sed in his quoque ea servavi quæ disertis præceptis non refragarentur, in ceteris vero omnibus scito te ipsam scriptionem codicis tenere, nisi aliud significet annotatio. De secunda manu quando loquor, intelligo valde antiquam et primæ fere supparem: est enim alia quoque recentissima, quæ vulgatam modo intulit, modo signis indicavit, a me, ut oportuit, silentio præterita. Quum autem Davisii quoque varietatem ex eodem codice ductam receperim, ita distinxi ut *Regium* vocem quando a me enotata est, *codicem* quando a Davisio. Qui quanquam multo plura inde eruit quam ego, rara tamen est *codicis* mentio, quia pleraque jam in orationem

Maximi transierant, ego autem nihil nisi varietatem codicis et Davisianæ editionis alterius (litera V. indicatæ) refero.

Bis terve ex Heinsii versione intellexi jam lecta fuisse ab ipso quæ in locis illis ex Regio supplebam; similiter Boissonadius, prolatis emendationibus duabus ex codice, in Heinsiana hæc recte scribi addit. Fuerint igitur inter vitia ab nobis sublata quædam Londinensi et Lipsiensi editionibus propria: quam rem alii examinant; mihi ex puro fonte haustus sufficiebat. Criticorum principum Marklandi et Reiskii conjecturas plurimas codex accurate excussus confirmavit, quod annotavi ubique, non ut laureis illorum inseram novum aliquod foliolum, sed ut nudem inconsultos quosdam emendationum ex ingenio natarum obtrectatores et sycophantas.

RELATIO CRITICA DE MAXIMO TYRIO.

Pag. 1. Inscriptio ita concepta in codice. — Lin. 6 δὲ ἵππῳ Regius. V. πότερόν ἐστιν ἵππῳ, ex eodem codice, sed compendio male intellecto. — 14 οὐ γὰρ ἀεὶ παρέξει τοῖς σοφ. προφάσεις scripsi partim cum Davisio. V. οὐ γὰρ ἔξει τοῖς σ. πρόφασις. — 15 Ἰριδος Heinsius. Reg. οἶδας (sic). V. διδασκαλίας. — 17 τὰς προσδοκίας Marklandus. V. ταῖς προσδοκίαις. — 19 δυσελπίδες Reiskius. V. δυσάντιδες. — 20 Reg. ἐντετευγχοῦτες. — 29 ἡ Reg. V. ἡ. — 31 δσήμεραι Regius ubique.

Pag. 2. Lin. 3 Reg. αὐτῶ τὸν. — 19 Reg. κάλλι-
σαι. — 22 Reg. τετραμμένος, ita ut μενος sit in
litura duarum literarum. — 23 Reg. ἐπεφύκεσαν.
— 30 εἰκὸς Marklandus addidit. — 49 Reg. ἐκ-
πλαγής. Idem κατήριπε. V. κατήρειπε.

Pag. 3. Lin. 1 cod. καὶ ἡ βασιλεία (sic). —
4 ἐμπορέοντο Stephanus. Codd. ἐπιφορέοντο. — 7 ὧ
Heinsius. Codd. ὡς. — 8 παρεβάλομεν Marklandus.
V. παρελάβομεν. — 9 ἡμῖν δρόμον Regius. V.
δρόμον ἡμῖν. — 14 δυνηθῇ μὴδὲ μεταβάλλειν. Ἄν
δὲ δυν. scripsi partim cum Reiskio. V. δυνηθῇ.
Εἰ δὲ μεταβάλλειν μὴ δυν. — 17 Reg. δέ πως. —
20 cod. ἐν ἐκ. Præpositionem ejecerat Davisius.
— 41 Regius κατέδοντας καὶ παλο. . . (lacuna de-
cem fere literarum) . . . ἐμπιπλάμενους. . . (lac. quin-
que fere literarum) . . . οἱ ἀκούοντας. — 43 Reg. ταρ-
κόμενους. — 47 Reg. ᾧ δὲ οὐτὶ.

Pag. 4. Lin. 7 Συρακοσ. . . Regius ubique. —

19 Reg. τῆς ἄλλης. Deinde idem a pr. m. τὴν
ἰδρανὴν τὴν, a correctore τὴν ἰδραν ἢ τὴν. —
30 Reg. a pr. m. βέβαιος; ἡ καὶ δ, a correctore
ἡ δ. V. βέβαιον ἢ δ. — 31 καὶ βέβαιον Reiskius.
V. ὡς βέβ. — 51 sic Reg. V. τρόπος οὗτος. — 52 in
ἀρότρων literæ ὅτρω recentes in rasura.

Pag. 5. Lin. 17 Reg. a pr. m. ἄσπεως. — 20 τῷ
Reg. V. τῶν. — 23 καὶ ἀνθρ. Reg. V. καὶ τῷ ἀνθρ.
— 28 πέτασθαι Reg. V. πέτεσθαι. — 30 εἰ γε νενέμ.
Reiskius. Cod. εἰ ἐννενέμηται. — 37 pro ὄργανα Reg.
ἔργα. — 43 προσβλημάτων Wakefieldus Silv. cr. III,
p. 144. V. περιβλ. Ejusdem χυμῶ pro θυμῶ, l. 42,
recipiendum et ipsum fuisse videtur. — 44 ἀσπετῇ
idem Wakefieldus. V. ἀσθενῇ.

Pag. 6. Lin. 4 διασῶζον Heinsius. Cod. διῶζον.
— 7 Reg. a pr. m. ποτειμῖαν (sic). Ibidem ἤδεται
καὶ ὄνος Regius. V. abest ἤδεται. — 14 Reg. ini-
tium verbi εὔρες in rasura; ἡὔρες videtur fuisse.
— 22, 23 sic codex. Addidi lacunæ signa. V.
διὰ λόγοι τε θηρίων καὶ ξυνουσίαι. — 26 δὴ τις Reg.
V. δέ τις. — 35 ἄμα Heinsius in versione et Reis-
kius. V. ἄρα. — 37 Reg. ἀν ἡ δ' Ἐπ. — 43 a recenti
manu illatum.

Pag. 7. Lin. 5 Reg. om. ἡδονῆς, et 16 τῷ. —
28 ἡ Reg. V. ἡ. — 34 codex μέρη γὰρ, sed η inso-
lentius depressum; in marg. περὶ antiqua manu.
— 35 μὴ addidit Reiskius, οὐδὲν om. Reg. — 51
Reg. δυσερασίστερος, in margine repetitum.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBAION A.

Παρά τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλῶδες καὶ ἀόρητον.

β'. Παρά τῆς δόξης καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γενήσαντος, τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρβενικόν.

γ'. Παρά τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβὲς καὶ μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης. Ἐτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαίταν καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

δ'. Παρά τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβάς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκαλοῖς κατ' οἶκον χρῆσασθαι, καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἱκνῶς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρά τοῦ τροφῆος, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ φερέπονον καὶ ὀλιγοδὲς καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ ἀκαλύπτατον καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

ς'. Παρά Διογνήτου, τὸ ἀκρονόσπουδον· καὶ τὸ ἀπιστητῶν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ ἐπαίδων, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποκομπῆς καὶ πῶν τοιούτων λεγόμενοι· καὶ τὸ μὴ ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιτοῆσθαι καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παρρησίας καὶ τὸ οὐκ ἐκνεύειν φιλοσοφία καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν Βακχίου, εἶτα Τανδάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ τὸ γράφει διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δορὲς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἔχοντα.

ζ'. Παρά Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρῆσθαι διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους· καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ [τὸ] συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστήναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιῆν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστολὰ ἀφελῶς γράφειν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινουέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐκαλῶς καὶ εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὴν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθαλῶσαι, διακείσθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀνταγωνίσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα βλοσυρῶς· μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητειοῖς ὑπομνήμασιν, ὧν οἰκοδὲν μετέδωκε.

■ ANTONINUS.

MARCI ANTONINI

IMPERATORIS

COMMENTARIORUM

QUOS IPSE SIBI SCRIPSIT,

LIBER PRIMUS.

1. *Avi Veri exemplo operam me dare oportet, ut siavi-bus sim moribus neque iræ indulgeam.*

2. *Existimatione et recordatione genitoris mei ad verecundiam et animum viro dignum excitari debeo.*

3. *In matre exemplum habui, pietatis in Deos et liberalitatis; abstinētia: non solum a malo perpetrando, verum etiam cogitando; tum frugalitatis in victu, quæ ab opulentorum vita et consuetudine longissime abeat.*

4. *A proavo habui, quod publicos litterarum ludos non frequentavi, et domi bonis præceptoribus usus sum, atque intellexi, in talibus rebus non parcendum esse impensis.*

5. *Ab educatore, ne in circo spectator Prasianus aut Venetianus neve parmularius aut scutarius fierem, ut labores sustinerem, paucis indigerem, ipse operi manus adnoverem, rerum alienarum non essem curiosus, nec facile delationem admitterem.*

6. *Diognetus me monuit, ne studium in vanas res conferrem neque iis fidem haberem, quæ a præstigiatoribus et impostoribus de incantationibus et dæmonum expulsionē aliisque ejus generis rebus narrantur; neque coturnices alere, neve insana talium rerum admiratione tenerer; ut libere dicta æquo animo ferrem, philosophiæ me addicerem et primum quidem Bacchium, deinde vero Tandasisdem et Marcianum audirem; ut dialogos puer adhuc scriberem, ut grabatum et pellem et ejus generis omnia, quæ ad Græcam disciplinam pertinent, expeterem.*

7. *Rustico debeo, quod in cogitationem veni, mihi morum emendatione et curatione opus esse; quod neque ad æmulationem sophisticam declinavi, neque de theorematibus commentatus sum, aut exhortatorias oratiunculas declamavi, aut virum strenue exercitia subeuntem munificumve me ostentando homines in admirationem mei rapere studui; quod a rhetoricæ, poesis et elegantioris dictionis studio abstinui; quod non elegantiore veste indutus domi incedo; quod epistolas simpliciter scribo instar ejus, quam is ipse Sinuessa ad matrem meam dedit; quod, si qui me irritaverint aut aliquid deliquerint, iis placabilem et ad reconciliandum facilem me præbeo, simul atque in gratiam redire volunt; quod diligenter legere soleo, non contentus sum maria rei intelligentia, neque garrulis properanter assentior; quod commentarios Epicteti legi, quorum mihi ipse copiam fecit.*

η'. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀναμφι-
βόλως ἀκύδευτον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποδλέπειν,
μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰετὶ ὅμοιον,
ἐν ἀληθείᾳ ὀφείας, ἐν ἀποβολῇ τέχνου, ἐν μακραῖς
νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς,
ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀνειμένος·
καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν
ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμε-
νον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ πα-
ραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμ-
βάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μῆτε
ἐξηγώμενον διὰ ταῦτα, μῆτε ἀναισθητῶς παραπέμ-
ποντα.

θ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμένες καὶ τὸ παράδειγμα
τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ
κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στο-
χαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν
ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς
πάντας εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προση-
νεστέραν εἶναι τὴν θυμὸν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ
αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ
τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶ ἐξευρετικὸν τε καὶ τακτικὸν
τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μὴδὲ ἔμφασιν
ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρᾶσχειν, ἀλλὰ ἅμα
μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ
εὐφημον, καὶ τοῦτο ἀσφογιῇ· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπι-
φάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπί-
πληκτον· καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν
βάρβαρων, ἢ σολοικόν τι, ἢ ἀπηγῆς προενεγκαμένων,
ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκείνο, ὃ ἔδει εἰρησθαι, προ-
φέρεισθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως,
ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ
τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς πα-
ρπομπήσεως.

ια'. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, ὅσα ἡ τυραν-
νικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς
ἐπῆσαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀστορ-
γότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολ-
λάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινα, ἢ ἐν ἐπι-
στολῇ γράφειν, ὅτι ἀσχολὸς εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ
τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς
συμειοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ πε-
ρισσώτατα πράγματα.

ιγ'. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου
αἰτιώμενον τι, κὰν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πει-
ρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνθετον· καὶ τὸ περὶ
τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὐφημον, ὅσα τὰ περὶ Δομι-
τίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονεύμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ
τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σεουήρου, τὸ φιλοκίειον,
καὶ φιλάληθες, καὶ φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι
Θρασέαν, Ἐλβίδιον, Κάτωνα Δίωνα, Βροῦτον, καὶ

8. Apollonii exemplo didici liberum esse et sine dubi-
tatione cautum et circumspectum, neque aliud quidquam
vel minimum respicere, nisi rationem; mei similem semper
esse in doloribus acerrimis, in prolis amissione, in morbis
diuturnis; eidem acceptum refero, quod mihi contigit, ut
in vivo exemplo perspecte viderem, eundem et constantissi-
mum esse posse et remissum; in eo vidi studium in enar-
randis philosophorum scriptis a morositate alienum atque
conspexi hominem, qui peritiam ac sollertiam qua in tra-
dendis theorematis pollebat, manifesto bonorum suorum
minimum existimabat; ab eo didici, quomodo beneficia,
quae putantur, ab amicis sint accipienda, ut neque prop-
terea addicti famus, neque ea sine grati animi sensu prae-
termittamus.

9. In Sexto suspexi benevolentiam et exemplum domus
paterno affectu administratae, et intelligentiam vitae secun-
dum naturam institutae, et gravitatem non simulatam;
item sollicitam in explorandis amicorum necessitatibus dili-
gentiam; tolerantiam erga imperitos et temere opinantes;
studium ejus ad omnes se accommodandi, ita ut consuetudo
ejus omni adulatione gratior esset, eodemque tempore
lisdem maxime venerandus videretur; artem per notions
claras et perspicuas via ac ratione praecepta ad vitae usum
necessaria reperiendi et ordine collocandi: idem neque irae
unquam neque alius cujusquam perturbationis indicium de-
dit, sed simul et affectibus maxime immunis et amantissi-
mus fuit, bonae famae studiosus, idque sine strepitu, et eru-
ditus sine ostentatione.

10. Alexandrum Grammaticum observavi ab increpati-
onibus sibi temperare, neque probrose vituperare, qui bar-
barum aut solecum aliquid vel absonum proferunt, sed
dextre id modo, quod dici debet, proponere, aut respon-
dendi aut confirmandi aut de re ipsa, non de verbo, deli-
berandi specie usum, aut alia ejusmodi scita commonefa-
ctione.

11. A Frontone didici intelligere, qualis sit tyrannorum
et invidentia et versutia et simulatio; eosque, qui a nobis
patricii appellantur, ut plurimum a genuino paterni animi
affectu alieniores esse.

12. Ab Alexandro Platónico, ne saepe nec nisi necessitate
coactus alii dicerem vel in epistola scriberem, me esse
occupatum, neque hac ratione continuo recusarem officia,
quae rationes ad eos, quibuscum viverem, exigere, ne-
gotia urgentia praetendens.

13. A Catulo, ne parvi facerem amicum aliquid culpam-
tem, etiam si forte temere culparet, quin etiam periculum
facerem eum in pristinum statum restituendi; item ut li-
benter praeceptorum laudes celebrarem, quemadmodum de
Domitio et Athenodoto memoriae proditum est; ut liberos
meos sincera pietate prosequerem.

14. A fratre meo Severo, propinquorum et veritatis et
justitiae studiosum esse: per eundem Thraseam, Helvidium,
Catonem, Dionem, Brutum cognovi et animo concepi imagi-

φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἐτι παρ' αὐτοῦ τὸ δμαλὲς καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἔκτεως, καὶ τὸ εὐελπι, καὶ τὸ πιστευτικόν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ, τί θέλει ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὁῦλον εἶναι.

ιγ'. Παρὰ Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μὴδὲν περίφορον εἶναι· καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἀλλαις περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ θύους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρόν· καὶ τὸ οὐ σχετλίως κατεργαστικόν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεῖν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέπληκτον, καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμυχνοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρός, ἢ πάλιν θυμώμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικόν, καὶ τὸ συγγκωμονικόν, καὶ τὸ ἀψευδές, καὶ τὸ ἀδιαστρόφου μᾶλλον, ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι ὅτε ᾤηθη ἂν ποτέ τις ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὕτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ εὐχαριεντίζεσθαι.

ιδ'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσάλυτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων· καὶ τὸ ἀκινόδον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· καὶ τὸ φιλόπονον καὶ ἐνδλεχές· καὶ τὸ ἀκουστικόν τῶν ἔχοντων τί κοινοφελές ἐσπέρειν· καὶ τὸ ἀπατρατρέπτως τοῦ κατ' ἀξίαν ἀπονεμῆσαι ἐκάστω· καὶ τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεῖα ἐντάσσει, ποῦ δὲ ἀνέσεις· καὶ τὸ παῦσαι δὲ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μεираκίων· καὶ ἡ κοινωνημοσύνη· καὶ τὸ ἐρεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· αἰ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρεῖας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλοῖς, καὶ ἐπίμονον, ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη τῆς ἐρεύνης, ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἀψέχορον, μὴδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὐταρκὲς ἐν παντί, καὶ τὸ παιδρόν· καὶ τὸ πόρβριθεν προσητικόν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγῶδες· καὶ τὸ τὰς ἐπιβολήσεις καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' εἰπὼς σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμειυτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων τιμῶν κατατινάσεως· καὶ τὸ μήτε περὶ [τοῦς] Θεοὺς δεισιδαῖμον, μήτε περὶ ἀνθρώπων δημοκοπικόν, ἢ ἀρεσκευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ ἡρῶν ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον, μὴδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέρουσι τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει διαφιλείαν, χρηστικὸν ἀνύψως ἔμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἀπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι, καὶ τὸ μὴδὲ ἐν τινι εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐερνάκλος,

nem reipublicæ liberæ, in qua æquis legibus et eodem jure omnia administrentur, et regni, quod civium libertatem omnium maximi æstimet; præterea ab eodem, æqualem et constantem esse in studio philosophiæ; benefacere et impense largiri, bene sperare et neutiquam dubitare de amicorum amore: is quoque non usus est dissimulatione erga eos, qui vituperandi videbantur, neque amicis ejus opus erat, ut quid vellet aut nolle, conjectura assequerentur, sed id apertum fuit.

15. In Maximo *cognovi* illud, sui compotem esse neque ulla re transversum abripi; animo esse bono, tum in aliis rebus adversis, tum in morbis; moribus uti et suavitate et gravitate bene temperatis; negotia, quæ impendent, non gravate perficere. Quidquid ille dixit, id ex animi sententia eum dicere, et quidquid egit, id consilio non malo eum agere, omnes persuasum habebant: porro nihil admirari et ad nihil obstupescere; nec festinare neque cunctari neque consilii expertem aut dejectum esse, neque nunc hilarem esse et rursus irasci et suspiciosum esse; liberalem esse et promptum ad ignoscendum; mendacium fugere, atque hominis non eversi potius, quam erecti specimen exhibere: neque quemquam ab eo contemptui se habitum existimasse, neque ausum esse se illi præferre; denique honeste urbanum esse.

16. A patre mansuetudinem et immotam in iis, quæ diligenter considerata sunt, perseverantiam, vanæ gloriæ ab opinatis honoribus quæsitæ contemptum, amorem laborum et assiduitatem, animum promptum ad audiendos eos, qui aliquid, quod ad publicam utilitatem spectat, afferant, firmam constantiam in tribuendo cuique, quod ejus dignitas postulat, peritiam, ubi intentione opus sit, ubi remissione: coercere amores puerorum; civilitati morum studere; amicis concedere, ut neque comæ semper adsint neque in itineribus sese necessario comites præbeant; semper similem sui deprehendi ab iis, qui necessitate aliqua impediti ab eo abfuere; in consiliis diligenter inquirere atque constanter, neque vero « destitit ab indagatione contentus obvia rerum specie. » Amicos retinendi studiosum esse, eos nec fastidio mutantem nec perditæ amantem; contentum esse in omnibus et vultu serenum; e longinquo prospicere et etiam ad minima administranda parari sine strepitu; acclamationes et omnem adulationem sub eo repressam esse; opes reipublicæ necessarias semper conservare, sumptus publicos parce erogare et æquo animo ferre quorundam his de rebus reprehensiones; neque circa deos supersticiosum esse, neque circa homines popularem auram captantem, blandientem, plebem demerentem, sed sobrium in omnibus et constantem, nusquam ineptum nec novitatis studiosum; rebus, quæ ad vitæ cursum faciliorem reddendum faciunt, quarum copiam uberrimam affert natura, sine fastu pariter atque sine excusatione uti, ita ut præsentibus sine affectione frueretur, absentibus non indigeret; nec dicere posse quemquam, sophistam eum fuisse aut vernam aut schola-

μήτε στυγερὰ σχολαστικὸς, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προσεσθάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξονειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωγον ὑπ' αὐτῶν· ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὐχαρὶ οὐ κατακόρω· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἂν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῆς χρῆζειν, ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἐκτός. Μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς δυνάμειν τινα κεκτημένοις, ὅλον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδατικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι· πάντα δὲ κατὰ τὰ πατρία πράσσω, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πατρία φυλάσσειν. Ἐτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ῥηπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθὺς καὶ ἀμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωρῶν ἐπιτελεῖσαι, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις πρὸς αὐτὸ [δὲ] τὸ δέονπραχθῆναι δεδορκότες, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖςπραχθεῖσιν εὐδοξίαν. Οὐκ ἐν ἄνωρὶ λούσσης, οὐχὶ φιλοκοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοήτης, οὐ περὶ ἐσθίων ὑφὰς καὶ χροῶς, οὐ περὶ σωμάτων ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου πολλὴ ἀνάγους ἀπὸ τῆς κατὰ ἐπαύλεως, καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ τῶν τελῶν ἐν Τούσκλοις παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιούτος τρόπος. Οὐδὲν ἀπηνὲς, οὐδὲ μὴ ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν τινα εἰπῇ ποτε, « ἕως ἰδρώτος »· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐβρωμένως, συμφώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονεύμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τοῦτων, ὃν πολλοὶ πρὸς τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἐτι καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστὶν ἀρτίον καὶ ἀήτητον ψυχὴν ἔχοντος, ὅλον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

ζ΄. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοὺς πάππους, ἀγαθοὺς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. Καὶ οἱ περὶ οὐδὲνα αὐτῶν προέπεισον πλημμελῆσαι τι, καίτοι διάθεσιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχε, κἂν ἐπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιῖα, τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἐμελλέμε ἔλγεῖν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλέον ἐκτραφεῖν παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασωσά· καὶ τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου. Τὸ ἀργοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, δὲ ἐμελλε πάντα τὸν τύπον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἐννοίαν ἔξειν

sticum, sed virum maturum, perfectum, sanatione superiorem, qui et suis et aliorum rebus praesesse posset. Praeter haec vere philosophantes colere, ceteros neque probro afficere neque tamen ab iis transversum abripi; porro suam esse in vitae consuetudine et festivum nec vero ad fastidium usque; corpus suum cum temperantia quadam curare, non ut vitae avidum, aut ad ornatum luxuriae, neque tamen negligenter, quo factum est, ut propter suam diligentiam in paucissimis arte medicorum remediisve internis et externis opus haberet. Potissimum autem sine invidia loco cedere, si qui maiore quadam facultate pollebant, ut eloquentia aut doctrina juris morumve aut aliarum rerum cognitione, et simul cum iis operam dare, ut singuli pro iis, quibus quisque excellebat, facultatibus, existimationem consequerentur; omnia more majorum agere, ne illud quidem ipsum affectantem, ut morem majorum servare videretur; tum porro non facile moveri et huc illuc jactari, sed in iisdem et locis et negotiis immorari; post vehementissimos capitis dolores statim juvenilem ac vegetum ad consuetam negotia redire; non multa habere arcana, sed paucissima ac rarissima, eaque tantum ad res publicas spectantia; prudentiam ac moderationem in muneribus edendis, operibus extruendis, congiariis largiendis et ejusmodi rebus, * quae sunt hominis id ipsum quod agi oportet nec vero laudem e rebus gestis efflorescentem spectantis; non intempestive balneis uti, non de aedibus extruendis laborare, non de cibariis curiosum esse neve vestimentorum textura et colore neve de servitiorum specie; * vestem e Lorio, villa inferius sita, et Lanuviniis villis ei plerumque in usu fuisse; erga portitorem Tusculanum deprecantem quomodo se gesserit, et qualis fuerit omnis sic agendi ratio. Nihil immite, nihil inverecundum, nihil vehemens, neque ut dixeris « usque ad sudorem: » sed omnia singulatim sumpta esse perpensa, quasi per otium, sine perturbatione, ordine, constantia, convenienter inter se. Conveniret in eum, quod de Socrate memoriae traditum est, eum et abstinere et frui potuisse iis, quibus plerique nec abstinere per infirmitatem nec frui sine intemperantia possunt; posse autem in altero robustum, in altero temperantem ac sobrium se praestare, id vero viri est firmo animo invictoque praediti, qualem se in Maximi morbo praestitit.

17. A Diis bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos praecceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, omnes fere habui: *iisdem debeo*, quod in neminem eorum temere quidquam deliqui, quamquam ita animo affectus, ut, si res tulisset, utique ejusmodi aliquid admissem, sed deorum benevolentia non ita ceciderunt res, ut in reprehensionem incurrerem; quod non diutius apud pellicem avenuitritus sum, et quod aetatis florem indelibatam servavi nec ante justum tempus virilitatis specimen dedi, sed ultra etiam distuli; quod principi ac patri subjectus fui, qui

πῶ, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐν αὐτῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσων χρῆζειν, μήτε ἐσθίων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδράντων [τοιῶνδ' ἑνὶν], καὶ τοῦ ὁμοίου κίμπου· ἀλλ' ἔξουσιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον, ἢ βραθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δεόντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἥθους ἐπεγεῖραι με πρὸς ἐπιμελείαν ἑμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι ἄρῃ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωματίον διάστροφα· τὸ μὴ ἐπὶ πλέον με προκαλεῖται ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεγένην, εἰ ἡσυχίαν ἑμαυτὸν εὐδως προΐοντα. Τὸ φέσαι τοὺς τροφείας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἰσάκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι τοῦ με, ἔπειά νείοι ἔτι ἦσαν, ὑπερὸν αὐτὸν πράξειν. Τὸ γυναικα Ἀπολλώνιον, Ρούστιον, Μάξιμον. Τὸ φαντασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ παλαιῶς, οἷός τις ἐστὶ· ὥστε, ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκείνῃ δόσσει καὶ συλλήψει καὶ ἐπιπνοίαις, μηδὲν καλύειν ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἀπολαίπεσθαι δὲ ἐπὶ τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχὶ διδασκαλίαις· τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιοῦτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἀφασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ ὑπερὸν ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπήναντα πολλὰκις Ρουστίκῳ, μηδὲν πλέον πράξει, ἢ ὅ ἂν μετέγνων· τὸ μέλλουσιν νέαν τελευτᾶν τὴν τελευτᾶν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη. Τὸ ἰσάκις ἐβουλήθη ἐπικουρῆσαι τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλο τι χρῆζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαι με, ὅτι οὐκ ἐστὶ μοι χρήματα, ὅθεν γίνηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτως μὲν πειθῆναι, οὕτως δὲ φιλόστοργον, οὕτως δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδεύων τροφῶν εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Τὸ δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα καὶ μὴ διγγίσθαι, καὶ τούτου ἐν Καίτη ὥσπερ χρήσθαι τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα σοφιστὴν, μηδὲ ἀποκαθίσαι ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δέονται.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούῳ.

BIBAION B.

Ἐώθεν προλέγειν ἑαυτῷ· Συντεύξομαι περιέργῳ, ἐχρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασιλῶν, ἀκοινωνήτῳ. Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνους παρὰ τὴν ἀγνοίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, τεθεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ

mihi omnem fastum demeret et ad intelligentiam adduceret, posse in aula ita degi, ut nec satellitio nec vestitu insigniore nec facibus nec stultis et simili ornatu opus sit; posse principem ita contrahere sese, ut proxime ad privati vitam accedat, nec tamen propterea demissius vel remissius negotia publica imperatoris administrare; quod mihi contigit frater, qui moribus suis me ad curam mei excitaret, honore autem et suo in me affectu me exhilararet; quod liberi mihi neque ingenio tardi neque corpore distorti nati sunt; quod non longius progressus sum in rhetorica, poetica et reliquis studiis, quæ me fortasse plane detinuissent, si me feliciter in iis proficere sensissem; quod eos, a quibus educatus sum, ad honores, quos expetere ipsi mihi videbantur, evohere festinavi, nec spe eos lactavi, me, quum juvenes adhuc essent, id in posterum facturum; quod cognovi Apollonium, Rusticum et Maximum; quod imago vitæ secundum naturam instituta, qualis esset, clare et frequenter animo meo obversata est; ita ut, quod ad Deos ac dona, auxilia et consilia ab iis mihi oblata attinet, nihil obtulerit, quominus jam pridem naturæ convenienter viverem; quod vero nondum id assequutus sim, id mea culpa atque inde quod Deorum submonitiones et tantum non clarissima præcepta neglexi, acciderit; quod in vita, qualis ea fuit, corpus mihi tamdiu perduravit; quod nec Benedictum nec Theodotum attigi, sed etiam postea affectibus amatoris correptos ad sanitatem redii; quod, quamquam Rustico sæpe succensui, nihil ultra admisi, cuius me poeniteat; quod mater mea, quum mature decessura esset, mecum tamen ultimos ætatis annos transegit; quod, quoties pauperi aut alius rei indigo opitulari statuebam, nunquam audiui, mihi deesse pecuniam, unde id facerem, et quod non ulla mihi unquam talis necessitas obtigit, ut ab alio sumere cogerer; et quod talis mihi uxor contigit, tam obsequens, tam amans, tam simplex; quod abunde mihi suppetiverunt viri ad liberos educandos idonei; quod per insomnia mihi remedia data sunt cum alia tum adversus sanguinis excretionem et capitis vertiginem, * idque Caietæ tanquam * chressæ; quod, quum animum ad philosophiam adjecissem, non in sophistam incidi, neque in scriptoribus et syllogismis resolvendis tempus deses contrivi, neque celestibus curiose perscrutandis detentus sum. Hæc enim omnia Deorum auxilio et fortuna indigent.

Hæc apud Quados ad Granuam.

LIBER II.

1. Mane sibi prædicere: Incidam in curiosum, ingratum, contumeliosum, fraudulentum, invidum, insociabilem: omnia ista vitia lis ex ignorantia bonorum et malorum evenerunt; ego vero, qui perspectam habeo naturam boni, honestum id esse, ac mali, turpe id esse, porro naturam ipsius qui peccat, eum mihi esse cognatum, non sanguinalis aut seminis ejusdem, sed mentis ac divinæ particula

νοῦ, καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τίνος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχυρῶ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεὶ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. Γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὀδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις, παρὰ φύσιν· ἀντικρακτικὸν δὲ τὸ ἀνανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ. Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· λύθρος καὶ δσάτρια, καὶ χροκῦφαντος, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτων. Θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὁποῖόν τί ἐστίν· ἄνεμος· οὐδὲ αἰ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμώμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον. Τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἡ δὲ ἐπινοήθητι· γέρων εἰ· μηκέτι τοῦτο ἐάσης δουλεύσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν ἀκοινώτητον νευροσπασθηθῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι.

γ'. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοία διοικουμένων. Πάντα ἐκείθεν βεῖ· πρόσσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, οὐ μέρος εἰ. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. Σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκεῖτω, αἰεὶ δόγματα ἔστω. Τὴν δὲ βιβλίον διψαν ῥίψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ ἱλαὸς ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

δ'. Μέννησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίας λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρῆ αὐταῖς. Δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθῆσθαι, τίνος κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος διοικούντος τὸν κόσμον ἀπόβροια ὑπέρστης· καὶ ὅτι ὁρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ᾧ ἔαν εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι μὴ χρήσῃ, οἰχῆσεται, καὶ οἰχῆσῃ, καὶ αὐθις οὐχ ἤξεται.

ε'. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄρῃην, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης πράσσειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἐκάστην πρᾶξιν ἐνεργῆς, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ αἰρουντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ δυσσεβεστῆσεως πρὸς τὰ συμμεμοιραμένα. Ὅρῃς, πῶς ὀλίγα ἐστίν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρουν καὶ θεοῦ διβῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλεόν οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ς'. Ὑβρίζε, ἔβριζε ἑαυτὴν, ὦ ψυχὴ· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν οὐκέτι καιρὸν ἔχεις· εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστω. Οὗτος δὲ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδουμένη σεαυτὴν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοιρίαν.

participem; nec a quoquam eorum lædi possum: in id enim, quod turpe est, nemo eorum me conjiciet; neque ei, qui mihi cognatus est, succensere possum eumque odio persequi: nam ad mutuam operam nati sumus, ut pedes, ut manus, ut palpebræ, ut ordines superiorum et inferiorum dentium. Itaque invicem sibi adversari contra naturam est; adversantis autem est indignari et aversari.

2. Hoc quicquid tandem sum, caruncula est et animula et animi principatus. Missos fac libros: noli amplius distrahi; sed ut jam moriens carunculam contemne: cruror est et ossicula et reticulum, ex nervis, venolis et arteriis contextus. Quin etiam animam contemplare, qualis sit: spiritus, nec semper idem, sed quod singulis momentis evomitur et resorbetur. Tertia igitur pars est animi principatus; ad hunc igitur animum intende: senex es; noli pati, ut ille amplius serviat, aut amplius impetu in sociabili raptetur, aut amplius fatum vel præsens inique ferat vel futurum horreat.

3. Deorum opera providentia plena; quæ fortuna accidunt, non sejuncta a natura seu complexu et implexu rerum, quæ a providentia administrantur. Inde omnia fluunt. Accedit autem id, quod necessarium est et id, quod universo mundo, cujus tu pars es, conducit; unicuique vero parti bonum, quod natura universi fert et quod ad hanc conservandam facit; conservant autem mundum ut elementorum ita etiam concretarum rerum mutationes. Hæc tibi sufficiant, semper decreta sunto: librorum autem sitim pelle, ne murmurans moriaris, sed vere placidus Diisque ex animo gratias agens.

4. Memento, quamdiu hæc distuleris, et quoties a diis, opportunitates nactus iis non usus sis. Oportet tandem a sentias, cujus mundi pars sis et abs quo mundi rectore delibatus substiteris; tum vero, circumscriptum tibi esse terminum temporis, quo nisi ad serenitatem usus fueris, id abibit et tu abibis; neque unquam tibi redibit.

5. Singulis horis animo in id incumbe, ut firmiter, quem admodum decet Romanum et virum, id quod in manibus est, cum diligente nec ficta gravitate, pietate, liberalitate et justitia peragas tibi que otium ab omnibus aliis cogitationibus redimas; redimes autem, si quasi ultimam vitæ quamcunque actionem peregeris procul remotam ab omni temeritate et animi commoti aversione ab imperante ratione et simulatione et nimio tui studio et ægritudine suscepta ex iis, quæ a fato tribuuntur. Vides quam pauca sint, quæ si quis tenet, leniter fluentem et divinæ similem vitam degere potest; etenim Dii nihil plus requirunt ab eo, qui hæc observat.

6. Ignominia, ignominia te ipse affice, anime! honorem autem tibi vindicandi tempus non amplius habebis: fugit enim vita unicuique; hæc autem tibi tantum non exacta est, nullam tui ipsius reverentiam habenti et in aliorum animis felicitatem tuam collocanti.

ζ. Περιπαῖ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπιπτοντα· [καί] σχο-
λῇ κέρχε σπαντῶ τοῦ προσμαυθάνειν ἀγαθόν τι, καί
παῦσαι βροδόμενος. Ἦδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν περιφορὰν
φυλακτίον. Ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κεκμη-
κότες ἐν τῷ βίῳ, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν
δρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπειθυνοῦσιν.

η'. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάναι, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ
γίνεται, οὐ βραδίως τις ὥφθη κακοδαίμωνων· τοὺς δὲ
τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθεῦντας
ἀνάγκη κακοδαίμωνεῖν.

θ. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνησθαι, τίς ἡ τῶν ὄλων φύσις,
καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ
ὅπου τι μέρος ὁποίου τοῦ ὄλου οὖσα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ὁ
καλῶν τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, ἥς μέρος εἶ, πράσσειν
τε δεῖ καὶ λέγειν.

ι'. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν
ἀμαρτημάτων, ὥς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγ-
κρίνει, φησι, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημ-
μελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμούμενος μετὰ
τινος λύπης καὶ λεληθείας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον
ἀποστερούμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἀμαρτάνων, ἐφ'
ἡδονῆς ἠττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ
θλιότερος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις. Ὁρθῶς οὖν καὶ φιλο-
σοφίᾳ ἀξίως ἔφη, μελίζονος ἐγκλήματος ἔχεισθαι τὸ μεθ'
ἡδονῆς ἀμαρτανόμενον, ἥπερ τὸ μετὰ λύπης· ὁ δὲ
μὴ προηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἡναγ-
κασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρ-
μηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρῆξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια'. Ὡς ἡδὴ δυνατοῦ ὄντος ἐξίναται τοῦ βίου, οὕτως
ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων
ἀπειθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶ γάρ σε
οὐκ ἂν περιβάλοιεν· εἰ δὲ ἦτοι οὐκ εἰσιν, ἢ οὐ μέλει
αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ
βίῳ, ἢ προνοίας κενῷ; Ἀλλὰ καὶ εἰσι, καὶ μέλει αὐ-
τοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κα-
κοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἀνθρώπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν
ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προϊ-
δοντο, ἵνα ἐπὶ πάντῃ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ
χειρὸς μὴ ποιεῖ ἀνθρώπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώ-
που γείρω ποιήσκειν; Οὐτε δὲ κατ' ἀγνοίαν, οὐτε εἰδυῖα
μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάσασθαι ἢ διορθώσασθαι
ταῦτα, ἢ τῶν ὄλων φύσις παρεῖδεν ἂν· οὐτε ἂν τηλι-
κοῦτον ἤμαρτεν, ἦτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτε-
χνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς
ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίη. Θά-
νατος δέ γε καὶ ζωὴ, δόξα καὶ ἀδοξία, πόνος καὶ ἡδονή,
πλοῦτος καὶ πένια, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει
ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὕτε καλὰ
όντα, οὕτε αἰσγρά. Οὐτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὕτε κακὰ ἔστι.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κό-
σμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἰ νῆμαι αὐτῶν,
οἷα ἔστι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δε-
λαζόντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβούντα, ἢ τῷ τύφῳ διαθεση-
μένα· πῶς εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρά,

7. Distrahunt te quas extrinsecus incidunt. — Otium tibi
concede ad discendum boni aliquid et desine in gyrum cir-
cumagi. Jam vero etiam alla circumcursatio cavenda; nam
ii quoque nugantur, qui labore in vita defatigantur nec
scopum habent, quo omnem impetum omninoque mentem
dirigant.

8. Idcirco, quod non animadvertit ea, quæ in alius animo
aguntur, non facile quisquam repertus est infelix; illos au-
tem, qui sui animi motus non percipiunt, necesse est infelices
esse.

9. Horum semper oportet memorem esse, quæ sit rerum
universitatis natura, quæ mea, quo pacto se hæc ad illam
habeat et qualis pars qualis universitatis sit, et neminem
esse, qui te prohibeat, quominus ea, quæ naturæ, cujus
pars es, consentanea sunt, et facias et loquaris.

10. Subtiliter Theophrastus in comparandis peccatis,
prout quis populari quadam ratione hæc inter se contulerit,
dicit, graviora esse, quæ ex cupiditate committantur, quam
quæ ex ira. Iratum enim cum dolore quodam et occulta
animi contractione rationem aversari, manifestum est;
qui autem ex cupiditate peccat, a voluptate victus, intem-
perantior quodam modo et effeminatior apparet in peccatis.
Recte igitur et philosophiæ convenienter dixit, majori cri-
miniesse, quod cum voluptate peccetur, quam quod cum
dolore; omninoque alter ei magis similis videtur, qui antea
injuriam passus et dolore ad irascendum coactus est, alter
sua sponte ad lædendum accedit, cupiditate ad aliquid
faciendum ductus.

11. Quasi fieri possit, ut confestim e vita ex eas, ita sin-
gula agere et dicere et cogitare *te oportet*. E vivis autem
discedere, si quidem Dii sunt, non est quod quis timeat;
nam in malum te non conjiciunt; sin vero aut non sunt aut
non curant res humanas, quid mea refert vivere in mundo
vacuo Dils aut providentia vacuo? Verum et sunt et cu-
rant res humanas, atque ne in ea, quæ vere mala sunt,
incidat homo, prorsus in ipsius potestate collocarunt;
reliquorum si quid esset malum, id quoque providis-
sent, ut omnino penes ipsum esset, ne in id incideret.
Quod autem hominem non deteriorem reddit, quomodo
id vitam hominis pejorem redderet? Neque vero ex 'gno-
rantia, neque id intelligens, quoniam impotens erat ad
hoc cavendum aut emendandum, universitatis natura id
neglexisset; non tantum peccasset aut ex impotentia aut
ex artis defectu, ut bona et mala pariter bonis hominibus
atque malis sine discrimine evenirent. Jam vero mors et
vita, honor et ignominia, dolor et voluptas, divitiæ et ege-
stas, hæc omnia pariter bonis hominibus atque malis eve-
niunt, quippe quæ neque honesta nec turpia sint. Itaque
nec bona nec mala sunt.

12. Quomodo omnia celeriter evanescant, in mundum
ipsa corpora, in ævum memoriæ eorum, qualia sint omnia,
quæ sub sensu cadunt? et potissimum quæ aut voluptate
alliciunt aut dolore terrent aut fastu celebrata sunt, quam
vilis et contemptu digna et emortua, rationalis facultatis est

καὶ εὐφρατα, καὶ νεκρά, νοεῖς δυνάμεις ἐφιστάται. Ἦ' εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν..... Τί ἐστὶ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐνοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήφεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἰ τις φοβεῖται, παιδίον ἐστί. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ. Πῶς ἄπτεται θεοῦ ἀνθρώπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ, διακέχῃται τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριχομένου, καὶ τὰ «νέρθεν γὰρ» (φησὶν) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίων διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθημένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ ἑνὸς ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γησιῶς θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, καθαρὸν πάθος διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητα, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φιλα διὰ συγγένειαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἔλκειν, δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων ἡ πῆρσις αὐτῇ τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα.

ιδ'. Κἂν τρισχιλία ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον, ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν ἀποβάλλει. Εἰς ταῦτο οὖν καθίσταται τὸ μήχιστον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὕτε γὰρ τὸ παρωχηκός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. Ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτό τις αὐτοῦ ἀφείλοιο; Τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνηθῆαι· ἐνὸς μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτά τις ὀφείλει· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ πολυχρονώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνήσκουσα, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. Τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὐ στερίσκουσα μέλλει, ἐπεὶ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιε'. Ὅτι πᾶν ὑπόληψις. Δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα· ὁ δὲ καὶ τὸ χρησιμὸν τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχῃται.

ις'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν, ὅταν ἀπόστημα καὶ ὅλον φῶμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γέννηται. Τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἥς ἐν μέρει αἱ ἐκαστοῦ τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα δὲ, ὅταν ἀνθρωπὸν τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρεται, ὡς βλάβουσα, οἷα εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, ὅταν ἡσσάται ἡδονῆς ἢ πόνου. Τέταρτον, ὅταν ὑποκρίνεται, καὶ ἐπιπλάστωσι καὶ ἀναλήθως τι ποιῇ ἢ λέγῃ. Πέμπτον, ὅταν πρᾶξιν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδέναν σκοπὸν ἀφῇ, ἀλλὰ εἰκῇ καὶ

intelligere : quinam sint ii, quorum opiniones et voces nominis claritate largiuntur ; quid sit mori, et, quando quis id per se solum spectet et cogitatione ab eo separaverit, quae simul cum eo concipiuntur animo, eum nihil aliud id esse habiturum, nisi opus naturae ; naturae autem opus si quis timeat, eum esse puerulum ; hoc tamen non solum naturae opus esse, verum etiam naturae prodesse ; quo pacto homo Deum contingat, et qua sui parte, et quando certo quodam modo jta se habeat illa hominis pars.

13. Nihil miserius est eo, qui omnia undique circumit et quae subter terram sunt, ait ille, rimatur, eaque, quae in aliorum animis sunt, per conjecturas indagat, non autem sentit sufficere, si quis cum eo, quem intra se gerit, genio versetur et hunc sincere colat : hujus autem cultus in eo cernitur, ut purus servetur a perturbatione animi, et temeritate et aegritudine propter ea, quae a Diis et hominibus fiunt : nam quae a Diis proficiuntur, venerabilia sunt virtutis nomine, quae ab hominibus, cara cognationis ratione, interdum etiam miseratione digna propter ignorantiam bonorum et malorum : haec coecitas haud minor est illa, quae nos privat facultate alba et nigra discernendi.

14. Etiam si ter mille annos victurus esses, et insuper tricies mille, memento tamen, neminem aliam amittere vitam, quam ipsam eam, quam vivat, neque aliam vivere, quam eam, quam amittat ; eodem igitur redit longissimum vitae tempus cum brevissimo : nam praesens par, etiam si id quod perit non par sit, et id, quod amittitur, ita instar puncti videtur : neque enim quod praeterit aut quod futurum est ut quis amittat, fieri potest : quomodo enim eo, quo caret, quis eum privabit ? horum igitur duorum meminisse oportet : alterius, omnia, ex aeterno ejusdem speciei esse et in orbem relabi, nec differre, utrum centum annis an ducentis aut infinito tempore eadem aliquis sit visurus ; alterius, et eum, qui diutissime vixerit, et eum, qui celerime obierit, par amittere ; nam praesens solum est, quo privari poterit, si quidem id tantum habet et, quod quis non habet, id non amittit.

15. Omnia in opinione sita : manifesta enim sunt, quae a Monimo Cynico dicuntur ; manifesta quoque utilitas dicti, si quis vim ejus salutarem nec tamen ultra veritatem admittit.

16. Contumelia se afficit animus hominis potissimum tum, quum, quantum per ipsum stat, abscensus et quasi tuber mundi sit : nam aegre ferre aliquid eorum, quae fiunt, est desistere a natura, cujus in parte uniuscujusque aliarum rerum natura continetur ; tum vero, quando hominem aliquem aversatur aut adeo ei nocendi consilio adversatur, quales sunt irascentium animi ; porro se ipse contumelia afficit, quando voluptati aut dolori succumbit ; item, quando simulat ac fecte et fallaciter aliquid vel facit vel loquitur ; denique, quando actionem aliquam suam aut conatum ad nullum scopum dirigit, sed temere et inconsulto

ἀπακολουθήτως δτιοῦν ἐνεργῆ, δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λογίων ζῶων, τὸ ἔπαισθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.

ζ'. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ μὲν χρόνος, σιγῇ· ἡ δὲ αἰσία, ρέουσα· ἡ δὲ αἰσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ δλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέχμαρτον, ἡ δὲ φήμη, ἀκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμοί, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, δνειρος καὶ τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. Τί ὦν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἐνδον δαίμονα ἀνύδρισον, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων χρείσσονα, μηδὲν ἐκτὸς ποιούντα, μηδὲ διεψευσμένους καὶ μεθ' ὑποκριτικῆς, ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλου ποιῆσαι τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἐπὶ δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκτὸς ποθεν ἐρχόμενα, θδεν αὐτὸς ἤλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον ἔλεω τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ἐπιζητᾷ τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κατὰ φύσιν γάρ· οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνούτῳ.

BIBAION Γ.

Οὐκί τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, οτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἑλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κάκεινο λογιστέον, οτι, εἰ ἐπὶ πλέον βίωσι τις, ἐκείνῳ γε ἀδελον, εἰ ἑξαρκέσει δμοια αἰδὶς ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἀρῇται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρμᾶν, καὶ δσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ ἐκ τῶν χρησθαι, καὶ τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφανόμενα διαρροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, εἰ ἥδῃ ἐξακτέον αὐτόν, ἐφιστάνειν, καὶ δσα τοιαῦτα λογισμῷ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρήζει, προαποσβέννεται. Χρὴ οὖν ἐπιέγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τῷ θανάτῳ ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐνότησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προκαλῆγειν.

β'. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, οτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις ἔχει τι εὖχαρι καὶ ἐπαγωγόν. Οἷον, ἀρτου ὀπωμμένου παραβρῆγγυται πνα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τροπὸν πνὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀποτοπίας ἔχοντα, ἐκπέρκει πικρῶς, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἐναινεῖ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὅποτε ὠραιότατά ἐστι, κέρην. Καὶ ἐν ταῖς ὀρυπέσειν ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σῆμει, ἰδίον τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθισιν. Οἱ

quantillum id est exsequitur, quum etiam minima quæque ita agi oporteat, ut ad finem referantur; finis autem animalium ratione præditorum est, urbis et civitatis antiquissima rationi et legi obsequi.

17. Vitæ humanæ tempus, punctum; materia fluens; sensus obsecurus; totius corporis compages ad putredinem vergens; animus, turbo; fortuna, res perplexa; fama, iudicii expers: ut paucis dicam, omnia corporis, fluvius; omnia animi, somnium et fumus; vita, bellum et peregrini commoratio; fama posthuma, obivio. Quid igitur est, quod deducere potest? unicum et solum, philosophia. Hæc autem in eo cernitur, ut eum, qui intus est, genium a contumelia et læsione immunem serves, voluptatibus et doloribus superiorem, nihil temere facientem nec fecte simulateve, non indigentem, ut alius quid faciat aut non faciat, porro ea, quæ obveniunt et attribuntur, accipientem ut quæ inde veniunt, unde ipse venit, post omnia autem mortem placido animo opperientem, quippe nihil aliud, nisi solutionem elementorum, e quibus singula animalia sunt composita. Quod si ipsis elementis nihil timendum est ex eo, quod unumquodque eorum perpetuo in aliud mutatur; quam ob causam quis suspectam habeat omnium rerum mutationem et in partes dissolutionem? nam naturæ conveniens est; nihil autem malum, quod naturæ convenit.

Hæc Carnunti.

LIBER III.

1. Non hoc solum reputari oportet, vitam in dies assumi minoremque ejus partem relinqui, verum etiam illud reputandum est, etiamsi quis diutius victurus sit, tamen obscurum esse, an mens ipsius pariter posthac idoneam habitura sit vim ad intelligentiam rerum ac doctrinæ ejus, quæ ad scientiam rerum divinarum humanarumque spectat. Nam si delirare cœperit, perspirari quidem et nutriri et visis impelli et impetum capere et quæ id genus alia sunt non deficient; sed se ipso uti et officii numeros diligenter ediscere, et quæ apparent articulatum explicare et de eo, num sese jam hinc educat, deliberare et quæ, hujusmodi sunt, quæ judicandi facultatem bene subactam requirunt, ea vero ante exstinguuntur. Festinandum igitur est, non solum idcirco, quod mors in dies propior imminet, verum etiam idcirco, quod intelligentia et perceptio rerum ante desinit.

2. Oportet etiam talia observari, ea quoque, quæ per consequentiam iis, quæ natura sunt, adnascuntur, suavitatis aliquid et illecebrarum habere: ut, panis quum coquitur, diffunduntur quædam ejus partes; hæc igitur sic hiantia et quodammodo contra professionem artis pistoriæ comparata decoris quid nescio quo modo habent et singulari quadam ratione cupiditatem edendi movent; porro etiam, ficus, quum maturuerunt, dehiscunt, et in maturissimis olivis id ipsum, quod prope ad putredinem accedit, propriam

στάχυνες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λόντος ἐπισκύνον, καὶ ὁ τῶν συνῶν ἐκ τοῦ στόματος βέων ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποῖη, πόρρω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὁμοῦ, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινόμενοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἰ τις ἔχοι πάθος καὶ ἐννοίαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δοῖε αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολουθήσιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. Οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα οὐχ ἥσσον ἡδέως ὁψεται, ἢ ὅσα γραφεῖσθαι πλάσσαι μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γράος καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὄραν, καὶ τὸ ἐν παισιν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὄρῃν δυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανὰ, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὠκεωμένῳ προσπεισεται.

γ'. Ἱπποκράτης πολλὰς νόσους ἰασάμενος, αὐτὸς νοσήσας ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήσιος, καὶ Γάιος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαντακτὶς ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῃ καταχερισμένος, ἀπέθανε. Δημόκριτον δὲ οἱ φθείρες· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθείρες ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέβης, ἐπλευσας, κατήχηθες· ἐκβῆθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. Εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ λατρεύων τοσούτῳ χεῖρονι τῷ ἀγγέλῳ, ἢ περιεῖσι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λῦθος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἐτέρων φαντασίαις, ὅποταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τι κοινωφιλὲς ποιῇ. (Ἦτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στερῇ) τουτέστι φανταζόμενος, τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνας ἐνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀπορρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικῆς παρατηρήσεως. Ἀρῇ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρημῷ τῶν φαντασιῶν περιστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περιεργον, καὶ κακότηδες· καὶ ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνᾳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἰ τις ἀφνω ἐπανέροιτο, « Τί νῦν διανοῇ; » μετὰ παρρησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθὺς ὅλα εἶναι, ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῇ, καὶ ζῶου κοινωκίῳ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμαμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας καὶ ὑποφίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθρίασειας ἐξηγουόμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτοῦ εἴχες. Ὁ γὰρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, οὐκ εἶτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὥς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστι καὶ ὑπουργός θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ ἐνδόν ἰδρωμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἀνθρώπον ἀχραντον πασιῶν ἡδονῶν, ἀτρίπτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὑβρέως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους

quandam amoenitatem baccae conciliat; spicae autem deorsu ru nutantes, et leonis supercilium et aprorum ex ore profluens spuma et multa alia, quae, si quis separatim spectat, a paucitudine longe absunt, tamen, quoniam ea, quae naturae sunt, sequuntur, ad ornatum et delectationem pro sua quaeque parte conferunt; ita ut si quis interiorum sensum habeat et profundiorum intelligentiam eorum, quae in universo sunt, ei propemodum nihil non etiam eorum, quae per consequentiam accidunt, grata quadam ratione cum aliis concinnatum videri debeat. Hic etiam veros belluarum rictus non minore cum voluptate spectabit, quam quos pictores et fictores imitando exhibent, atque et vetulae anus et senis florem quandam ac decus et puerorum venustatem modestis suis oculis intueri poterit. Atque ejus generis multa non cuivis probabilia occurrent, sed ei tantum, qui cum natura ejusque operibus intimam quandam familiaritatem contraxerit.

3. Hippocrates postquam multos morbos sustulit, ipse morbo correptus obiit; Chaldaei multorum mortes praedixere, postea etiam ipsos fatum intercepti; Alexander et Pompeius et Caius Caesar quum totas urbes toties funditus evertissent et in acie multa millia equitum peditumque interfecissent, et ipsi vita excesserunt; Heraclitus quum rerum naturam scrutatus tam multa de conflagratione mundi disseruisset, aqua intercute distentus et stercore bubulco oblitus interiit; Democritum pediculi, Socratem alii pediculi sustulerunt. Quorsum haec? Conscendisti, navigasti, ex alto in portum devectus es. Exscende! si in aliam vitam, nihil diis vacuum, ne ibi quidem, sin vero in conditionem sensu privatam, desines labores et voluptates tolerare et inservire vasi tanto deteriori, quanto praestantius est, id quod servit: hoc enim mens et genius, illud terra et sanies.

4. Id quod relinquitur vitae noli contere in cogitationibus de aliis, nisi si ad communem utilitatem spectas. Nam profecto alio negotio privaris, hoc est, cogitans, quid ille agat et quam ob rem, quid dicat, quid cogitet, quid moliat et quae alia sunt hujusmodi, quae faciunt, ut ab animi principatu diligenter observando divageris. Oportet igitur vanitatem quoque et temeritatem in serie cogitationum declinare, omnium autem maxime curiositatem et malitiam, teque adsuafacere, ut ea tantum cogites, de quibus interrogatus, quid nunc mediteris, libere statim respondeas « hoc vel illud, » ita ut ex iis confestim appareat, omnia in te esse simplicia et benevola et animalis communi utilitati prospicientis, despicientis cogitationes, quae voluptatem omnino oblectationem spectant, itemque aemulationem quandam aut invidiam aut suspicionem aut aliud quidlibet, quod ei animo te agitas fatearis, pudore te suffundi oporteat. Nam profecto vir talis, non amplius differens, quin in optimorum numero sit, sacerdos quasi quidam est et minister Deorum, numine quoque, quod in pectore gerit, familiariter utens, quod hominem praestat incontaminatum omnibus voluptatibus, omni dolore illaesus, nulli contumelia obnoxium, omnisque malitiae sensu carentem, certaminis maximi, ne ab ulla animi perturbatione prosternatur, lu-

καταβληθῆναι, δικαιοσύνην βεβαμμένον εἰς βάθος, ἀπα-
ζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ
ἀπονευόμενα πάντα· μὴ πολλὰκις δὲ, μηδὲ χωρὶς μεγά-
λης καὶ κοινωφελούς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε
ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνα γὰρ τὰ
ἐαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἐαυτῷ ἐκ τῶν ὧν
συγκλωθόμενα διηγεκῶς ἐννοεῖ· κάκεῖνα μὲν καλὰ πα-
ρέχεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπειστα. Ἡ γὰρ
ἐκείσῃ νευομένη μοῖρα συνεμφέρεται τε καὶ συνεμφέ-
ρει. Μένεται δὲ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν·
καὶ ὅτι κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ
ἐνθρώπου φύσιν ἐστί· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάν-
των ἀνθεκτός, ἀλλὰ τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει
βιούντων μόνων. Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιούντες, ὅποιοι
πινες οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ'
ἡμέραν, οἳ μεθ' ὧν φύρονται, μεμνημένος διαταλεῖ.
Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ
πίθεται, οἷγε οὐδὲ αὐτοὶ ἐαυτοῖς ἀρέσκονται.

ε'. Μῆτε ἀκούσιος ἐνέργει, μῆτε ἀκοινώητος, μῆτε
ἀνεξέταστος, μῆτε ἀνθελκόμενος· μῆτε κομψεία τὴν
διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μῆτε πολυβρῆμων, μῆτε
πολυπράγμων ἔσο. Ἐτι δὲ ὃ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προ-
στάτης ζωῷ ἀβρῆνος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ,
καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἀρχόντος, ἀνατεταχότος ἐαυτὸν, οἷος
ἂν εἴη τις περιμένων τὸ ἀνακλητικόν, ἐκ τοῦ βίου εὐλυ-
τος, μῆτε ὁρκου δεόμενος, μῆτε ἀνθρώπου τινὸς μάρ-
τυρος. Ἐν δὲ τὸ φαῖδρον καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν
ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέ-
χουσιν. Ὅρθον οὖν εἶναι χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τι κρεῖττον εὐρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ
βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρίας, καὶ
καθάρσεως τοῦ ἀρκεῖσθαι ἐαυτῇ τὴν διάνοιάν σου, ἐν οἷς
κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πρᾶσσόντά σε παρέχεται, καὶ
τῇ εἰμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονευομένοις· εἰ
τούτου, φημί, κρεῖσσόν τι ὄρεξ, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς
ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὐρισκομένου ἀπολαυε.
Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἐνιδρυμένου
ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἐαυτῷ,
καὶ τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν
κρίσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἐαυτὸν ἀφειλκυχότος,
καὶ τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἐαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων
πρακτέον· εἰ τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ
εὐτελέστερα εὐρίσκεις, μηδενὶ χώραν δίδου ἐτέρῳ, πρὸς
ἢ ῥέψας ἅπας καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἐτι ἀπερισπάστως τὸ
ἀγαθὸν ἐκείνῳ τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προτιμᾶν δυνήσῃ·
ἀντακωθῆναι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ
θέμις, οὐδ' ὅτιον ἐτερογενές, ὅν τὸν παρὰ τῶν πολ-
λῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα
ταῦτα, καὶ πρὸς ὀλίγον ἐναρμυζαῖν δόξῃ, κατεκράτησεν
ἄφρων, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, φημί, ἀπλῶς καὶ ἐλευ-
θερίως ἑλθὺ τὸ κρεῖττον, καὶ τούτου ἀντέχου. — Κρεῖτ-
τον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο
ἔχει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζωῇ, ἀπόφνηαι, καὶ ἀτύφως

ctatorem, justitiæ colore bene tinctum, ex toto animo quæ
eveniunt sibi tribuuntur amplectentem, non sæpe neque
sine magna et ad publicam utilitatem spectante necessitate
cogitantem, quid tandem alius loquatur aut agat aut medi-
tetur; sola enim sua sunt, in quibus operam collocat atque
ea, quæ sibi ex universi natura destinantur, assidue con-
templatur, atque illa quidem honesta præstat, hæc autem
bona esse habet persuasum: quæ enim cuique adsignata
est sors, convenienter infertur et infert. Meminit autem,
cognitione contineri quidquid rationalis sit particeps, et
omnibus hominibus prospicere naturæ hominis esse consen-
taneum; gloriæ autem non ei, quæ ab omnibus proficiscat-
ur, esse studendum, sed ei tantum, quæ ab iis, qui naturæ
convenienter degant. Qui non ita vivunt quales sint domi
et foris, noctu et interdiu, quales cum qualibus volutentur,
semper memor est; proinde nihili pendit laudem ab iis pro-
fectam, qui ne sibi quidem ipsi placent.

5. Noli invitus agere, neque a communione generis hu-
mani alienus, neque re non explorata, neque animo in di-
versa tracto: ne urbanitas animi tui sensum venocinilis
exornet; ne sis multorum verborum, neque multorum ne-
gotiorum. Præterea Deus, qui in te residet, sit præses
animalis masculi, ætate maturi, rei publicæ studiosi, Ro-
mani, principis, ita compositi, quasi qui expectet clas-
sicum, facile e vita discessurus, qui neque jurejurando opus
habeat neque hominis cujusquam testimonio. * Inest vero
serenitas, et neque externo ministerio indigere, neque
tranquillitate, quam alii præstant. Rectum igitur esse
oportet, non erectum.

6. Si quid in vita humana deprehenderis præstantius ju-
stitia, veritate, temperantia, fortitudine, denique animo
tuo sic affecto, ut in iis, quæ sanæ rationi convenienter
agentem te præstat, se ipso, fato autem in iis contentus sit,
quæ sine nostra optione attribuntur; si quid, inquam, præ-
stantius hoc deprehenderis, eo toto animo fac te veritas, eo-
que, ut bono præstantissimo, quod inveneris, fruaris. Sin
nil præstabilius offenderis eo, qui in te collocatus est, ge-
nio, qui et omnes suos motus sibi subjecit et visa quæque
diligenter explorat et a sensuum affectionibus, ut dicebat
Socrates, se abduxit, et Diis se submisit et hominum cu-
ram gerit; si animo sic affecto inferiora vilioraque cetera
omnia deprehenderis, nulli alii rei cuiquam locum concede,
quo si semel inclinaveris animo divergente, non amplius
bonum proprium ac tuum sine distractione omnium maxime
colere poteris. Nefas enim est, ullam aliam rem quamcun-
que diversi generis bono illi rationali et efficienti ex adverso
consistere, ut imperitiæ multitudinis laudem, magistratus,
divitias, voluptatum fructum: quæ omnia, si vel tantulum
convenire visa fuerint, confestim prævalebunt et te abdu-
cent. Tu vero, inquam, quod præstantius est, id sim-
pliciter et libere elegito, eique strenue adhærescito. — Præ-
stat autem, quod prodest. — Si *conducere tibi* videtur, qua-
tenus ratione præditus es, retine; si vero quatenus anima-

φύλασσε τὴν κρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμῆσης ποτὲ ὥς συμφέρον σεαυτῷ, δ' ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεήσεται· τὸ μέγιστον, ζήσῃ, μήτε διώκων, μήτε φεύγων· πρότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἑλασσον χρήσεται οὐδ' ὅτι οὖν αὐτῷ μέλει· κἄν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέη, οὕτως εὐλύτως ἄπεισιν, ὥς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων. Τοῦτο μόνον παρ' ἑλόν τὸν βίον εὐλαβοῦμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικεῖν νοεροῦ πολιτικοῦ ζωῷ τροπῇ γενέσθαι.

η'. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κακολογούμενου καὶ ἐκκεκαθαμένου πῶνδεις, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑπουλον εὖροις. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ πεπρωμένη καταλαμβάνει, ὥς ἂν τις εἴποι τὸν τραγωδόν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάσσεσθαι. Ἐτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, οὐδὲ κομψόν, οὐδὲ προσδεδμενόν, οὐδὲ ἀπεσχιζμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπολήψῃς τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένῃ τῃ ἀνακόλουθος τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτωσίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

ι'. Πάντα οὖν βίβας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμνησκόμενε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὴν ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν δὲ ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μικρίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιιστα τεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδόντων οὐδὲ ἑαυτούς, οὕτως τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

ια'. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἐν ἔτι προσέστω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν δεῖ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπιπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γυμνόν, ἑλόν δι' ὧν διηρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν, ὥς τὸ ἐλέγχειν ὁδῶν καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι καὶ τὸ δεῖ οὕτως εἰς αὐτὰ ὄρᾳ, ὥστε συνεπιβάλλειν, ὅπου τινὶ τῷ κόσμῳ, ὅπου τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὥς πρὸς τὸ ἑλόν, τίνα δὲ ὥς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἥς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκαὶ εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγκρίεται, καὶ πόσον

tus es, repudia; et a fastu alienum serva iudicium; modo ut tuto rerum examen instituas!

7. Cave, unquam quidquam tibi prodesse putes; quod te aliquando compellat, ut fidem fallas, verecundiam deseras, oderis aliquem, suspectum habeas, diras impreceris, appetas aliquid quod parietes et velamenta desideret. Qui enim suae ipsius menti et genio et sacris virtutis ejus primas defert, tragedias non excitat, gemitus non edit, non solitudine, non frequentia indiget; et, quod maximum est vitii, neque appetens vitæ, nec fugiens, utrum autem longiore an breviori temporis spatio anima sua corpore circumdata utatur, ne tantillum quidem curæ habet: nam si statim demigrandum est, non minus promptus discedit, quam si ad aliam aliquam rem peragendam se conferat, quæ salva verecundia et decore peragi potest; hoc unum per totam vitam cavens, ne mens in ullo deprehendatur conatu, qui animal rationale et sociale dedecorat.

8. In mente hominis castigati et purificati nihil purulenti, nihil impuri, nihil subdoli offendes; neque vitam ejus fatum unquam abruptit imperfectam, perinde ac si tragedum dixerit aliquis ante fabulam finitam ac peractam scenam cessasse; porro nec servile quidquam, neque affectatum, neque addictum, neque abscissum, nec pænæ obnoxium, nec latebrosus.

9. Facultatem, e qua opiniones nascuntur, diligenter cole. In ea omnia insunt, ut menti tuæ nulla innascatur opinio, quæ vel naturæ sit contraria vel animalis ratione præditi constitutioni: cujus hæc est promissio, ut a temeritate in assentiendo alieni, et hominibus benevoli atque diis obsequentes reddamur.

10. Missis igitur omnibus, hæc pauca tantum retine: præterea memento, unumquemque præsens tantummodo temporis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum aut exactum aut incerto. Exiguum igitur est quod unusquisque vivit; exiguus quoque terræ in quo vitam agit, angulus, exigua denique, quæ vel longissime propagatur, fama posthuma, eaque per successionem homunculorum tradita celerrime moriturorum, ac ne se ipsos quidem cognoscentium, nedum eum, qui jam pridem fato concessit.

11. His, quæ dixi, decretis unum adhuc addendum est, visi cujusvis, quod se offerat, definitionem vel descriptionem esse faciendam, ut quale sit ex natura sua et per omnes ac singulas ejus partes spectatum, clare intelligas, et quodnam sit proprium ejus nomen, quæ item nomina eorum, e quibus conflatum est et in quæ resolvetur, tecum possis deserere. Nihil enim tantam vim habet ad animi magnitudinem gignendam, quam posse singula, quæ in vita occurrunt, via ac ratione explorare eaque semper sic intoeri, ut simul tecum reputes, quali mundo qualem usum hæc re præbeat, quam habeat existimationem et universitatis rerum et hominis respectu, utpote civis supremæ illius civitatis, cujus quasi domus sunt ceteræ civitates; quid sit, ex quibus compositum et quamdiu ut permaneat a natura

χρόνον περὶ παραμένειν τοῦτο, τὸ τὴν φαντασίαν αὐτῶν ποιοῦν· καὶ τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμετέρας, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, κτλ. Διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἔχει· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν σύλληψιν, καὶ τὴν συμπεριλαμβανέναν σύγκλησιν, καὶ τὴν τοιαύτην συντελεῖν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενούς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι, ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ· διὰ τοῦτο χρώμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον εὐνῶς καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

β'. Ἐάν τὸ παρὸν ἐνεργῆς, ἐπόμενος τῷ ὁρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐβρώμενως, εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἰσῶτα τηρῆς, ὥς εἰ καὶ ἡδὴ ἀποδοῦναι δέοι· ἐάν τοῦτο συνάγῃς, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρουσίᾳ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖς, καὶ τῇ, ὣν λέγεις καὶ φέρῃς, ἡρωικῇ ἀληθείᾳ ἀρχοῦμενος, εὐκωήσεις. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

γ'. Ὅσπερ οἱ ἰατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρὸς τὰ αἰνίδια τῶν θεραπευμάτων οὕτω καὶ δόγματα σὺ ἔτοιμα ἔχεις πρὸς τὸ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὥς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἀλληλα συνδέσεως μεμνημένος. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἀνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἐμπάλιν.

δ'. Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνηματῖά σου μέλλεις ἀναγιγνώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐλογίς, ἅς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπειθῆσθαι· σπεῦδον ὅν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφελῆς, σαυτῷ βῆθαι, εἰ τι σοι μέλει σεαυτοῦ, ἕως ἔξοστιν.

ε'. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείνειν, τὸ ὀνειδίσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, ὁ οὐκ ὁφθαλμοῖς γίγνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

ς'. Σώμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ἔργα, νοῦ δόγματα. Τὸ μὲν τυποῦσθαι φανταστικῶς, αἰ τῶν βωσκημάτων· τὸ δὲ νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς, αἰ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, αἰ Νέρωνος· τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεῶν μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τῇ πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν ποιοούντων, πειδὲν κλείωσι τὰς θύρας. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινά σι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἰδίον ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ αἰεὶ μὲν καὶ ἀσπαζέσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ συγλυπόμενα αὐτῷ· τὸν δὲ ἐνδὸν ἐν τῷ στήθει ἰδρῦμενον αἶμονα μὴ φύρειν, μηδὲ βορθεῖν ὅλῳ φαντασίῳ, ἀλλὰ ὡσὺν διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον θεῷ, μήτε δεγγομένον τι παρὰ τὰ ἀληθῆ· μήδε ἐνεργούντα παρὰ τὰ βίαια. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, π ἐπὶ τῶν καὶ αἰδημόνων καὶ εὐθύμων βιοῖ, οὔτε χαλεπαίνει τινὲς τούτων, οὔτε παρατρέπεται τῆς δόξου τῆς ἡμετέρας ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρὸν,

comparatum sit id quod nunc mihi visum obicit : quam ad id virtute opus sit, ut mansuetudine, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, moderatione, reliquis. De singulis igitur rebus dicendum est : hæc divinitus venit; hæc per complexum et fati serie connexa et contexta, et tali rerum concursu ac fortuna : hæc a contribuli et cognato et sodali, qui tamen nescit, quid naturæ suæ sit consentaneum. At ego non ignoro; ideoque secundum societatis legem a natura sancitam benevolum et iustum me præsto. Neque tamen non in mediis illis rebus ejus pro æstimatione rationem habeo.

12. Si rectæ rationi obsecutus id quod instat, sedulo, strenue et placide peregeris, non opus aliquod accessorium, sed genium tuum purum integrumque servaveris, quasi illum statim esses redditurus; si hoc indesinenter egeris, nihil exspectans aut fugiens, sed præsentē actione naturæ consentanea et heroica in singulis dictis ac vocibus veritate contentus, prosperam ages vitam; quod quin facias, nemo est, qui te impedire possit.

13. Quemadmodum medici ad subita mala sananda in promptu habent instrumenta et ferramenta; sic te in promptu habere oportet decreta ad res divinas humanasque cognoscendas et ad omnia, etiam minima, ita agenda, ut memineras utrorumque inter se vinculi. Neque enim rem ullam humanam recte perficies, nisi simul eam ad deos retuleris; neque contra.

14. Noli amplius evagari; neque enim futurum est, ut commentarios tuos perlegas aut priscorum Romanorum et Græcorum res gestas et ex variis scriptis excerpta, quæ tibi in senectute [tractanda] reposuisti. Festina igitur ad finem, et si qua tibi tui cura est, dum licet, missa spe vana, tibi ipse consule.

15. Non intelligunt, quam multiplicem vim habeant vocabula hæc, furari, serere, emere, quiescere, videre quid factu opus sit, quod non oculis fit, sed alio aliquo visu.

16. Corpus, anima, mens : corporis sensus, animæ impetus, mentis decreta. Visorum imaginibus imprimi, etiam pecudum est : interno impetu quasi fiduculis agitari, ferarum quoque est et effeminatorum hominum et Phalaridis et Neronis; mentem ducem habere ad ea, quæ convenire videntur, etiam eorum est, qui deos esse negant et patriam deserunt, qui faciunt, postquam fores clausere. Si igitur cetera his, quæ dixi, communia sunt, restat, quod proprium est viri boni, libenter amplecti ea, quæ accidunt et a fato ei destinantur; genium vero intus in pectore habitantem nec polluere nec turba visorum perturbare, sed placidum servare et decenter Deo obsequentem, nihil a veritate alienum loquentem et nihil nisi iustum agentem. Quod si nemo hominum fidem ei habet, eum simpliciter, modeste et tranquille vivere, neque horum cuiquam irascitur, neque declinat a via ea, quæ fert ad vitæ finem; ad

ἡσύχιον, εὐλυτον, ἀδιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνη-
μοσμένον.

BIBAION Δ.

Τὸ ἐνδον κυριεῖον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔστι-
κε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε αἰεὶ πρὸς τὸ δυνατόν
καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι βραδίως. Ὑλῃν γὰρ ἀπο-
τεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ
ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαιρέσεως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην
ἑαυτῷ ποιεῖ· ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμ-
πιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς τις λύγνος ἐσθῆσθῃ· τὸ
ὁ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκείωνσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφο-
ρούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ
μείζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ
θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργείσθω.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ
αἰγιαλοῦς, καὶ ὄρη· εἰλωθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μά-
λιστα ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ιδιωτικώτατόν ἐστιν,
ἐξὸν ἥς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐ-
δαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον,
ἀνθρώπου ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλισθ'·
ὅστις ἔχει ἐνδὸν τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐ-
μαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν οὐδὲν ἄλλο
λέγω, ἢ εὐχοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην
τὴν ἀναχωρήσιν, καὶ ἀνανέου σεαυτόν· βραχέα δὲ ἴστω
καὶ στοιχειώδη, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα ἀρχέσει εἰς τὸ
πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλείσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ
δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπ' ἀνέρχῃ. Τίνοι γὰρ
δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμε-
νος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἐνεκεν γέγο-
νε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅτι
ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ πόσοι ἤδη διεγθρεύσαντες,
ὑποπτέυσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες ἐκτέταν-
ται, τετάρφονται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ [καὶ] τοῖς ἐκ
τῶν θῶν ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις; ἀνανεωσάμενος
τὸ διελευγμένον, ἦτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὧν
ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὥσανει πόλις. Ἀλλὰ τὰ
σωματικά σου ἀφεται ἔτι; ἐννοήσας, ὅτι οὐκ ἐπιμύγνυ-
ται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια,
ἐπειδὴν ἀπαῖς ἑαυτὴν ἀπολάβῃ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν
ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας
καὶ συγκατέθω. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει;
ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ τὸ χάος
τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπειροῦ αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπη-
χρήσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἀκριτον τῶν εὐφημεῖν
δοκούντων, καὶ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται.
Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ ταύτης πόστον γωνίδιον ἢ
κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἳ οἳ τινες
οἱ ἐπαινεσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ὑποχωρή-
σεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς
μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ
θρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης,
ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ

quem par est accedere purum, quietum, ad decedendum
promptum, et suapte sponte fato suo se accommodantem.

LIBER IV.

1. Quod intus dominatur, id, quando secundum natu-
ram habet, ita stat adversus ea, quæ accidunt, ut semper
ad id, quod fieri potest et datum est, facile transeat: ma-
teriam enim appensam nullam amat, sed fertur ad præpo-
sita cum exceptione: quod vero contra infertur, materiem
sibi facit: quemadmodum ignis, ubi ea, quæ insuper inci-
dunt, superat, a quibus parva lucerna exstingueretur: splendidus autem ignis celerrime sibi vindicat ea, quæ in-
feruntur, eaque consumit, et ex iis altius surgit.

2. Nulla actio temere aut aliter, quam secundum regu-
lam, quæ ad artem complendam spectat, efficiatur.

3. Secessus sibi quærent, casas rusticas, littora, mon-
tes: soles etiam tu ejusmodi loca maxime appetere. Sed
totum hoc hominis est maxime rudis et imperiti, quum
liceat, quacunque tibi visum fuerit hora, in te ipsum sece-
dere. Nullum enim in locum, ubi major sit tranquillitas
aliusve otium, homo secedit, quam in suum ipsius ani-
mum: potissimum, quicumque intus habet, in quæ intuens
statim in summa sit commoditate: commoditatem vero
nihil aliud dico, nisi decentiam. Continuo igitur hunc se-
cessum tibi concede et refice te ipse. Brevia autem sunt
et elementaria, quæ, simul atque tibi occurrerint, suffi-
cient ad eum *animum* totum occultandum, teque remit-
tendum, nihil eorum moleste ferentem, ad quæ reverti-
ris. Quid enim moleste fers? hominumne pravitate?
Perpendens decretum illud, animalium ratione prædito-
rum alterum alterius causa natum esse, et tolerare par-
tem esse justitiæ, et invitos peccare eos, et quam multi
jam, qui infensissimo fuere animo, qui suspiciosi, qui odio
incensi, post vehementissimas pugnas porrecti inque cine-
rem redacti sint, tandem aliquando desine *indignari*.
Verum ea, quæ a rerum universitate tibi tributa sunt,
iniquo animo fers? Revocans tibi in animum disjunctivum
illud: aut providentia aut atomi, vel ea omnia, ex quibus
demonstratum est, mundum esse instar civitatis; *desine*,
ea iniquo animo ferre. Verum tangenti te etiam posthac
quæ corporis sunt? Considerans, spiritui sive leniter sive
aspere moto non immisceri mentem, simul atque se ipsa
abduxerit suamque cognovit potestatem, et reliqua omnia,
quæ de dolore et voluptate audisti et consensu tuo compro-
basti, *desine tandem his tangi*. Verum gloriola te trahet
in diversa? Respicens celeritatem oblivionis, qua omnia
sepeliuntur, quam vasta sit infinitas temporis in utramque
partem, quam vanum, quod resonant, quam mutabiles et
judicii expertes ii qui *te* laudare videntur, et quam angus-
tus sit locus, quo circumscribitur *eorum laus*, *desine*
tandem gloriola in diversa trahi. Tota enim terra punctum,
ejusque quantillius angulus hæc habitatio, et hic
quam pauci sunt et cujusmodi homines, qui *te* celebrabunt!
Quod igitur reliquum est, memento secessus in illum tui
ipsius agellum, et ante omnia cave distraharis et nimium
te intendas, sed liber esto et contemplare res ut homo, ut

ἡμῶν, ταῦτα εἶπω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐκ ἀπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἔσθκεν ἀτραυῶντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνῃς τῆς ἐνδον ὑπολήψεως. Ἐτερον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ὄρεται, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ ὅσον ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπόληψις.

δ. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἡ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖται ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός τινος μετέχουμεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὥσαντι πόλις ἐστὶ. Τίνος γάρ ἄλλου φήσει τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινὸν πολιτεύματος μετέχειν; ἐκείθεν δὲ, ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἡ ποθέν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδές μοι ἀπὸ τινος γῆς ἀπομεμέριται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τινος ἰδίᾳς πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ μηδ' εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἡμεῖς ποθέν.

ε. Ὁ θάνατος τοιούτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον. Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, * * * εἰς ταῦτά. Ὅλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰσχυνηθῇ· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶν, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ς. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει τὴν συκὴν ὄπνῳ μὴ ἔχειν. Ὅλως δ' ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· μετὰ βραχὺ δὲ αὐτὸ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

ζ. Ἄρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, « βέβλαμμαι. » Ἄρον τὸ « βέβλαμμαι, » ἦρται ἡ βλάβη.

η. Ὁ χεῖρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἀνθρώπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρω ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔρωθεν, οὔτε ἐνδοθεν.

θ. Ἠνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ι. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· δ, ἐὰν ἀκριβῶς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀπονέμεντος τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφύλασσε αὖν, ὡς ἤρξω· καὶ, ὅ τι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποίει, σὺν τῷ ἀγαθῷ εἶναι, καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

ια. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ, ὅποια κατ' ἀλήθειαν ἐστί.

ιβ. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν αἰεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ πράξει μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ, πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρ' ὁριθῶν καὶ μετάγων ἀπὸ τινος οἰήσεως. Τὴν μὲντοι μεταγωγὴν αἰεὶ ἀπὸ τινος πιθανότητος ὡς δικαίου, ἡ κοι-

civis, ut animal mortale. Inter ea, quæ maxime in promptu sint, in quæ intuearis, hæc duo sunt : alterum, res externas non attingere animum, sed extra immotas stare, molestias autem ex sola interna opinione oriri : alterum omnia ea, quæ vides, jamjam mutari neque amplius fore : atque quam multarum rerum mutationi ipso interfueris fac cogites. Mundus, mutatio; vita, opinio.

4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio, quæ rationales sumus, nobis communis; si hæc, etiam ea ratio, quæ, quid faciendum sit, quid non, præcipit, communis; si hæc, etiam lex communis; si hæc, cives sumus; si cives, civitatis alicujus participes; si hoc est, mundus instar civitatis est : cujus enim alius civitatis universum hominum genus particeps dixeris? Illinc autem, e communi hac civitate et ipsa intelligendi vis et rationalis et legis gnara nobis obvenit, aut unde? nam ut terrenum mihi e terra aliqua pro parte attributum est, et humidum ex alio elemento, et spirabile e fonte aliquo, et calidum igneumque e proprio quodam fonte — nihil enim ex nihilo oritur, quemadmodum etiam nihil in nihilum redigitur — ita utique etiam intellectus alicunde venit.

5. Mors tale quid est, quale ortus, naturæ actio occulta, concretio ex elementis et dissolutio in eadem, omnino non cujus quemquam pudeat; neque enim ordini animalis intelligendi facultate præditi neque rationi constitutionis nostræ repugnat.

6. Natura ita comparatum est, ut hæc non possint non ab hujusmodi hominibus sic fieri; quod qui non vult, idem ficut vult succo carere. Omnino illius memento, intra brevissimum tempus et te et istum morituros; paulo post ne nomina quidem vestra superfutura.

7. Tolle opinionem! sublatus est illud : « læsus sum; » tolle illud, « læsus sum! » sublatus est damnum.

8. Quod hominem se ipso deteriozem non reddit, id vitam quoque ejus non deteriozem reddit, neque damnum ei infert aut extrinsecus aut intrinsecus.

9. Utilitatis natura non potest non hoc agere.

10. Quidquid accidit, juste accidit, idque, si diligenter animadverteris, reperies : non tantum dico secundum id quod consequens est, sed secundum justitiæ rationem, quasi ab aliquo, qui secundum dignitatem distribuat. Animadverte igitur diligenter, ut cæperas, et quidquid agis, cum studio bonitatis age, idque eo sensu, quo quis proprie bonus dicitur. Id in omni actione serva.

11. Noli talia ea opinari, qualia injuriosus judicat aut qualia te ea judicare vult; sed vide ea, qualia revera sint.

12. Duplicem hanc promptitudinem te habere oportet : alteram, ut id tantum agas, quodcunque regiæ ac legisferæ facultatis ratio suggerit ad utilitatem hominum : alteram, ut sententiam mutes, si forte quis adest, qui eam corrigat et te ab opinione deducat : oportet tamen hanc sententiæ mutationem oriri a probabili quadam ratione, quasi ita

ωφελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδοξόν ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐγώ — Τί οὖν οὐ χρᾶ; Τοῦτου γάρ τὸ ἑαυτοῦ ποιούντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὥς μέρος. Ἐναφανίσθησιν τῶ γεννήσαντι· μάλλον δὲ ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκιάτεπεν, τὸ δὲ ὕστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δοξεί, οἷς νῦν θηρίον καὶ πῖθηκος, ἐὰν ἀνακαμψῇς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὥς μύρια μέλλων ἐτι ζῆν. Τὸ χρεῶν ἐπέρηται· ἔως ζῆς, ἔως ἔξερσιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσῃν ἀσχολίαν κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί ὃ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διανοήθη· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθόν, μὴ διεβρίμμενον.

ιβ'. Ὁ περὶ τὴν ὕστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθάνεται· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς δ' ἐκείνους διαδεξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σθεννυμένων προῖοῦσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὃ ἐπαινος, πλην ἄρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὀπωσοῦν καλόν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἐστι, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἐπαινον. Οὔτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὀλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τό γε δὴ ὄντως καλὸν* τινὸς χρεῖαν ἔχει; οὐ μάλλον, ἢ νόμος, οὐ μάλλον, ἢ ἀλήθεια, οὐ μάλλον, ἢ εὐνοία, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλὸν ἐστίν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύριον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἡντινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ δάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμεῖναισαι, μεταβάλλουσι καὶ χέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν θίων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυνοικιζόμεναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλη-

justam aut communioni utile sit: his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam, si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substitisti ut pars; evanescas in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebulae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt: nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impendet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, perbrevis et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et extinguuntur, progrediens prorsus extinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalē tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praeternittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhaerescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunq tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius sit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indiget? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corrumpitur? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aeo tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanerunt, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquamdiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succeduntur, in seminalem universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas permanere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

ὅς τῶν θάπτομένων οὕτωςι σώματων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἑκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὕτωςι πως θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὕτη, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίρεσις εἰς τὸ βλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

κβ'. Μὴ ἀπορρέμεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας αὔξειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὃ κόσμῳ. Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοι εὐκλειρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ὥραι, ὃ ρύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σέ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησὶ· « Πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἔρεῖς· » Ὁ πόλι φίλη Διός; »

κδ'. Ὀλίγα πρῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἀμεινον τὸ τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα δὲ τοῦ φήσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τούτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γάρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσυχλωτέρως καὶ ἀταρακτώτερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομνήσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαῖας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

κε'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὃ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὧν ἀνευρημένοις, ἀρκομένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

κς'. Ἐώρακας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἀπλῶσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτοῦ ἀμαρτάνει. Συμβέβηκε σοὶ τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὧν ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθεῖμαρτο, καὶ συνεχλῶθεο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὄν, βραχὺς δὲ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνεμῆμος.

κζ'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεῶν, συμπετορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἦ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὀρίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

κη'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, θηρῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ξένος κόσμος, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυρῆς, ὃ καταμύων τῷ νοερῷ ὁμματι· πτωχὸς, ὃ ἐνδεὴς ἐτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφιστά-

sic sepultorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui his aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quænam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendendi potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit : nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi temperatum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis! » tune : « O cara civitas Jovis! » inquit?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpote non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum commonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequuntur.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui iis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est atque in justa sua actione et benevolam mentis affectionem acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instat tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ sunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cæcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

μενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεστῆν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκεῖνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἧ καὶ σὰ ἡγεγεν· ἀπόσχισμα πόλεως, ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μίᾳ οὕσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λα'. Τὸ τεχνίον, ὁ ἐμαθες, φίλει, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς θεοῖς μὲν ἐπιτετροφῶς τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δούλον ἑαυτὸν καθιστάς.

λβ'. Ἐπινόησον, λόγῳ χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, ὅψι ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφούντας, νοσοῦντας, ἀποθηήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρώντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. Οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμῶ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς Τραϊανοῦ μετάβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. Τέθνηκε καὶ ἐκεῖνος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνω κενὰ σπωμένους, ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπρίξ ἔχεισθαι, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ᾧδε τὸ μεμνηθῆναι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή καθ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλεόν, ἢ προσῆκε, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

λγ'. Αἱ παλαιοὶ συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παλαιοῦ πολυμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστι, Κάμιλλος, Καίσιων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγουστος, εἴτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνίνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμψάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, « αἵστοι, ἄπυστοι. » Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως τὸ αἰμνηστον; ὅλον κενόν. Τί οὖν ἔστι, περὶ ὁ δὲ σπουδὴν εἰσφέρεισθαι; ἐν τούτῳ, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαί, καὶ λόγος, οἷος μήποτε διαφεύσασθαι, καὶ διζήσεις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὡς γνώριμον, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθῇ συνεπιδίδου, παρέχων συννῆσαι, οἷς τίσι ποτε πράγμασι βούλεται.

λε'. Πᾶν ἐφήμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύμενον.

λς'. Θεώρει διηλεκτικῶς πάντα κατὰ μεταβολὴν γι-

ratione sejungit eo, quod iis, quæ eveniunt, offenditur; illa enim hoc fert, quæ te quoque tulit : avulsus a civitate, qui suam animam ab anima ratione præditorum, utpote una, avellit.

30. Hic sine tunica philosophatur, ille sine libro, iste tertius seminudus. « Pane careo, » inquit, « et tamen in ratione persisto. » Ego vero victum ex disciplinis non quero et tamen persisto.

31. Artem, quam didicisti, diligo et in ea acquiesco : quod autem vitæ super est, id ita exigo, ut qui Deo omnia ex toto animo commiseris, neque ullius hominis aut dominum aut servum te præbeto.

32. Cogita, verbi gratia, tempora sub Vespasiani imperio acta, et videbis hæc omnia : homines matrimonia ineuntes, liberos alentes, morbis laborantes, morientes, militantes, festa celebrantes, negotiantes, agros colentes, adulantes, insolenter se gerentes, suspicantes, insidiantes, mortem quorundam exopiantes, murmurantes de præsentis rerum statu, amoris indulgentes, thesauros colligentes, consulatum, imperium affectantes : nusquam profecto amplius eorum vita. Rursus ad Trajani tempora transi : rursus eadem omnia ; hæc quoque vita interit. Similiter et jam alios quasi titulos sepulcrales temporum totarumque gentium contemplare et vide, quam multi eorum, post summam virium contentionem, paulo post occiderint et in elementa dissoluti sint. Potissimum autem ruminandi sunt ii, quos ipse novisti rebus vanis distractos id agere neglexisse, quod propriæ eorum constitutioni conveniebat, huic firmiter adherescere, hoc contentos esse. Necesse autem est, hac in re illius memineris, diligentiam in singulis actionibus collocandam suam ac propriam habere dignitatem ac mensuram. Ita enim fiet, ut non omnem spem abicias, quam non plus quam par est in rebus minoribus versatus fueris.

33. Vocabula olim usitata, nunc glossemata. Ita igitur nomina quoque eorum, qui olim longe clarissimi fuerunt, nunc quodammodo glossemata sunt, Camillus, Cæso, Volesus, Leonnatus ; paulo post etiam Scipio et Cato : postea Augustus quoque ; postea etiam Hadrianus et Antoninus. Evanida enim omnia et cito in fabulas abeunt, cito plena oblivione obruuntur. Atque hoc dico de iis, qui admirabiliter quodammodo splenduerunt. Reliqui enim, simul atque expiraverunt, « ignoti nec fando auditi. » Quid autem est æterna memoria ? nil nisi vanitas. Quid igitur est, in quo studium collocari oportet ? Hoc unum, mens justa et actiones communioni accommodatæ et sermo mendacii expers, et animi adfectio prompta ad amplectendum quidquid contingit ut necessarium, ut familiare, ut ab ejusmodi principio et fonte promanans.

34. Parcæ sponte te præbe, permittens, ut te quibuscumque tandem libuerit rebus innendo neclat.

35. Unius diei et quod commemorat et quod commemoratur.

36 Continuo contemplare, omnia mutatione fieri, et

όμενα καὶ ἐθέλου ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἢ τῶν
βίων φύσιν, ὥς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα
ἕκαστα. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὄν τοῦ ἐξ
αὐτοῦ ἰσομένου. Σὺ δὲ μόνα σπέρματα φαντάζῃ τὰ
εἰς γῆν ἢ μῆτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτι-
κόν.

λζ'. Ἦδη τεθνήξῃ, καὶ οὐπω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε
ἐπύρρατος, οὔτε ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι ἀν' ἐξωθεν,
οὔτε ὡς πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ
κακιοπραγεῖν τιθέμενος.

λη'. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρο-
νίμους, οἳ μὲν φεύγουσιν, οἳ δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὺν οὐχ ὑφίστα-
ται· οὐδὲ μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέ-
χοντος. Ποῦ οὖν; ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον
οὐκ ἔστι. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνετω, καὶ πάντα
εἴη. Κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωμάτων, τέ-
μνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ
ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζετω· τούτέστι,
κρίνετω, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, ὃ ἐπίσης
δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν. *Ὁ γὰρ ***
καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε
κατὰ φύσιν ἐστίν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶον τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν
μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἰσθησιν
μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναδίδεται· καὶ πῶς ὁρμῇ μιᾷ
πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων
συνάπτει· καὶ οἷά τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις.

μα'. Ψυχάριον εἶ, βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος
ἔλεγε.

μβ'. Οὐδὲν ἐστὶ κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις·
ὥς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ὀρισταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ βεῦμα βλαῖον
ἢ αἶμα· ὅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται,
καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως σύνθετος καὶ γνωρίμων,
ὥς τὸ βῆλον ἐν τῷ ἔαρι, καὶ ὄπῳ ἐν τῷ θέρει· τοιοῦ-
τον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ
ἐπιβολή, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἡ λυπεῖ.

με'. Τὰ ἐξῆς αἰεὶ τοῖς προηγησαμένοις οικείως ἐπι-
γίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἐστὶν ἀπληρη-
μένος καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ
συνέχεια εὐλόγος· καὶ ὥσπερ συντέτακται συνηρμοσμέ-
νος τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλὴν,
ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οικειότητα ἐμφαίνει.

μς'. Αἰεὶ τοῦ Ἡρακλείτεiou μεμνηθῆναι· ὅτι γῆς θά-
νατος, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος, ἀέρα γενέ-
σθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαιον. Μεμνηθῆναι δὲ καὶ
τοῦ ἐπιλυνθαιμένου, ἧ ἡ δόδος ἀγεί· καὶ ὅτι, ὃ μάλιστα
ἀπὸ τοῦ δμῖλου λόγῳ τῷ τὰ δὴα διοικοῦντι, τούτῳ
διαφέρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐ-
τῶς ξίνα φαίνεται. Καί, ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας
παῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ

adsuesce intelligere, nihil aequè diligere universitatis natu-
ram atque ea, quæ sunt, mutare et nova similia efficere :
semen enim quodammodo quidquid est ejus, quod ex eo
oriturum est : tu vero ea tantum semina opinaris, quæ in
terram aut uterum sparguntur; id autem est hominis ad-
modum rudis et imperiti.

37. Jamjam morieris, et nondum firmus nec impertur-
batus es nec liber suspicione, extrinsecus damnum tibi ad-
ferri posse, nec propitius omnibus neque is, qui prudentiam
non nisi in juste agendo positam existimes.

38. Mentis eorum intueri, adeoque prudentissimos,
qualia fugiant, qualia sectentur.

39. In alterius mente malum tuum non situm est, neque
vero in quodam motu aut mutatione ejus, quod te ambit.
Ubi igitur? ubi tibi id est quod de malis opinatur : id igitur
ne opinetur, et omnia bene habent : etiamsi, quod huic
proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur,
putrescat, id tamen, quod de istis opinatur, quiescat, hoc
est, judicet nec malum esse nec bonum, quod similiter viro
bono et malo accidere potest : quod enim * ei, qui contra
naturam, et ei, qui secundum naturam vivit, similiter con-
tingit, id neque secundum naturam neque contra naturam
est.

40. Ut unum animal uno corpore et una anima præditum
continuo contemplari mundum : et quomodo in unum
hujusce sensum omnia digerantur ; et quomodo uno impetu
omnia agat ; et quomodo omnia cum omnibus, quæ fiunt,
ut partes causarum cohæreant, et qualis quidem hic sit
connexus et contextus.

41. Animula es, cadaver gestans, ut Epictetus dicebat.

42. Nil mali est rebus mutationem subeuntibus, ut neque
boni quidquam iis, quæ per mutationem existunt.

43. Fluvius quidem eorum, quæ fiunt, et rapidus torrens
est ævum ; simul atque quidquam comparuit, etiam abre-
ptum est, et aliud abripitur et illud inferetur.

44. Quidquid accidit, tam consuetum est et familiare,
quam rosa vere et fructus tempore messis. Ejusdem enim
generis est morbus, et mors, et infamia, et insidiæ, et
omnia, quæ stultos hilares aut tristes reddunt.

45. Subsequentia semper antecedentibus familiari quadam
ratione succedunt : non enim est quasi computatio disjunc-
ctim et id tantum quod numerando coactum est continens,
sed connexio rationi consentanea : et quemadmodum ea,
quæ sunt, convenienter sunt ordinata, sic ea, quæ fiunt,
non nudam successionem, sed admirabilem quandam fami-
liaritatem præ se ferunt.

46. Semper Heraclitei meminis : terræ mortem fieri
aquam, aquæ mortem fieri ærem, aeris ignem, et retro.
Meminis vero etiam illius, qui, quæ ducat via, obliviscitur
et qua potissimum perpetuo familiariter utantur ratione
rerum universitatem administrante, cum ea eos dissidere,
et, in quæ quotidie incident ea ipsis videri peregrina : porro,
non oportere nos instar dormientium agere et loqui, — nam
etiam tum nobis videmur agere et loqui, — neque instar

λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἐστὶ, κατὰ φύλλον, καθότι παρειλήφαμεν.

μζ'. Ὡς περ εἰ τις σοὶ θεῶν εἶπεν, ὅτι αὖριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως γε εἰς τρίτην, οὐκ ἔπ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὖριον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννής εἴ: πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξὺ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὖριον, μὴδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

μη'. Ἐννοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν ἱατροὶ ἀποτεθνήκασιν, πολλάκις τὰς ὁρῶς ὑπὲρ τῶν ἀβρώστων συσπασαντες· πόσοι δὲ μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα, προειπόντες· πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία διατείναντες· πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρουράματος ὡς ἀθάνατοι κεχρημένοι· πόσαι δὲ πόλεις θλαί, ἢ οὕτως εἶπω, τεθνήκασιν, Ἑλλάκι, καὶ Πομπηίοι, καὶ Ἡρκλάνων καὶ ἄλλαι ἀναριθμηταί. Ἐπιθὶ δὲ καὶ ὄσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἴτα ἐξετάθῃ, ὁ δὲ ἐκείνους· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ. Τὸ γὰρ ὄλον, κατιδεῖν αἰεὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὥς ἐφήμερα καὶ εὐτελῆ· καὶ ἐχθρὸς μὲν μυξάριον, αὖριον δὲ τάριχος, ἢ τέφρα. Τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελεῖν, καὶ ἵλεων καταλῦσαι, ὥς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδοῦα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

μβ'. Ὅμοιοι εἶναι τῇ ἀκρᾷ, ἢ διηλεκτῶς τὰ κύματα προσήρσεται· ἡ δὲ ἔστικη, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμῆνanta τοῦ ὕδατος. — « Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη. — Οὐ μὲν οὖν· ἄλλ', « Εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι, τούτου μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελώ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θραυόμενος, οὔτε τὸ ἐπὶον φοβούμενος. » Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετελεσε. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου, οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοὶ δοκεῖ, ὁ μὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάρηκας· μή τι οὖν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει σε δίκαιον εἶναι, μεγαλόφυχον, σώφρονα, ἐμφρονα, ἀπρόπτωτον, ἀδιάφυστον, αἰδήμονα, ἐλεύθερον, τᾶλλα, ὧν παρόντων ἡ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντός τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐχ ὅτι τοῦτα ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυστικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίστρων ἐνδιατριφάντων τῷ ᾧ ζῆν. Τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς αἰσίοις; πάντως πῶς ποτε κεῖνται, Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἰ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέχθησαν· ὄλον, μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὧν, καὶ μεθ' ὧν ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἷσιν σωματικῶν; μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα... βλέπε γὰρ ἐπίσω τὸ ἀχανές τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἅπει-

liberorum parentibus obnoxiorum, quorum est illud : « simpliciter, prout accepimus. »

47. Quemadmodum si quis Deus tibi diceret cras aut ad summum perendie te moriturum, non amplius magni faceres, perendie potius, quam cras, obire, nisi abjectissimi esses animi : quantum enim est intervallum? sic quoque certo aliquo anno e multis potius, quam crastino die, mori magnum esse noli existimare.

48. Perpetuo reputare : quam multi medici occubuerunt, qui saepe super aegrotis supercilia contraxerant! quot mathematici, qui aliorum mortem ut rem magnam praedixerant! quot philosophi, qui de morte et immortalitate acerrime et copiosissime disseruerant! quot bellatores, qui multos peremerant! quot tyranni, qui vitae necisque potestate horribili cum fastu tanquam immortales usi erant! quot urbes, ut ita dicam, emortuae sunt, Helice et Pompeii et Herculani et aliae innumerabiles! Adde quos ipse novisti, qui alium post alium, postquam hic illius exsequias curavit, et ipse elatus est, alius alium, atque haec omnia brevi tempore. Summa est : semper humana spectari oportere ut in unum diem durantia et vilia, fieri mucum, cras salsuram aut favillam : hoc quod puncti instar obtinet tempus naturae convenienter transigere et aequo animo hinc discedere, perinde atque oliva maturitatem adepta decideret, genitricem [terram] collaudans arborique gignentis gratias agens.

49. Promontorii instar esse, ad quod fluctus perpetuo alliduntur : illud autem consistit et circa se maris aestum compescit. « O me infelicem, cui hoc acciderit! » Minime vero, sed « O me beatum, qui, quum hoc mihi acciderit, sine dolore vivam, neque a praesente ictu vulneratus, neque futuri metuens! » Nam tale quid accidere poterat cuivis sed non quivis, si hoc ei accidisset, dolore vacuus mansisset. Quare igitur illud infortunium potius, quam hoc felicitas? Num omnino id infortunium vocas, quo hominis fortuna non frustratur? hominis ne natura frustrari tibi videtur eo, quod non contra voluntatem naturae ejus fit? Quid igitur? Voluntatem nosti : num igitur id quod tibi accidit, te impedit, quominus justus sis, magnanimus, temperans, prudens, ab assentiendi temeritate alienus, erroris immunis, verecundus, liber ceterisque virtutibus onatus, quae quando adsunt, natura hominis habet sibi propria? Quod reliquum est, memento in omni re, quae ad dolorem te impellit, illius decreti, id non esse infortunium, sed generose ille ferre esse felicitatem.

50. Plebeium quidem, emcax tamen est adjumentum ad mortem contemnendam, memoria recolere eos qui vitae pertinaciter inhæsere. Quid igitur plus est iis, quam immature defunctis? Omnino alicubi jacent Crecidianus, Fabius, Julianus, Lepidus aut si quis alius ejus generis est, qui quum multos extulissent, et ipsi elati sunt? Omnino parvum est intervallum, idque per quot casus et cum quibus hominibus et quali in corpusculo exantlatum. Ne igitur quasi magnum aliquid... Considera enim praeteriti aevi immensitatem, futuri itidem aliam immensitatem! in hac

ρον. Ἐν δὴ τούτῳ, τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τρι-
μερήνιου;

κ. Ἐπὶ τὴν σύντομον αἰὲν τρέχει· σύντομος δὲ ἡ
κατὰ φύσιν· ὥστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ
πρῶτον. Ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κό-
πων, καὶ στρατείας, καὶ πάσης οἰκονομίας, καὶ κομ-
μείας.

BIBAION E.

Ὁρῶν, ὅταν δυσόκνωσιν ἐξεγείρη, πρόχειρον ἔστω,
ἐπὶ ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· τί οὖν δυσκολεύω,
εἰ παρούμαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὃν ἐνεκεν γέγονα, καὶ ὃν
χρὴν προῆλθαι εἰς τὸν κόσμον; ἡ ἐπὶ τούτῳ κατεσκευά-
σμαι, ἵνα κατακαίμενος τοῖς στρωματίοις ἑμαυτὸν
βάλω; — Ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἡδασθαι
οὐ γέγονας; ὁμῶς δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν;
οὐ γὰρ τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας,
τοὺς ἀράχνας, τὰς μελίσσας τὸ ἴδιον ποιοῦσας, τὸν καθ'
αὐτὰς συγκατασκευάσας κόσμον; ἔπειτα σὺ οὐ θέλεις τὰ
ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν φύ-
σιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Δεῖ· ἔδωκε μέντοι
καὶ τούτῳ μέτρα ἡ φύσις· ἔδωκε [μέντοι] καὶ τοῦ ἐσθίειν
καὶ πίνειν καὶ ὁμῶς σὺ ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρ-
κούντα προχωρεῖς ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς
τοῦ δυνατοῦ. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. Ἐπεὶ τοι καὶ
τὴν φύσιν ἂν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. Ἀλλ'
οἷ γε τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατίθενται
ταῖς καὶ αὐτὰς ἔργοις, ἀλουτοὶ καὶ ἀσιτοὶ σὺ (δὲ) τὴν
φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾷς, ἡ δὲ τορνευτὴς τὴν
τορνευτικὴν, ἡ δὲ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικὴν, ἡ δὲ φιλάργυ-
ρος τὸ ἀργύριον, ἡ δὲ κενοδόξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι,
ὅταν προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέ-
λουν· μᾶλλον, ἡ ταῦτα συναυξέειν, πρὸς δὲ διαφέρονται·
οἱ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται,
καὶ ἡσσονος σπουδῆς ἄξιαι;

β'. Ὡς εὐκόλῳ ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν
ἀντασίαν [τὴν] ὀχληράν, ἢ ἀνοίχειν, καὶ εὐθὺς ἐν
πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

γ'. Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ
κατὰ φύσιν· καὶ μὴ σε παρειπάτω ἡ ἐπακολουθοῦσά
πῶς μέμψις, ἢ λόγος, ἀλλὰ, εἰ καλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ
εἰρησθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίῳ. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴδιον
ἡγεμονικὸν ἔχουσιν, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ ᾄρῶνται· ἀ σὺ μὴ πε-
ριδέσθαι, ἀλλ' εὐθεῖαν πέριαινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει
τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων [ἡ]
ὁδός.

δ'. Προεύμαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν
ἀναπαύεσθαι, ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καθ'
ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ
σπερματίον δὲ πατὴρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ
μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφός· ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν
τοσούτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, δὲ φέρει με
κατ' αὐτὰ, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχωρῶμενον αὐτῇ.

ε'. Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔστω·

vero quid differt, qui triduum vixit, ab eo, qui per tria
hominum sæcula vitam extraxit?

51. Ad compendiariam semper fac curras: compendiaria
autem, quæ secundum naturam est, ita ut ad sanissimam
rationem quidquid loquaris et facias. Tale enim propositum
te molestiis liberabit et militia et omni dissimulatione et
vafritie.

LIBER V.

1. Mane, quum gravatim expergisceris, promptum sit
hoc: ad hominis opus expergiscor: quid igitur moleste fero,
quod pergo ad ea agenda, quorum causa natus sum, quo-
rum causa in mundum veni? an vero ad hoc natus sum, ut
in stragulis decumbens me foveam. « At hoc magis dele-
ctat. » — Ad delectationem igitur natus es, non ad agendum
seu opus faciendum? Videsne arbusculas, passerculos, formi-
cas, araneas, apes, quum quod sui officii est, faciant, suum
exornantes mundum? itane tu ea, quæ hominum sunt,
facere recusas? non properas ad id, quod secundum tuam
naturam est? — « Verum etiam quiete opus est. » — Est;
dedit tamen etiam hujus mensuram natura; dedit item
mensuram edendi ac bibendi; et tu tamen ultra mensuram,
ultra ea, quæ sufficiunt, progredieris; in agendo autem non
ulterius, sed intra id, quod fieri potest: nam te ipsum non
diligis; alioquin etiam naturam tuam ejusque voluntatem
diligeres. Atque ii quidem, qui artes suas diligunt, earum
operibus intabescunt, illoti et impransi; tu naturam tuam
minoris facis, quam tornator tornariam, quam saltator
saltandi artem, quam avarus argentum, quam ambitiosus
gloriam. Etiam hi, ubi his addicti sunt, neque cibum
nec somnum magis capere expetunt, quam ea amplificare,
quæ ipsos delectant; tibi autem actiones ad societatem per-
tinentes viliores esse videntur et minore studio dignæ?

2. Quam facile, amoliri et abstergere visum quodvis vel
molestiam excitans vel societati repugnans, et statim in
summa tranquillitate esse.

3. Dignum te habeto quovis sermone et opere naturæ
conveniente, neque te avertat quæ sequatur quorundam
vituperatio aut sermo, si factu dictive pulcrum est, noli
te eo indignum judicare: illi enim sua utuntur mente suoque
ducuntur impetu; hæc tu noli circumspicere, sed recta
perge, naturæ et propriæ et communi obsequens: una et
eadem utriusque via.

4. Proficiscor per ea, quæ secundum naturam sunt,
donec occumbens requiescam, in id animam expirans,
unde quotidie spiritum haurio et in id cadens, unde pater
semen collegit, sanguinem mater, nutritrix lac; unde ex tot
annis pascor et potor, quod me fert calcantem eoque ad
tot res abutentem.

5. Ingenii tui acumen non est, quod admirentur. Sit

ἀλλὰ ἔτερα πολλὰ, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, « Οὐ γὰρ πέφυκα. » Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐπὶ σοὶ, τὸ ἀκίδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμφίμοιρον, τὸ ὀλιγοδέες, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλευθέρων, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. Οὐκ αἰσθάνῃ, πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφύϊας καὶ ἀνεπιτηδεϊότητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἐκὼν; ἢ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχρεῦσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον κατατιτᾶσθαι, καὶ ἀρεσκαεῦσθαι, καὶ περπερεῦεσθαι, καὶ τοσαῦτα βιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφύϊς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; Οὐ μὰ τοὺς θεοὺς! Ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δέ, εἰ ἄρα, ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμούμενῳ, μηδὲ ἐμφιληδύνῳ τῇ νουθεΐᾳ.

ζ'. Ὁ μὲν τις ἐστίν, ὅταν τι δεξιὸν περὶ τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, ἀλλως μὲντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίος ἐστὶν ἀμπελῷ βότρυν ἐνεγκούσῃ, καὶ μηδὲν ἄλλο προσετιζήτους, μετὰ τὸ ἀπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐξηνοχέαι. Ἱππος δραμῶν, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἀμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυν ἐνεγκεῖν. — Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπῳ τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; — Ναι. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γὰρ (φησὶ) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθῆσθαι. — Ἀληθὲς μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεχδέχῃ διὰ τοῦτο ἔση εἰς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθη· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογιῇ τινι πιθανότητι παράγονται. Ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι, τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

ζ'. Εὐχῇ Ἀθηναίων, « Ἰῶσον, ὦσον, ὦ φιλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. » Ἦτοι οὐ δεῖ εὐχεσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η'. Ὅποιόν τί ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι « Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιδὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν » τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, « Συνέταξε τούτῳ ἢ τῶν ὄλων φύσις νόσον, ἢ πῆρῳσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. » Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ « Συνέταξε, » τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὅς καταλλάτῃ πρὸς ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαίνειν ἐκάστῳ τέτακται πῶς αὐτῷ καταλλάτῃ πρὸς τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ « συμβαίνειν » αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσιν, ἢ ταῖς πυραμίσι, « συμβαίνειν » οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντες ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλος γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μία. Καὶ ὥσπερ ἐκ πάντων τῶν σωματῶν ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται, οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἢ

ita; verum multa alia sunt, ad quæ te natura aptum esse, negare non possis: hæc igitur præsta, quæ tota in tua sunt potestate, sinceritatem, gravitatem, laborum tolerantiam, voluptatibus abstinere, de sorte non queri, paucis indigere, benevolum esse, liberum, a luxuria, nugis et magnificentia alienum. Sentiane, ad quam multa præstanda viribus pollens, ita ut, quin habilis aptusque sis, nihil sit, quod causeris, tamen adhuc infra ea sponte consistas? Num etiam murmurare et tenacem esse et adulari et corpusculum incusare et assentari et te osientare et tot res animo volutare per naturalem ingenii hebetudinem cogeres? Non, per Deos; non; sed his omnibus jam pridem liber esse potuisti, et tantum, si modo, propter ingenii tarditatem et hebetudinem notari. Verum etiam in hoc te exerce, nec tarditatem illam negligens neque in ea tibi placens.

6. Alius simul atque gratum alicui aliquid fecit, promptus est ad beneficium illi in accepta referendum; alius ad id non promptus est, ceterum tamen apud se ut de debitore cogitat et novit, quod fecit: alius quodammodo ne novit quidem, quod fecit, sed similis est viti, quæ uvam protulit et nihil præterea appetit, postquam semel fructum suum genuit. Ut equus, qui cucurrit; ut canis, qui feras investigavit; ut apis, quæ mel confecit, ita homo qui bene fecit, non clamore rem extollit, sed ad aliud transit, ut vitis ad uvam iterum suo tempore gignendam. — Inter hos igitur esse oportet, qui quodammodo, quod agunt, ipsi nesciunt? — Oportet. — At hoc ipsum intelligere fas est: nam proprium est (inquit) illius, qui ad communionem natus est, ut sentiat, se quemadmodum societatis amantem decet agere, immo etiam velit, ut socius id sentiat. — Verum quidem est, quod dicis, sed hoc dictum non recte accipis; hinc unus eris ex iis, quorum antea mentionem feci: nam hi quoque rationali quadam probabilitate ducuntur. Quod si intelligere volueris, quid tandem hoc dictum sibi velit, noli timere, ne hac de causa quidquam, quod societati prodest, prætermittas.

7. Votum Atheniensium: « Pluviam, pluviam da, care Jupiter, arvis et pratibus Atheniensium! » aut non oportet precari, aut sic, simpliciter et ingenue.

8. Cujusmodi id est, quod vulgo dicunt, « Æsculapium huic vel illi, ut equitet aut frigida lavetur aut nudis pedibus incedat, constituisse; » ejusmodi est etiam hoc, « naturam huic vel illi, ut ægrotet, ut membris mutiletur, ut suos amittat aut aliud ejus generis constituisse; » nam et illic « constituisse » hujusmodi aliquid significat, « statuisse » huic illud [Æsculapium] ut sanitati conveniens, et hic quod cuique contingit, illi aliquo modo statutum esse, ut fato consentaneum; ita enim hæc quoque nobis « contingere » dicimus, ut lapides quadratos in muris aut pyramidibus « contingere » dicunt artifices, quum sibi inter se quadam positione coaptantur. Omnino concentus est unus; et quemadmodum cunctis corporibus hic mundus, quo ejusmodi corpus sit, perficitur, ita ex universis

ἐμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλειον ἰδιώται· φασὶ γάρ, «Τοῦτο ἔφερεν εὐτὴν.» Οὐκοῦν τοῦτο τοῦτω ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τοῦτω συνετάττετο. Δεγνόμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς ἐκεῖνα, ἃ ὁ Ἀσκληπιάδης συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. Τοιοῦτόν τι σοι δοκεῖτω, ἄνυσις καὶ συντελεία τῶν τῇ κοινῇ φύσει ὁκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγίεια. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, καὶ ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκείσε ἀγειν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐδοίαν καὶ εὐπραγίαν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο τινι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ θεῷ συνέφερεν. Οὐδὲ γὰρ ἡ τυχούσα φύσις φέρει τι, εἰ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. Οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι· καὶ ἓνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωθέμενον· καὶ ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ θλον διοικούντι τῆς, εὐδοίας καὶ τῆς συντελείας, καὶ νῆ Δία τῆς συμμοῆς αὐτῆς καὶ τὸ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ἥκον αἰτίον ἐστι. Πηροῦται γὰρ τὸ δόλοκληρον, ἐὰν καὶ δτιοῦν διακόφῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω οἱ καὶ τῶν αἰτίων. Διακόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν δυσαρεστῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναίρης.

θ'. Μὴ σιχαίνεσθαι, μὴδὲ ἀπαυδοῦν, μὴδὲ ἀποδυσπεπῆν, εἰ μὴ καταπυκνῶνται σοι τὸ ἀπὸ δογματῶν ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ ἐκρουσθέντα, πάλιν ἐπανέναι, καὶ ἀσμενίζεσθαι, εἰ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανέναι· ἀλλ' ὡς οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σκοπεῖν καὶ τὸ εὖν, ὡς ἄλλος πρὸς κατὰ πλάσμα, ὡς πρὸς καταιόνῃσιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσῃ αὐτῷ. Μέμνησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνᾳ θέλει, ἢ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες οὐ κατὰ φύσιν. — Τί γὰρ τούτων προσηκώτερον; — Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; Ἀλλὰ θέλει, εἰ προσηκώτερον μεγαλοφυχία, ἐλευθερία, ἐκλόγη, εὐγνωμοσύνη, δσιότης. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηκώτερον; ὅταν τὸ ἀπταιστον, καὶ εὖρον ἐν πᾶσι τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνάμεως ἐνθυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύψει ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοι οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχούσιν, ἔδοξε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; Μένει τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγόχρονα, καὶ εὐτελῆ, καὶ δυνάμενα ἐν κτήσῃ κινεῖσθαι, ἢ πόρνης, ἢ ληστοῦ εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἐπιθί· ἐπὶ τὰ τῶν συμβιβούντων ἦθη, ὧν μολις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχεῖσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μολις ὑπομένει. Ἐν τοιοῦτῳ οὖν ζῶντι καὶ ῥύπῳ καὶ τοσαύτῃ βίῳ τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ θεῶν σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ. Τούναν-

causis, ut huiusmodi causa sit, fatum perficitur. Intel- ligunt hoc, quod dico, etiam imperitissimi quique; dicunt enim, «tulit hoc illi.» Hoc igitur illi «ferebatur» et hoc «illi constituebatur.» Accipiamus igitur hæc ut ea quæ Æsculapius «constituit»; multa enim etiam in his aspera sunt, quæ tamen sanitatis spe amplectimur. Eius- modi igitur aliquid tibi videatur perfectio et absolutio eorum, quæ naturæ communi visa sunt, cuiusmodi est bona tua valetudo. Et ita quicquid evenit, etiamsi asperum videatur, amplectere, quoniam eo tendit, ad mundi sanitatem et Jovis prosperitatem et felicitatem: non enim id cui- quam ferret, nisi ad universi bonum -conferret: neque enim natura ubique obvia quidquam fert, quod rei a se administratæ non consentaneum est. Duæ igitur sunt ra- tiones, cur singulari quodam amoris adfectu quicquid eve- nerit id amplecti te oporteat: altera, quod tibi factum est, tibi constitutum erat, certa quadam ratione ad te se ha- bebat, inde a principio ex causis antiquissimis tibi con- textum: altera, quod etiam illi, quod singulis quibusque privatim contingit, naturæ universitatem administranti in causa est prosperitatis et perfectionis et utique ipsius con- servationis: mutilatur enim integrum ipsum, si vel mini- mum, ut partium, ita et rerum efficientium abscindas: abscindis autem, quantum in te est, quando moleste fers aliquid et quodammodo tollis.

9. Noli fastidire aut animum despondere aut desperare, si tibi secundum recta decreta singula agere cupienti non perinde semper res successerit; sed deturbatus iterum regredere et contentus esto, si plura homine digniora edideris et id, ad quod reversus es, fac diligas. Neque tanquam ad pædagogum redi ad philosophiam, sed, ut qui oculis laborant ad penicillum et ovum, ut alius ad emplastrum, alius ad perfusionem: sic nihil * te mordebit obsequium rationi præstandum, sed in eo acquiesces. Il- lud autem memento, philosophiam ea sola postulare, quæ natura tua postulet: tu autem aliud volebas non convenienter naturæ. — Quid horum blandius est? — Nonne enim eapropter fallit voluptas? — At vide, gratiorne sit magnanimitas, libertas, simplicitas, animi æqui- tas, sanctitas. Ipsa vero prudentia quid jucundius est? si eam cogitaveris ejus facultatis, in qua intelligentia et scientia inest, præstantiam, quæ in nulla re labitur et in omni re prospere fertur.

10. Res quidem ipsæ in tantis quodammodo involutæ sunt tehebris, ut philosophis laud paucis nec vulgaribus omnino non comprehensibiles esse viderentur: præterea ipsi adeo Stoicis percepti difficiles videntur: etiam omnis noster assensus mutabilis; ubi enim est homo, qui sen- tentiam non mutet? Proinde transi ad res subjectas: quam caducæ, quam viles et quæ etiam a ciuædo aut scorto aut latrone possideri possint. Tum porro accede ad mores eorum, quibuscum vivitur, quos sustinere vix festivissimi est, ne dicam, se ipsum quoque vix quemquam sustinere. Tali igitur in caligine et sordibus et in tanto et materiæ et temporis et motus et rerum molarum fluxu quid tan- dem magna æstimatione aut omnino studio dignum sit, non intelligo. Contra fas est me ipsum consolari et expectare

τίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, ὃ οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἐστίν· ἐτέρῳ δὲ, ὅτι ἔξιστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἑμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

ια'. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἑμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκαστα τοῦτο ἐπανερωτῶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἐστὶ νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνοσ ἄρα νῦν ἔχω ψυχὴν; μήτι παιδίου; μήτι μεираίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινά ἐστι τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις. Εἰ γὰρ τις ἐπινοήσειεν ὑπαρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, ὅσον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνήθειν τί· ὑπὸ * * τῷ ἀγαθῷ γὰρ (οὐκ) ἐφαρμόσει. Τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ βραδίως δέξεται, ὡς οἰκειῶς ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτε καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφῇ, ἢ δόξαν, εὐκλήρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἰκνουμένως καὶ ἀστελῶς εἰρημένον. Προίθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκειῶς ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, ὅποι χέσθῃ.

ιγ'. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὕλικου συνέστηκα· οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρῆσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. Οὐκοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἑμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. Κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ γὰρ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν κατὰ περιόδους πεπερασμένως ὁ κόσμος διοικῆται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· δεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος· καθ' ὃ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὁρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

ιε'. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, ἀ ἀνθρώπῳ καθὼς ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. Οὐκ ἐστὶν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους, τὸ ἀγαθόν. Ἐτι εἰ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξάνιστάσθαι, ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὃ ἀπροσδεῖ τούτων ἑαυτὸν παρ' ἐχόμενος· οὐδ' ἂν ὃ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινὶ τούτων ἀγαθός ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὅσῳ περ πλείω

naturalem dissolutionem, neque moram inique ferre, sed nis tantum duobus acquiescere : primo, nihil mihi posse accidere, quod universalitatis naturæ non conveniat : altero, in mea situm esse potestate, ut nihil contra dei mei atque genii voluntatem agam : nemo enim est, qui hanc transgredi cogat.

11. Quam tandem ad rem igitur nunc animo meo ulor? In singulis hoc me ipsum interrogare me identidem oportet et explorare, quid mihi nunc versetur ea in parte, quam animi principatum vocant; cujus nunc gero animam? numquid pueruli? adolescentuli? mulierculæ? tyranni? jumenti? bellæ?

12. Qualia sint, quæ vulgo bona videntur, etiam hinc intelligas licet : nam si quis cogitaverit quædam ut vera bona, velut prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, non poterit, his animo præconcepis, amplius audire hoc : « Præ... » Nam cum bono dissonabit. Aliqui ea, quæ vulgo bona videntur, si animo præconceperit, exaudiet et facile admittet ut apposite adjectum illud Comici dictum. Sic etiam vulgus animo sibi fingit hoc discrimen. Non enim illic offenderet et improbaretur, idemque de divitiis atque iis fortunæ commodis, quæ ad luxum et gloriam pertinent, acciperemus ut scite et urbane dictum. Igitur et percontare, num æstimanda et pro bonis habenda sint talia, quibus mente præconcepis apte inferri possit illud, hominem iis instructum præaffluentia rerum non habere, quo ventris onus deponat.

13. Forma et materia consto : harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum neque ex nihilo exstitit. Itaque omnis mei pars per mutationem in aliquam mundi partem transferetur; et hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur, et sic porro in infinitum. Secundum talem mutationem etiam ego ortus sum et ii, qui me genuerunt, et sic retro in aliud infinitum : nihil enim ita nos loqui velat, etiamsi secundum periodos certis finibus terminatas mundus administraretur.

14. Ratio et ars rationales sunt facultates sese ipsis suisque operibus contentæ. Cientur igitur a suo ac proprio principio et pergunt ad suum finem propositum : quapropter recte facta appellantur ejusmodi actiones, ipso nomine rectam viam significantes.

15. Nihil horum hominis dicendum est, quæ ad hominem, quoad homo est, non pertinent : non requiruntur ab homine, neque promittuntur a natura hominis, neque ad naturam hominis perficiendam faciunt : proinde neque finis homini propositus in iis consistit, neque id, quod ad hunc finem conficiendum facit, bonum. Porro, si quid horum ac hominem pertineret, ea contemnere iis se opponere non pertineret ad hominem, neque laude dignus esset, qui a his non indigentem præbet, neque qui aliquid ex iis sibi detrahit, bonus esset, si hæc essent bona. Jam vero u

ως ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενός τι τούτων ἀνέχεται, τοσῶδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

ις'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται
 ἡ διάνοια· βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ.
 Βάπτε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν
 οἷον, ὅτι ὅπου ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν· ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν
 ἐστὶν ἐστὶν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι
 ὅπου ἐνεκεν ἑκάστου κατεσκεύασται, * * πρὸς δὲ κα-
 τεσκευασμένα, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς δὲ φέρεται δὲ, ἐν
 τῷ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ
 συμπεῖον καὶ τὰγαθὸν ἑκάστου· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λο-
 γικῷ ζώῳ, κοινωνία. * Ὅτι γὰρ πρὸς κοινωνίαν γε-
 γόνα μὲν, παλαὶ δέδευκται. * Ἡ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι τὰ
 χεῖρου τῶν χρεϊττόνων ἐνεκεν, τὰ δὲ χρεῖττα ἀλλήλων·
 κρεῖττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων τὰ ἐμψύχα· τῶν δὲ ἐμψύ-
 χων τὰ λογικὰ.

ζ'. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· ἀδύνατον δὲ,
τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

ἡ'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, δ' οὐχὶ πέφυκε φέρειν.
Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἥτοι ἄγνοω, ὅτι συμ-
βέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην, εὐσταθεῖ,
καὶ ἀκάκως μένει. Δεινὸν οὖν, ἄγνοιας καὶ ἀρε-
στεινῶν ἰσχυροτέρως εἶναι φρονήσεων.

19. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὅπωστιον ψυχῆς ἄπτεται· οὐδὲ ἔχει εἰσόδον πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέφει, οὐδὲ κινεῖται ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴ μόνη· καὶ ὅσων ἂν χριμάτων καταξιώσῃ ἑαυτήν, ταῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφερέτωτα.

χ'. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστιν οικειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεχτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκῆα ἔργα, ἐν τῶν ἀδιαφορῶν μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἥσσον ἢ φίλος, ἢ ἀνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ἐμποδισθεῖται ἂν ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ τὴν περιτροπὴν. Περιτρέπεται γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κύκλωμα τὸ διάνοια εἰς τὸ προηγουμένον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ πρὸ ἔργου τούτου ἑφεκτικόν· καὶ πρὸ δού, τὸ τῆς δού ταύτης ἐναστατικόν.

κα'. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ ἐκείνῃ δημογένης. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ. Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολί-
την βλάπτει. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάσθαι φαντα-
σίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου
μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις
βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν τί
το παρορώμενον·

κχ'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς
αἰὶ ὑπεξιγγωγῆς τῶν ὄντων καὶ γινομένων. Ὁ τε γὰρ

quisque maxime his et ejus generis aliis sese ipse privat,
aut etiam illis se privari sustinet, Ita optimus est.

16. Qualia sunt, quæ sæpe cogitaveris, talis tibi erit mens tua; imbuitor enim cogitationibus animus. Itaque eum perpetuo imbue hujusmodi cogitationibus, ut : ubi vivere licet, ibi etiam bene vivere licet; in aula autem vivere licet; ergo licet etiam bene vivere in aula. Iterum, cujus rei causa aliquid comparatum est, * ad hanc (accommodate) comparatum est; ad quam rem comparatum est, ad hanc fertur; ad quod fertur, in eo finis ipsius est; ubi finis, ibi etiam bonum et utilitas cujusvis: bonum igitur animalis rationalis in colenda societate : nam ad societatem nos esse genitos, dudum est demonstratum. An vero non liquet, deteriora præstantiorum, et ex his alterum alterius causa natum esse? inanimatis autem animata præstantiora, animalis autem ea, quæ ratione prædita sunt.

17. Ea, quæ fieri nequeunt, sectari, insania mentis est ; fieri autem non potest, quin mali talia faciant.

18. Nihil cuiquam accidit, ad quod ferendum natura non sit comparatus. Alii eadem accidunt, et aut ignorans, sibi ea accidisse, aut magnanimitatem ostentans, tranquillus manet et illaesus. Indignum igitur, ignorantiam et obsequium plus posse, quam prudentiam.

19. Res ipsæ ne minime quidem animum tangunt, neque ullum aditum habent ad animum, neque vertere nec movere possunt animum : se ipsæ solus vertit ac movet et qualibus se ipsæ dignum reddit iudiciis, talia sibi reddit ea, quæ extrinsecus ipsi afferuntur.

20. Altera quidem ratione nobis res conjunctissima homo, quatenus iis bene facere eosque ferre nos oportet : quatenus autem quidam nos impediunt in operibus propriis, una e rebus mediis mihi fit homo, non minus quam sol, quam ventus, quam bellua. Ab his autem effectus quidem impediri potest; conatus autem et adfectionis nulla existunt impedimenta propter exceptionem et circumversionem. Convertit enim mens ac transfert unumquodque effectus impedimentum ad id, quod præpositum est : atque operi conducit id, quod hoc opus impedit, et ad viam confert id, quod in hac via obstat.

21. Eorum, quæ in mundo sunt, præstantissimum colito: id autem hoc est, quod omnibus utitur omniaque administrat. Similiter eorum, quæ in te sunt, præstantissimum colito; hoc autem id est, quod illi cognatum est: nam etiam in te id, quod ceteris utitur, hoc est, atque vita tua ab hoc regitur.

22. Quod civitati non nocet, neque civi nocet. Ubicunque cogitatio de damno tibi incidit, hanc adhibe regulam : si civitas ea re damnum non facit, neque ego damnum feci; sin civitati nocetur, non irascendum est ei, qui civitati damnum infert, * sed ostendendum, * quid sit, quod negligitur.

23. Saepe animo reputa celeritatem, qua omnia, quae sunt et fiunt, abripiuntur et oculis subducuntur. Nam

οὐσία ὅλον ποταμὸν ἐν διηνεκαί ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχείᾳ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἰτία ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐστὼς, καὶ τὸ πάρεγγυς· τὸ δὲ ἀπειρον τοῦ τε παρωχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, ὅφ' πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

κδ'. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἥς ὀλίγιστον μετέχεις καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται καὶ τῆς εἰμαρμένης, ἥς ποστὸν εἴ μέρος;

κε'. Ἄλλος ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ὄνεται ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἢ κοινὴ φύσις, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἢ ἐμὴ φύσις.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος ἀτρεπτον ἔστω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ καὶ περιοριζέτω τὰς πείσεις ἐκεῖνας ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἐτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὔσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς δ συνεχῶς δεικνύς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, ποιούσαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστω προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἐστίν, ὁ ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κη'. Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀχοστόμῳ ὀργίζῃ; Τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. — « Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει (φησί), καὶ δύναται συννοεῖν ἐπιστάνων, τί πλημμελεῖ. » — Εὐ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθήσει λογικὴν διάθεσιν· δεῖξον, ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπάει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς. Οὔτε τραγωδὸς, οὔτε πόρνη.

κθ'. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔστιν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἐξίθι· οὕτως μέντοι, ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων. Καπνός, καὶ ἀπέρχομαι. Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέχρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θέλω· θέλω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

λ'. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἔνεκεν· καὶ τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. Ὅρᾳς, πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἐκάστοις, καὶ τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα'. Πῶς προσενηέξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φι-

et materia fluminis instar in perpetuo est fluxu, et effectus in perpetuis mutationibus, et causae efficientes in innumeris conversionibus; atque propemodum nihil est, quod perstat; * item adjacentem hanc praeteriti et futuri temporis immensitatem, in qua omnia evanescunt. Quidni igitur stultus, qui his rebus inflatur aut angitur aut lamentatur, quasi diutius vel minimam molestiam creantibus?

24. Memento et universae materiae, cujus minimam obtines partem, et totius aevi, cujus brevissimum et puncti instar obtinens spatium tibi assignatum est, et fati, cujus quantilla pars es!

25. Peccat aliquis. Quid ad me? ipse viderit: suam habet affectionem, suam agendi rationem. Ego nunc habeo, quod me habere vult natura communis, et ago, quod me vult agere natura mea.

26. Quae animae pars principatum et dominium obtinet, ea immota maneat ad levem asperumve carnis motum, neque ei se immisceat, sed se ipsa circumscribat et illas affectiones intra limites particularum coerceat: quando autem per alterum consensum usque ad mentem perveniunt, ut in corpore unito, tum contra sensum quidem, quippe naturalem, non luctandum; sed opinionem, quasi bonum aut malum sit animi principatus ne a se adjiciat.

27. Cum diis vivere. Cum diis autem vivit, qui perpetuo iis exhibet animum suum contentum iis, quae ipsi sunt assignata, et efficientem ea, quae jubet genius, quem vita moderatorem ac rectorem cuique Jupiter tribuit, particulam a se delibatam; hic autem *genius* cujusque mens est ac ratio.

28. Numquid ei, qui hircum olet, succenses? numquid ei, cui os fetet? Quid te faciat? ejusmodi os, ejusmodi alas habet, ut necesse sit ejusmodi inde exhalari. — « At homo, inquiet, ratione praeditus est atque, modo animum advertat, intelligere potest, quid delinquat. » Quod bene tibi vertat! Proinde etiam tu ratione praeditus es; rationali animi affectione move rationalem affectionem; edoce, commonefac! nam si audiverit, eum sanabis, neque opus erit ira. Neque tragædus neque scortum.

29. Quemadmodum hinc egressus vivere in animum induxisti, ita etiam hic vivere licet; quod si tibi non concesserint, etiam e vita exi, ita tamen, ut qui nihil mali passus sis. Fumus est, et abeo. Cur id rem magnam putas? quamdiu autem nihil ejusmodi me hinc educit, liber maneo, nec quisquam me impedit, quominus faciam, quae volo: volo autem ea, quae cum natura animalis ratione praediti et ad societatem nati conveniunt.

30. Universi mens communionis et societatis amans; hinc deteriora praestantiorum causa fecit et praestantiorum alteri conciliavit. Vides, quomodo subjecerit, con-gesserit, pro dignitate suum cuique tribuerit et praestantissima quaeque mutuo inter se consensu devinxerit.

31. Quo modo te usque ad hoc tempus gessisti erga deos, parentes, fratres, uxorem, liberos, preceptores, educato-

λας, οἰκείους, οἰκέταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἴσθι τὸ,

Μήτε τινὰ βέβαι ἐξαίσιον, μήτε (τι) εἰπεῖν.

Ἀναμνησκου δέ, καὶ δι' ὧν διεληλυθας, καὶ ὅσα ἥρσας ὑπομεῖναι. Καὶ ὅτι πλήρης ἤδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὤπται καλὰ· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἐνδοξα παρεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

λβ. Διὰ τί συγγέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἐντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; Τίς οὖν ψυχὴ ἐντεχνος καὶ ἐπιστήμων; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς ὠσίας διηκόντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένας οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λγ. Ὅσον οὐδέπω σποδὸς, ἡ σκελετὸς, καὶ ἤτοι ὄνομα, ἡ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόρος καὶ ἀπήχημα. Τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ, καὶ κυνῖδια διαδακνόμενα, καὶ παιδία φιλόπνευκα, γελῶντα, εἴτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίστις δὲ καὶ αἰδώς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρουδείης.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ ἐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ εὐπαράτυπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος. Τὸ δὲ εὐδοκίμειν παρὰ τοιούτοις κενόν. Τί οὖν; περιμένεις ὡς τὴν εἴτε σβέσιν, εἴτε μετὰστασιν. Ὅπως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἡ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὐποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνησθαι μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί.

λδ. Δύνασαι αἰε εὐροεῖν, εἶγε καὶ δδεύειν, εἶγε καὶ ὥς ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίᾳ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁρεξίν ἀπολήγειν.

λε. Εἰ μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

λς. Μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττωῖνται, μὴ μὲντοι βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι. Κακὸν γὰρ ἔθος. Ἀλλ' ὡς ὁ γέρον ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῆτει, μεμνημένος, ὅτι ῥόμβος οὕτως οὖν καὶ ὧδε. Ἐπεὶ τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Ἀνθρώπε, ἐπελάδων, τί ταῦτα ἦν; — Ναί· ἀλλὰ τούτους περισπούδαστα. — Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένη; — Ἐγενόμην ποτὲ δοπουδήποτε κατὰ λειψθεῖς, εὐμοῖρος ἀνθρώπος· — τὸ δὲ « εὐμοῖρος » ἀγαθὴν μοῖραν σιαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

res, amicos, familiares, famulos? valetne ad hoc usque tempus erga omnes illud, « nil injusti erga quemquam fecisse aut dixisse? » Memento autem etiam illius, per qualia pertransieris, et qualibus perferendis par fueris: item, plenam tibi jam esse vitæ contemplationem et absolutum ejus ministerium; quot pulcra visui oblata sint, quot voluptates ac labores contempseris, quot res gloriosas neglexeris, erga quot iniquos æquum te præbueris.

32. Qui sit, ut ingenia artium rudia et imperita confundant artium gnara et perita? Quid igitur est ingenium artis peritum eaque instructum? Quod principium et finem novit rationemque per omnem materiam permeantem et per omne ævum certis quibusdam et definitis temporum cursibus universum administrantem.

33. Jamjam cinis eris aut nuda ossa, et aut nomen aut ne nomen quidem; nomen autem nil nisi strepitus et resonantia; quæ in vita magni aestimantur, vana et putida et exilia, caniculæ mordentes, pueruli contentiosi, modo ridentes, modo plorantes. Fides autem et justitia et verecundia et veritas « ad Olympum a terra spatiosa. » Quid igitur amplius est quod hic te retineat? si quidem res, quæ sub sensus cadunt, mutationibus obnoxie sunt nec persistent, ipsi sensus obscuri et hebetes, qui facile falsas rerum species admittunt, ipsa animula exhalatio sanguinis, inter tales gloria florere vanitas. Quid igitur? Equo animo exspectas vel extinctionem vel translationem. Hujus vero tempus donec advenit, quid sufficit? Quid aliud, nisi ut deos colas celebresque, hominibus bene facias, eos sustineas et ab iis te abstineas, quæcunque autem extra fines carunculæ et animulæ sita sunt, ea memineris nec tua esse neque in potestate tua sita.

34. Potes semper prosperum vitæ cursum tenere, si quidem et certum iter tenere, si quidem via ac ratione et cogitare et agere potes. Hæc duo et dei et hominis et cujusvis animalis ratione præditi animo communia, non ab alio impediri et in animi affectione justitiæ studiosa habere bonum et hic terminare appetitionem.

35. Si neque vitiositas hæc mea est, neque meæ vitiositatis effectus, neque respublica læditur, cur propter hoc differor? Quid autem est damnum civitatis communis?

36. Noli ulla ex parte sinere te abripi visis, sed auxiliare pro viribus et dignitate etiam, quando in mediis illis rebus aliquid damni faciunt, quod tamen cave pro damno habeas: malus enim hic mos est; sed quemadmodum senex abiens petebat, pueruli turbinem, memor turbinem esse, sic igitur etiam hic *agendum*. Atqui in jus vocas pro rostris. Oblitus es, homo, qualia hæc sint? — Nequaquam, sed illis videntur studio dignissima. — Eapropter tu quoque stultus fias? Fui olim. — * Ubicumque derelictus, bene fortunatus homo: « bene fortunatus, » qui bonam fortunam sibi comparavit; bona autem fortuna, boni animi motus, bona agendi ratio, bonæ actiones.

BIBAION ς.

α'. Ἡ τῶν ὧλων οὐσία εὐπειθής καὶ εὐτρεπής· δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται· τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκείνον γίνεται καὶ περαίνεται.

β'. Μὴ διαφέρει, πότερον βιγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκωμεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἐσω βλέπε· μηδεὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχιστα μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμιαθῆσεται, εἴπερ ἥνεται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθῆσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἷδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

ς'. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πράξιν κοινωνικὴν, σὺν μνήμῃ θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστὶ, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, οἷον ἂν ἢ καὶ θέλῃ, ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὧλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

ι'. Ἦτοι κυκεῶν, καὶ ἀντεμπλοχῇ, καὶ σκεδασμός· ἢ ἔνωσις καὶ τάξις καὶ πρόνοια. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαῖω συγκρίματι καὶ φυρμῶ τοιοῦτῳ ἐνδιαιτρίβει· τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινός, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ « αἶψα γίνεσθαι; » Τί δὲ καὶ ταρασσομαι; ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμέ δ' σκεδασμός, ὅτι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερα ἐστὶ, σέβω καὶ εὐσταθῶ, καὶ θαρβῶ τῷ διοικούντι.

ια'. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιστηχότων οἰονεῖ διαταραχθῆναι, ταχέως ἐπ' ἀνίθι εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ρυθμοῦ· ἔση γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἀρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

ιβ'. Εἰ μητρυαὶν τε ἀμαίχεις καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν θεράπευες, καὶ ὁμοῦς ἡ ἐπ' ἀνόδος σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς ἐγίνετο. Τοῦτ' σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ (ἢ) φιλοσοφία· ὥδε πολλάκις ἐπ' ἀνίθι, καὶ προσαναπαύου ταύτη, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

ιγ'. Οἷον δὴ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὧλων καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδόμενον, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύς, οὗτος δὲ νεκρὸς ὀρνίθιος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι δ' Φά-

LIBER VI.

1. Universi materia obsequens est et *fingenti* bene parata: ratio eam administrans nullam in se habet male faciendi causam; malitiam enim neque habet nec male faciet cuiquam, neque ab ea quidquam læditur. Omnia vero secundum hanc fiunt ac perficiuntur.

2. Nihil tua referat, utrum rigens an calore fatus id, quod te decet, facias, neque utrum dormituriens an somni satur, male audiens an fama florens, moriens an aliquid diversum faciens. Etenim ex hujus vitæ officiis hoc est etiam quod morimur; sufficit igitur et in hoc, quod præ manibus est recte disponere.

3. Acriter intueri; neque propria ullius rei natura nec dignitas te fugiat!

4. Omnia, quæ sunt, celerrime mutantur et aut in exhalationem abibunt, si unita est materia, aut dissipabuntur.

5. Ratio universi gubernatrix novit certo modo se habens, quod agit et in qua materia versatur.

6. Optima ratio ulciscendi, non similem *malis* fieri.

7. Delectet te tibi que satisfaciatur ab una actione, quæ societati prodest, transire ad aliam ejusdem generis, memoriam dei.

8. Principalis animi pars ea est, quæ se ipsa suscitatur et vertit et talem se ipsa facit, qualis demum sit et esse velit, quæque facit, ut quidquid contingit tale videatur, quale ipsa vult.

9. Secundum universi naturam singula perficiuntur; neque enim secundum aliam ullam vel extrinsecus ambientem vel intus inclusam vel foris suspensam.

10. Aut confusio et mutuus complexus et dissipatio, aut unitas et ordo et providentia: si priora, quid est, cur huic mixturæ fortuitæ et colluviei immorari cupiam? quid aliud mihi curæ est, quam quomodo « terra fiam? » Cur etiam perturbor? Veniet enim ad me dissipatio, quidquid faciam. Si altera sunt, veneror et tranquillo sum animo et confido rectori.

11. Quando a rebus, quæ circumstant, quasi perturbari coactus es, cito ad te redi, neque ultra, quam necesse est, a tenore dimovearis: eo enim facilius concentum tueberis, quo sæpius ad eum redieris.

12. Si novercam simul et matrem haberes, illam quidem coleres, ad matrem tamen te frequentissime reciperes. Harum instar nunc tibi aula est, et philosophia: ad hanc sæpe revertere et in ea acquiesce, per quam etiam quæ illic sunt tibi tolerabilia videntur, et tu ipse in illis tolerabilis.

13. Quemadmodum jam de obsoniis atque ejusmodi eduliis imaginem animo concipimus, ut, hoc piscis cadaver esse, illud cadaver avis aut porci, item, Falernum esse succulum

ἡμενος κυλάριον ἐστὶ σταφυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, τριχία προβατίου, αἱματίῳ κόγχῃς δεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυζαρίου ἔκκρισις· οἷαι δὲ αὐταὶ εἰσιν εἰ φαντασάιναι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιῶσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν, οἷά τινα ποτ' ἐστίν· οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἐξιώσιστα τὰ πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ σημνύνεται, περιαιρεῖν. Δεινὸς γὰρ ὁ τυφρὸς παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαία καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ἰδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πλὴθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἔξωθεν ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετρωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐτι χαρισετέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μόντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικῆς, ἢ ἄλλως πως ἐντρέχῃς, ἢ κατὰ ψιλόν, τὸ πλῆθος ἀνδοαποδῶν κεκτηθῆσαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἐτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἀπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῆς καὶ κοινωνικῆς ἔχουσαν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ τῇ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ἰε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγενῆναι· καὶ τοῦ γενομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσθη· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηλεκτικῶς, ὥσπερ τὸν ἀπείρον αἰῶνα ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἰὲ παρέχεται. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ἐφ' οὗ στήναι οὐκ ἔστιν; Ὡς περ εἰ τίς τι τῶν παραπετομένων στρουθάρων φιλεῖν ἀρχοίτο· τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀρθαλμῶν ἀπελήλυθεν. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἐκάστου, οἷον ἡ ἀπ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. Ὅποιον γάρ ἐστι τὸ ἀπαξ ἐλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χροῖς καὶ πρῶην ἀποτεχθεὶς ἐκτήσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἐσπασας.

ἰς'. Οὐτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὥς τὰ φυτὰ, τίμιον, οὔτε τὸ ἀναπνεῖν, ὥς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὔτε τὸ τυπούσθαι κατὰ φαντασίαν, οὔτε τὸ νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμὴν, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι αὐτὸ γὰρ ὁμοῖον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; Τὸ κροτεῖσθαι; Οὐχί. Οὐκ οὖν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, κρότος γλωσσῶν. Ἀφήκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον· τί καταλείπεται τίμιον; Δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἰσχεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμελειαὶ ἀγροσι καὶ αἱ τέχναι. Ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τούτου στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐκπηδεῖται ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς δὲ κατεσκευάσται·

uvulae, praetextam oviculae pilos, conchae cruore infectos; de coitu, esse intestini frictionem et excretionem muci cum convulsione quadam — quales utique sunt rerum imagines, quae res ipsas assequuntur easque penetrant, ut, quænam tandem eæ sint videre liceat — sic etiam per totam vitam nos facere oportet ac res, ubi vel maxime fide dignæ videantur, denudare et vililitatem earum spectare et externam speciem, qua superbiunt, tollere. Nam gravis impostor est fastus, et quando maxime putas, te res serias agere, tum maxime in fraudem inducit. Vide saltem, Crates quid de ipso Xenocrate dixerit.

14. Pleraque, quæ vulgus hominum admiratur, ad generalia rerum capita referuntur: alia quæ vi copulante aut uatura continentur, lapides, arbores, ficus, vites, oleæ: alia, quæ paulo moderatiores admirantur, inter ea, quæ anima continentur, ut greges, armenta; alia, quibus urbaniores capiuntur, inter ea quæ anima rationali prædita sunt, non tamen universali, sed quatenus artium perita aut alia quadam sollertia excellit aut simpliciter *rationalis est*, ut servitiorum turbam possidere. Qui autem animam rationalem universalem et societatis amantem veneratur, nihil amplius cetera curat, ante omnia vero animum suum ita affectum et se moventem, ut rationi et civitati convenit, conservat et cognatum suum, ut idem consequatur, adjuvat.

15. Hæc properant fieri, illa properant fuisse, quin etiam ejus quod sit, jam aliquid evanuit: fluxus et mutationes mundum perpetuo renovant, quemadmodum immensum illud ævum continuus temporis lapsus novum semper præstat. In hoc igitur flumine ecquis horum, quæ præterlabuntur, quidquam in pretio habeat? perinde ac si quis prætervolantium passerulorum aliquem diligere cœpisset, is vero jam e conspectu abisset. Ejusmodi sane est vita cujusque, cujusmodi est exhalatio sanguinis aut spiritus ab aere attractio. Quale enim est, semel animam atrahere et efflare, quod quidem singulis temporis momentis facimus, tale etiam est, omnem illam respirandi facultatem, quam heri aut nudius tertius in ortu accepisti, eo reddere, unde eam primo hausisti.

16. Neque quod perspiramus, ut stirpes, æstimatione dignum est, neque quod respiramus, ut pecudes et bellua, neque quod species rerum per visa nobis imprimuntur, neque quod agendi impetu huc illuc rapimur, neque quod congregamur et nutrimur: hoc enim perinde est atque alimenti quod superfluum est excernere. Quid igitur est, quod æstimatione dignum sit? Num plausus excipi? Nequaquam. Itaque nec linguarum plausus excipi: multitudinis enim laus quid aliud est, nisi linguarum strepitus? Sustulisti igitur gloriolam quoque; quid restat, quod æstimatione dignum sit? Hoc opinor, secundum propriam constitutionem et moveri et motum sistere, quo etiam et studia et artes ducunt. Nam etiam omnis ars id spectat, ut id, quod paratur aptum sit ad opus, ad quod paratur: et vi-

δ τε φυτουργός δ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνός ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδαγωγαί, αἱ διδασκαλαί ἐπὶ τὴν σπεύδουσιν· ὧδε οὖν τὸ τίμιον. Καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχη, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρχης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελῆσθαι ἐκεῖνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅπως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδώς καὶ τιμὴ σεαυτῷ τε ἀρεστόν σε ποιήσῃ, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τούτέστιν, ἐπαίνου· ὅσα ἐκεῖνοι διανέμονται καὶ διατετάχασιν.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θεώτερόν τι, καὶ ὁδῷ δυσεπινοήτῳ προῖοῦσα εὐοδεῖ.

ιη'. Οἶον ἐστίν, ὅ ποιοῦσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὓς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄφονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἔγγυς ἐστὶ τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφῆμους ἐποιοῦντο.

ιβ'. Μὴ, εἰ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἰ τι ἀνθρώπῳ δυνατόν καὶ οἰκείον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι κατέδρουσέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἐρῶγεις πληγὴν ἐποίησεν. Ἀλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὥς ἐπίβουλον· καίτοι φυλαττόμεθα, οὐ μόντοι ὥς ἐχθρὸν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιοῦτόν τι γινέσθω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν ὅσον προσγυμναζομένων. Ἐξεστὶ γὰρ, ὥς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

κα'. Εἰ τίς με ἐλέγξει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθίσθαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάθη. Βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ [δὲ] ἑμαυτοῦ καθήκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἦτοι γὰρ ἀψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὥς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὥς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασιν δὲ θεοῦ ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκούσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦτα.

κδ'. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεοκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικούς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

nitor, qui vites colit, et qui equos domat et qui canes curat huic studet operi. Puerorum educatio et disciplina aliquem finem consequi student; ibi igitur id, quod aestimatione dignum est; quod si bene habuerit, nihil ceterorum tibi comparare studebis. Non desines multa alia aestimare? Itaque nec liber eris, nec tibi sufficiens, neque animi perturbationibus vacuus. Non enim fieri potest, quin invidias, aemuleris eosque suspectos habeas, qui illis te privare possint, et insidias struas iis, qui id, quod a te tanti aestimatur, possident. Omnino necesse est te perturbari, si quae illarum rerum indigeas, praeterea saepe de diis conqueri; sed propriae mentis verecundia et honor et te tibi gratum reddet et sociis commodum et diis consentientem, hoc est, quaecumque attribuunt et constituunt, laudibus celebrantem.

17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa; virtutis autem motus nulla harum viarum fertur, sed diviniorem quaedam res et via difficili comprehensu incedens felicitate progreditur.

18. Quale est, quod faciunt! homines ejusdem aetatis et qui cum ipsis vivunt, eos laudare nolunt, ipsi vero a posteris, quos nec viderunt neque unquam videbunt, celebrari plurimi faciunt. Hoc propemodum idem est, ac si doleres, quod prisci illi te non celebrarunt laudibus.

19. Noli, si quid tibi effectu difficile, opinari, hominem id non posse praestare, sed si quid ab homine effici potest eique est familiare, id te quoque assequi posse persuasum habe.

20. In palaestra vel unguibus nos laceravit aliquis vel illiso capite vulnus nobis inflixit. Verum neque notamus, neque offendimur, neque in posterum, ut insidiatorem, suspectum habemus, quatinus cavemus, nec tamen tantum ab hoste, neque cum suspitione, sed benevola cum declinatione. Idem etiam in ceteris vitae partibus fiat: ad multa eorum, quae faciunt, qui nobiscum quasi in certamine committuntur, animum non advertamus. Licet enim, ut dixi, declinare, et nec suspiciosum esse, neque odio illos habere.

21. Si quis me convincere mihi ostendere potest, me non recte sentire aut agere, laeto animo ad meliorem frugem redibo: veritatem enim sector, a qua nemo unquam laesus est, laeditur autem, qui in errore suo et ignorantia persistit.

22. Ego, quod meum est officium, facio: cetera me non distrahunt; aut enim anima aut ratione carent, aut aberrarunt et viam ignorant.

23. Animantibus ratione carentibus omninoque rebus et conditionibus tu, ut ratione praeditus, ratione carentibus, magno ac libero animo fac utaris; hominibus ut ratione praeditis ita utere, ut communionis ratio postulat; in omnibus deorum auxilium implora nec tua intersit, quam longo tempore haec facturus sis: nam sufficient tres horae sic exactae.

24. Alexander Macedo ejusque multo post mortem in idem redacti sunt: nam aut in easdem mundi rationes seminales redacti sunt, aut pariter in atomos dispersi.

κβ'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σὺμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυψίσταται.

κγ'. Ἐὰν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἄντωνίνου ὄνομα, μήτι κατεντείνόμενος προοίση ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν ἐὰν ὀργίζονται, μήτι ἀντοργιῇ; μήτι οὐκ ἐξαριθμῆσθαι πρῶτος ἕκαστον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθ' ὃν εἰ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τηρῶντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀπιδυσχεραίνοντα, περαίνειν ὁδοῦ τὸ προκειμένον.

κδ'. Πῶς ὦμόν ἐστι, μὴ ἐπιτρέπῃ τοῖς ἀνθρώποις ὁρᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεία καὶ συμφέροντα; καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅτιν ἀγανακτῆς, ὅτι ἀμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεία καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. — Ἄλλ' αὐκ ἔχει οὕτως. — Οὐκοῦν δίδασκει, καὶ δείκνυσι μὴ ἀγανακτῶν.

κε'. Θάνατος, ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμητικῆς νευροσπαστίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

κς'. Αἰσχρὸν ἐστίν, ἐν ᾧ βίω τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδοῖ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προαπαυδοῖ.

κζ'. Ὅρα, μὴ ἀποκαισαρωθῆς, μὴ βαφῆς γίνεται γὰρ. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἀκομφον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐξῆρωμένον πρὸς τὰ πρόποντα ἔργα. Ἀγωνία, ἵνα τοιοῦτος συμμείνης, οἷόν σε ἡθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. Αἰδοῦ θεοὺς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχύς δ' ὁ βίος εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις δόσια, καὶ παῖδες κοινωνικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητῆς· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον προσομομένων εὐτονόν ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ εὐδίων τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μεγαλῆχον, καὶ τὸ ἀκνέοδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκείνος οὐκ ἂν τι ὀλως παρήκε, μὴ πρότερον εὖ μάλα καπνῶν καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερον ἐκείνους τοὺς αἰῶνας αὐτὸν μεμφομένους, μὴ ἀντιμεμφομένους· καὶ ὡς ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἔδεχετο· καὶ ὡς ἀκριβὲς ἦν ἐξεταστὴς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ἡμεδιστῆς, οὐ φοροδεῆς, οὐχ ὑπόπτῆς, οὐ σοφιστῆς· καὶ ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκῆσει, στρωμνῇ, ἐσθίῃ, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ ὁλος μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας διὰ τὴν λιτὴν διαίταν, μηδὲ τοῦ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρήζων· καὶ τὸ βέλαιον καὶ ὁμοῖον ἐν ταῖς ἐλπίσι αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι (τῶν) ἀντιδαινότων παρῆρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἰ τίς τι δεικνύει κρεῖττον· καὶ ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' οὕτως εὐσυνειδήτως σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνου.

κα'. Ἀνάγηρε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτὸν. Καὶ ἐξυπνί-

25. Considera, quam multa uno eodemque temporis puncto in uniuscujusque nostrum et animo et corpore fiunt : atque ita non miraberis, si multo plura, imo vero omnia, in uno hoc atque universo, quod mundum vocamus, simul existunt.

26. Si quis te interrogaverit, Antonini nomen quo pacto scribatur, num magna vocis contentione singulas edes literas? Quid igitur? si tibi irascuntur, numquid tu vicissim iis irasceris? nonne illi placide omnes ac singulas enumerabis literas? Sic igitur etiam istic memento, omne officium quibusdam numeris absolvi, quos te oportet servare, et nec perturbatum, neque aliis indignantibus vicissim indignantem recta pergere ad id, quod propositum est.

27. Quam durum est, non ea permittere hominibus quæ ad se pertinere sibi que conducere opinantur! attamen quodammodo non permittis, ut hoc faciant, quum ægrefers, illos peccare; feruntur enim omnino ad ea, quæ ad se pertinere sibi que conducere ipsis videntur. — Verum res non ita habet. — Tu igitur id doce et ostende sine indignatione.

28. Mors, quies a sensuum repercussione, ab impulsu affectuum animi quasi fiduculis trahentium, a discursibus mentis et a carnis ministerio.

29. Turpe est, in qua vita corpus non succumbit, in ea prius succumbere animam.

30. Cave, ne in mores Cæsareos degeneres, ne inficiaris : solet enim fieri. Serva te igitur simplicem, bonum, integrum, gravem, ab elegantiae studio alienum, justitiæ studiosum, pium in deos, benevolum, tuorum amantem, et ad officia præstanda strenuum. Admitte, ut talis permanes, qualem te facere voluit philosophia : venerare deos; prospice salutem hominum. Brevis vita est et unus fructus vite terrestris, sancta animi affectio et actiones societati utiles. Omnia ut Antonini discipulus : constantem illius firmitatem in iis, quæ naturæ convenienter aguntur, et æquabilitatem in omnibus rebus et sanctitatem et vultus serenitatem et comitem et gloriæ inanis contemptum et diligens in rebus percipiendis studium et quemadmodum ille omnino nihil prætermisit priusquam sedulo id consideraverat et accurate intellexerat; quemadmodum ille tulit eos, qui immerito eum reprehendebant neque eos vicissim reprehendebat; quemadmodum ad nihil festinabat; ut non delationes admisit; ut accuratus ille erat morum actionumque explorator; neque calumniator, nec meticulosus, nec suspiciosus, nec sophista; et quam paucis erat contentus, velut domo, strato, veste, victu, famulitio; ut laboris tolerans et leni animo. Poterat idem propter victus tenuitatem in eodem usque ad vesperam versari nec nisi consueta hora excernere ei necesse erat : constantiam ejus et æquabilitatem in amicitiiis colendis, facile ferre eos, qui sententias ejus libere impugnabant, atque gaudere, si quis melius aliquid proferret; et quam pius in deos sine superstitione — ut tibi bene factorum conscio, sicut illi, obveniat hora novissima.

31. Redi ad sobrietatem et revoca te. Somno iterum

σθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι δνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορῶς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἐβλεπες.

λβ'. Ἐκ σωματίου εἰμι καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεισθαι. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἐστὶν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἐστὶν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστὶν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωχῆκότα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ᾗδη ἀδιάφορα.

λγ'. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ τὸ πῦρ τὰ τοῦ ποδός, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὕτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

λδ'. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λησταί, κίναδοι, πατραλοῖαι, τύρανοι;

λε'. Οὐχ ὁρᾷς, πῶς οἱ βάνασοι τεχνῶνται ἀρμόζοντα μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσαν μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινόν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἱατρός, μᾶλλον αἰδέσσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἀνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γυνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανιζόμενα. Πάντα ἐκκῶθεν ἔρχεται, ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς ἀκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λζ'. Ὅ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἀπειρον ἔσται· πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδή.

λη'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλα. Τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί· καὶ γὰρ ἄλλω ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ· τοῦτο δὲ οἷα τὴν τοινυχὴν κόνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἔνωσην τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοξε σεαυτὸν· καὶ οἷς συνεληχας ἀνθρώποις, τούτους φιλεῖ, ἀλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὅργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς δ κατεσκευασταί, ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἔνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὼ καὶ μᾶλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἂν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξάγῃς, ἔχειν σοι

excusso quum intellexeris, somnia fuisse, quæ te perturbabant, vigilans denuo hæc intueri, quemadmodum illa intuitus es.

32. Ex corpusculo consto et anima. Corpusculo indifferentia sunt omnia: non enim possunt ejus differre; menti autem indifferentia sunt, quæcunque non sunt ipsius actiones; quæcunque autem sunt ejus actiones, in potestate ejus sitæ sunt omnes. Ex his tamen eæ tantum ei curæ sunt, quæ circa id, quod præsens est, versantur: quæ enim futuræ sunt ejus actiones aut præteritæ, et ipsæ ei nunc indifferentes.

33. Neque manui labor est neque pedi contra naturam, quamdiu pes facit, quod pedis est, et manus, quod manus est. Sic igitur neque homini ut homini, labor est contra naturam, quamdiu facit, quod hominis est. Quod si contra naturam ejus non est, nec malum ei est.

34. Quantis voluptatibus delectati sunt latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

35. Videsne, ut qui illiberales profitentur artes, aliquatenus quidem ad imperitos se accommodent, nihilominus tamen artis rationem retineant neque ab ea discedere sustineant? Nonne turpe est, architectum ac medicum artis suæ rationem magis vereri, quam hominem suam ipsius rationem, quæ ei cum diis communis est?

36. Asia, Europa, anguli mundi: omne mare, guttula mundi: Athos, glebula mundi: omne quod instat tempus, punctum ævi: omnia parva, caduca, evanida: omnia indeveniunt, a communi illo principatu profecta, vel per consequentiam. Itaque etiam leonis rictus et venenum mortiferum et noxium quidvis, ut spina, ut lutum, honestarum illarum et pulcrarum rerum appendices agnatæ sunt. Noli igitur ea ab eo, quem colis, aliena opinari, verum omnium fontem tecum perpende.

37. Qui præsentia cernit, omnia vidit, quæ ab æterno fuerunt et in infinitum usque erunt: omnia enim ejusdem generis ejusdemque formæ sunt.

38. Sæpe tecum perpende rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexum et mutuum rationem: quodammodo enim omnia inter se sunt implicita et eatenus inter se amica: nam alii consequens est hoc per tendentem connexum et conspirationem et unitatem materiæ.

39. Quibus sorte addictus es rebus, iis te accommoda, et quibuscum forte conjunctus es hominibus, eos amore, eo que vero, prosequere.

40. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si ad quod fabricatum est, id facit, bene habet, quamquam ibi, quod condidit, opifex abiit: in iis vero, quæ a natura continentur intus est et permanet quæ condidit vis. Proinde vel magis eam vereri te oportet atque existimare, si secundum eam tu

πάντα κατὰ νοῦν. Ἐχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

μα'. Ὅ τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσης σαυτῷ ἀγαθόν, ἢ κακόν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀποτέυξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ, μέμψασθαι σε θεοῖς· καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι, τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν. Ἐὰν δὲ μόνα τὰ ἐφ' ἧμιν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κρίνωμεν, οὐδεμίαν αἰτία καταλείπεται, οὔτε θεῶ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων σῆμαι στάσιν πολεμίου.

μβ'. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εὐδότης καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· ὥσπερ καὶ τοὺς καθεδόντας, οἶμαι, δ' Ἡράκλειτος ἐρπάζει· εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιουσίας δὲ καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρούμενος, καὶ ἀναίρειν τὰ γινόμενα. Καὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ἐχρηζεν ὁ κόσμος. Λοιπὸν οὖν σῖνες, εἰς τίνες ἑαυτὸν καταπίσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται δὲ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδίδεται σε εἰς μέρος τι τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γίνῃ, ὅλος δ' εὐτέλης καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ ῥαίματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

μγ'. Μῆτι δ' ἥλιος τὰ τοῦ βετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μῆτι δ' Ἀσκληπιδὸς τὰ τῆς Καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἀστρῶν ἕκαστον, οὐχὶ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

μδ'. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν πνεύματα ὀφειλόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἄστυλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥάδιον· κακοποιῆσαι δὲ με διὰ τίνα αἰτίαν ἐμελλον ὀρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὐ μέλειστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγένητο; Εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα ἀσπάζεσθαι καὶ στήγειν ὀφείλω. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλευόνται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχόμεθα, μηδὲ ὀνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἔλαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλευόνται, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἑμαυτοῦ βουλευέσθαι· ἐμοὶ δὲ ἐστὶ σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος. Συμφέρεϊ δὲ ἕκαστω, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἢ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ· πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστὶ μοι ἀγαθὰ.

με'. Ὅσα ἕκαστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρεϊ ἔχει τοῦτο. Ἀλλ' ἐτι ἐκεῖνο ὡς ἐπίπαν ὀφείλει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἐτέροις ἀνθρώποις. Ἡκνότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθαι.

μς'. Ὅσπερ προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ

M. ANTONINI'S.

habeas et degas, omnia tibi ex animi sententia habere: sic etiam universo omnia ex sui animi sententia se habent.

41. Si quid eorum, quæ arbitrii tui non sunt, bonum malumve esse in animum induxeris; non poterit non fieri, quin, si istiusmodi vel in malum incideris vel bono excideris, de diis queraris, homines autem oderis, ut qui auctores sint aut ex suspitione tua futuri sint ut altero excidas, in alterum incidas. Et utique multa injuste facimus idcirco, quod illarum rerum nostra interest. Quod si ea sola, quæ in nostra sunt potestate, bona malaque censeamus, nulla jam restat causa, cur deum accusemus aut contra homines inimici partes geramus.

42. Omnes ad unum eundemque effectum operam conferimus, alii scientes et intelligentes, alii quod faciunt nescientes; quemadmodum etiam dormientes Heracitus, opinor, operarios esse dixit et conferre ad ea, quæ in mundo fiant. Alius vero alio modo operam confert, ex abundantia vero etiam is, qui queritur et iis, quæ fiunt, reniti conatur eaque tollere; nam tali quoque homine mundo opus erat. Igitur quod reliquum est tu cogita, quorum in numerum te referas: ille enim, qui rerum universitatem administrat, omnino bene te utetur atque te in partem operariorum eorumque, quæ opus adjuvant, recipiet: tu autem cave, ne talis pars fueris, qualis in fabula vilis ac ridiculus versus, cujus meminit Chrysippus.

43. Numquid sol quæ pluvix sunt facere cupit? numquid Æsculapius quæ Frugiferæ sunt? Quid siderum quodvis? nonne, quamquam diversa, idem opus adjuvant?

44. Si quidem dii de me iisque quæ mihi evenire oportet, consuluerunt, bene consuluerunt; etenim consilii expertem esse deum ne ad cogitandum quidem facile est; ut autem mihi malefaciendi consilium caperent, quænam eos causa impulisset? Quid enim ipsis aut communitati, cujus maximam curam querunt, inde accederet? Sin de me privatim nihil, de rebus universi certe consuluerunt, ex quibus quum ea quoque, quæ mihi eveniunt, necessario consequantur, amplecti hæc debeo atque diligere. Sin vero de nulla prorsus re consuluerunt — credere tamen non fas est aut neque sacra faciamus neque preces fundamus, neque per eos juremus neque alia faciamus, quæ quidem singula facimus tanquam diis nobis præsentibus et nobiscum viventibus — sin vero, inquam, de nulla mearum rerum consulere, mihi quidem licet de me ipso consilium capere. Mea autem deliberatio ad id quod utile est, spectat: utile vero cuivis est, quod constitutioni ipsius ac naturæ convenit: natura autem mea rationalis est et societatis amans: civitas et patria mihi, ut Antonino, Roma, ut homini, mundus; his igitur civitatibus quæ utilia sunt, ea mihi sola sunt bona.

45. Quæcunque singulis eveniunt, ea universo prosunt: hoc suffecerit. Verum præterea illud, quod, si animum adverteris, ubique videbis, quæcunque homini etiam aliis hominibus prodesse. Vocabulum « utilis » nunc vulgari sensu de rebus mediis accipias.

46. Quemadmodum te tædio afficiunt, quæ in amphithea-

καὶ τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις, ὥς δαὶ τὰ αὐτὰ δρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς προσκορῇ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ δλου τοῦ βίου πάσχει· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μζ'. Ἐννοεῖ συνεχῶς παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἔθνων, τεθνεώτας· ὥστε κατέιναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίνου, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίου. Μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φύλα. Ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὐδοξος, Ἰππάρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανούργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικηρύου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταί, οἷον Μένιππος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἐννοεῖ, ὅτι πάλαι κείνται. Τί οὖν τοῦτο δεινὸν αὐτοῖς; τί δαὶ τοῖς μὲν ὀνομαζομένοις ὄλως; ἐν ᾧδε πολλοῦ ἀξίον; τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκους διαβιῶν.

μη'. Ὅταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων· οἷον, τοῦ μὲν τὸ δραστήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδῆμον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὥς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ἡθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὥς οἷον τε συμπύπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μβ'. Μῆτι δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδὲ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδε ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας ὅσον ἀφώρισται σοι στέργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρώμεν πείθειν αὐτούς. Πράττε δὲ καὶ (αὐτῶν) ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἀγῇ. Ἐάν μέντοι βίᾳ τις προσχωρῶμενος ἐνίστηται, μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἀλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαίρεσως ὁρμῆς, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγῃ. Τίνος οὖν; τῆς τοιαυτοῦ τίνος ὁρμῆς. Τούτου δὲ τυγχάνεις· ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται.

να'. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἴδιαν πῆσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἴδιαν πρᾶξιν.

νε'. Ἐξεστὶ περὶ τούτου μὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

νγ'. Ἐθισον σεαυτὸν πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι ἀπαρενθυμητός, καὶ ὥς οἷον τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

νδ'. Τὸ τῷ σμῆναι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσει συμφέρεται.

νε'. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρούοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλω τινὶ ἂν προσεῖχον, ἢ πῶς

tro et ejusmodi locis spectantur, quippe quæ quum eadem semper ejusdemque generis sint, quæ spectantur, spectandi satietatem asserant, idem te in tota vita pati necesse est. Cuncta enim sursum deorsum eadem et ex iisdem. Quousque igitur?

47. Considera perpetuo, omnis generis omniumque et studiorum et gentium homines mortuos, ita ut ad Philistionem, Phæbum, Origanionem descendas. Transi nunc ad alia genera. Eodem nos concedere oportet, quo tot oratores disertī, tot philosophi venerabiles, Heraclitus, Pythagoras, Socrates, tot prisci heroes, tot postea imperatores, tyranni, post hos Eudoxus, Hipparchus, Archimedes, alii porro acutis præditi ingeniis, magnanimi, laboriosi, versuti, arrogantes, ipsi denique vitæ hominum caducæ et in diem durantis subsannatores, ut Menippus et omnes hujus generis. Hos omnes cogita jamdudum jacere: quid igitur iis inde mali? quid vero iis, qui ne nominantur quidem? Unum hic magni æstimandum, ut ipse veritatem et justitiam colens erga mendaces et injustos benevolum te præbeas.

48. Si quando te ex hilarare tibi libet, in mentem tibi revoca virtutes eorum, qui tecum vivunt, ut hujus alacritatem in negotiis obeundis, illius verecundiam, hujus munificentiam, illius aliam aliquam; nihil enim ita animum oblectat, quam imagines virtutum in moribus eorum, quibuscum vivitur, expressæ et quam frequentissime visui sese offerentes. Quamobrem ad manum eas fac habeas.

49. Numquid ægre fers, te tot pondo nec trecentorum esse? Sic vero etiam, quod tot annos neque ulterius victurus es; quemadmodum enim, quantum materiæ tibi assignatum est, tanto es contentus, sic etiam quod attinet ad tempus.

50. Conemur iis persuadere. Verum etiam iis invitis age, quum justitiæ ratio sic exigit: si quis tamen vi tibi resistit, ad lenitatem et tranquillitatem te transfer et utere impedimento ad aliam virtutem exercendam; ac memento, te cum exceptione rem aggredi, neque ea te voluisse, quæ fieri nequeant. Quid igitur? ut talem agendi conatum habeas; atque hunc assequeris: ad quæ impulsus sumus, ea fiunt.

51. Gloriæ cupidus in aliena actione bonum suum situm esse opinatur; voluptati deditus in sua ipsius affectione; ratione utens in sua ipsius actione.

52. Licet de hac re nihil opinari, neque animo perturbari; res enim ipsæ non ea sunt natura, ut judicia nostra cogant.

53. Adsuesce iis, quæ ab alio dicuntur, animum sedulo adhibere, et, quantum fieri potest, in dicentis animo esse.

54. Quod examini non prodest, neque apī prodest.

55. Si vectores gubernatori, ægroti medico maledicerent,

αὐτὸς ἐνεργεῖ τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεῖν;

νς'. Πόσοι, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

νζ'. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδῆκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίους τὸ σφαιρίον καλόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι Ἰλασσον ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἴος τῷ λυσοδῆκτῳ;

νη'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς καλύπτει· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδέν σοι συμβήσεται.

νθ'. Οἱοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖν. Ὡς ταχέως ὁ πᾶν πάντα καλύπτει· καὶ ὅσα ἐκάλυπεν ἤδη.

BIBAION Z.

α'. Τί ἐστὶ κακία; — Τοῦτ' ἐστίν, ὃ πολλάκις εἶδες. Καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχει, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. Ὅπως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεσταὶ αἱ ἱστορίαι αἱ καλαῖαι, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγνυι· ὧν νῦν μεσταὶ αἱ κόλεις καὶ (αἱ) οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη καὶ ὀλιγοχρόνια.

β'. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἢ μὴ αἱ καταλλήλοι αὐτοῖς φαντασίαι σεσθῶσιν; εἰς διηνεκῶς ἀναλωπυρεῖν ἐπὶ σοὶ ἐστὶ. Δύναμαι περὶ τούτου, ὃ δεῖ, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί ταρασσομαι; τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν. Τοῦτο πάθε, καὶ ὁρθὸς εἶ· ἀναβιῶναι σοὶ ἔξεστιν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἐώρας· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

γ'. Πομπῆς κενοσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, διαδορατισμοὶ, κυνιδίους ὀστάριον ἐρριμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, μυρμηκῶν ταλαιπωρίαὶ καὶ ἀχθοροραὶ, μυιδίων ἐπτοημένων διαδρομαὶ, σιγιλάρια νευροσπαστούμενα. Χρὴ οὖν ἐν τούτοις εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ καταφρυαττόμενον ἐστάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι τοσοῦτου ἀξίος ἑκαστός ἐστιν, ὅσου ἀξία ἐστὶ ταῦτα, περὶ ὃ σεπούδακεν.

δ'. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τοῖς γινόμενοις. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου εὐθὺς ὁρᾶν, ἐπὶ τίνᾳ σκοπὸν ἢ ἀναφορὰ· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαίνον.

ε'. Πότερον ἐφαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐφαρκεῖ, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὄλων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐφαρκεῖ, ἔτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἢν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκη· ἢ πράσσω, ὡς δύναμαι, προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ πρόσληψιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινότητα νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι'

num ad aliud aliquid animum adverterent, quam ut ipse navigantibus salutem, aegrotantibus sanitatem pararet?

56. Quam multi, quibuscum mundum intravi, jam ex-cesserunt!

57. Aurigine affectis mel amarum videtur, et iis, qui a cane rabido morsi sunt, aqua formidini est, et pueris pila res pulcra. Quid igitur irascor? an vero minus valere putas falsam opinionem, quam apud lymphaticum bilem, apud arquatum virus?

58. Quominus secundum tuæ naturæ rationem agas, nemo te impedit: contra communis naturæ rationem nihil tibi accidet.

59. Quales sunt, quibus placere student et qualia ob emolumenta et qualibus actionibus! Quam cito ævum omnia abscondet et quam multa jam abscondidit!

LIBER VII.

1. Quid est malitia? Id est, quod sæpe vidisti. Quid quid accadat, hoc tibi in promptu sit, esse id, quod sæpe videris. Omnino sursum deorsum eadem deprehendes, quibus refertæ sunt historiae priscæ, mediæ, recentes, quibus nunc refertæ urbes et domus. Nihil novi, omnia et usitata et brevi tempore durantia.

2. Placita qua alia ratione aboleri possunt, quam visis quæ iis respondent, extinctis? quæ ut * non * suscites continenter, in tua potestate situm est. Possum, quod oportet, hæc de re existimare; si possum, quid animo perturbor? quæ extra mentem sunt, omnino nihil ad mentem meam. Sic affectus sis, et rectus es; reviviscere tibi licet; intueri rursus res, ut eas intuitus es: in eo enim situm est reviviscere.

3. Inane pompæ studium, fabulæ scenicæ, greges, armenta, velitationes, ossiculum canibus projectum, offula in piscinas injecta, formicarum ærumnæ et bajulationes, musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis commota. Oportet igitur in his benevolenti animo et sine ferocia consistere, animadvertere tamen, tanti quemvis esse, quanti sint ea, in quibus studium ponat.

4. In sermone iis, quæ dicuntur, animum advertere te oportet, in agendi impetu iis, quæ fiunt, atque hic videre, ad quem finem referantur, illic observare, quid sit, quod significetur.

5. Sufficitne mens mea ad hanc rem, necne? Si sufficit, ea utor ad rem efficiendam ut instrumento ab universi natura mihi dato: sin minus, aut hoc opus illi concedo, qui me melius id exsequi potest, * si modo id me deceat, aut ipse pro viribus perago, adsumpto mihi auxiliario, qui mentis meæ opera adjutus id efficere possit, quod societati hoc ipso tempore tempestivum et utile est; quidquid enim

ἔμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὥδε μόνον χρὴ συντείνειν, εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοστον.

ζ'. Ὅσοι μὲν, πολυῦμνητοι γενομένοι, ἤδη λήθῃ παραδόνται· ὅσοι δὲ, τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδῶν.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γὰρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τὴν ἐπαλξιν ἀναβῇαι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ παραστέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δεήσει, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶται.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδόν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκατατέτακται γὰρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἰς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία· εἶγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεσχόντων ζώων.

ι'. Πᾶν τὸ ἔνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν δλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον εἰς τὸν τῶν δλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῇ ἡ αὕτη πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθός, ἢ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἐν διεστώσι τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δὲ σοι ἡ τοῦτου νόησις προοπτεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἐὰν δὲ [διὰ τοῦ βῶ στοιχείου] « μέρος » εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρόπον αὐτὸ φιλὸν ποιεῖς· οὕτω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν.

ιδ'. Ὁ θέλει, ἐξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προοπτικῆς ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμαι. Ἐξεστὶ δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

ιε'. Ὁ τι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσοῦς, ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο λέει· ἔλεγεν, ὅτι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἔμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

ις'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, εἰς ἐπιθυμίαν. Εἰ δὲ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῇται ἢ λυπῇται δύναται, ποιεῖται. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέφει εἰς τοιαύτας τροπὰς. Τὸ σωματίον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνᾶτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων δλωσ ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ. Οὐ γὰρ ἔξει αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην· ἀπροσδέες ἐστίν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονι-

vel per me vel per alium facio, eo spectare debet, ut communi societati utile et consentaneum sit.

6. Quam multi, qui clarissimi fuerunt, jam oblivioni traditi sunt! quam multi, qui eos celebrarunt, e medio sublati!

7. Auxilii ne te pudeat: tibi enim propositum est, id quod tuum est facere, ut militi in munium oppugnatione. Quid igitur, si claudicans ad propugnaculum solus adscendere nequeas, cum alio autem id fieri possit?

8. Futura ne te perturbent; venies enim ad ea, si opus erit, eadem ratione instructus, qua nunc ad praesentia uteris.

9. Omnia inter se implexa sunt, et sanctum vinculum, et nihil fere alterum ab altero alienum; nam inter se ordie composita sunt et simul eundem mundum exornant. Nam et unus mundus ex omnibus, et unus Deus in omnibus, et una lex, ratio omnibus animalibus ratione praeditis communis, et una veritas, si quidem etiam una est perfectio animalium ejusdem generis et ejusdem rationis participum.

10. Quidquid materia constat, id celerrime in universi materiam evanescit, et quidquid causam continet, in omnium rerum rationem celerrime recipitur, et cujusvis rei memoria celerrime in aëro sepelitur.

11. Animali ratione praedito eadem actio et secundum naturam et secundum rationem est.

12. Rectus aut erectus.

13. Quam rationem in unitis membra corporis habent, eandem in dissitis obtinent ea, quae ratione sunt praedita, ad unam quandam mutuam operam comparata. Magis autem hujus rei cogitatio animum tuum tanget, si saepius tibi ipse dixeris: « membrum sum ejus, quod ex ratione praeditis compositum est, corporis. » Sin vero « partem » alius te esse dicis, nondum ex animo diligis homines: nondum te simpliciter delectat bene facere; adhuc tanquam quod fieri decet id duntaxat facis, non tanquam tibi ipsi bene faciens.

14. Quidquid velit, extrinsecus accidat iis, quae ejusmodi casu affici possunt; illa enim quae affecta sunt, conquerantur, si velint; ego vero, si id, quod accidit, malum non censeo, nondum laedor: licet autem mihi non opinari.

15. Quidquid aliquis vel faciat vel dicat, me probum esse oportet, non aliter ac si aurum aut smaragdus aut purpura semper hoc diceret: Quidquid vel faciat aliquis vel dicat, me smaragdum esse oportet et colorem meum retinere.

16. Principalis animi pars se ipsa non perturbat, hoc volo, se ipsa non in terrorem* doloremve injicit; si autem quis alius eam terrere aut ei dolorem asferre potest, faciat; nam se ipsa non talibus dabit motibus opinando: corpusculum ne quid patiatur, sibi curae habeat, si potest, et, si quid patitur, queratur: animula autem quae terretur et dolet et de his omnino opinatur, nihil patietur; nam eam non * trahes in tale iudicium. Nullius rei, quantum ad ipsum attinet, indigens est animi principatus, nisi sibi ipse in-

κόν, ἐάν μὴ ἐαυτῷ ἐνδεῖαν ποιῇ· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ ἀνεμπόδιτον, ἐάν μὴ ἐαυτὸ ταρασσῇ καὶ ἐμπόδῃ.

ιζ'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθόν. Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; ἀπέρχου, τοὺς θεοὺς σοι! ὡς ἤλθες· οὐ γὰρ χρῆζω σου. Ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαι σοι· μόνον ἀπιθι.

ηθ'. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; τί δαί φιλερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὧλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῇναι δὲ δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δὲ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; Οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοῖόν ἐστι καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὧλων φύσει;

ιθ'. Διὰ τῆς τῶν ὧλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὧλῳ συμφυῇ καὶ συνεργᾷ, ὡς τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτους, πόσους Ἐπικητούς καταπέτωκε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντὸς οὐτινοσῶν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

κ'. Ἐμεῖ ἐν μόνον περισπᾶ, μὴ τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἢ κατασκευῇ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

κα'. Ἐγγὺς μὲν ἢ σὴ περὶ πάντων λήθῃ· ἐγγὺς δὲ ἢ πάντων περὶ σοῦ λήθῃ.

κβ'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν καὶ τοὺς πταίνοντας. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐάν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἀγνοίαν, καὶ ἄκοντας ἀμαρτάνουσι, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέροι τεθνήξεσθε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔλαψέ σε· οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

κγ'. Ἡ τῶν ὧλων φύσις ἐκ τῆς ὧλης οὐσίας, ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἐπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ βλῇ αὐτοῦ· εἴτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ οὕτως πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

κδ'. Τὸ ἐπίκτοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλὰκις ἐναποθνήσκῃν ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ, ὥστε ὧλος ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἀμαρτάνειν οἰχίζεται, τίς ἐτι τοῦ ζῆν αἰτία;

κε'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὕτω μεταβαλεῖ ἢ τὰ θεὰ διοικῶσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιεῖται, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰ νεαρὸς ἢ ὁ κόσμος.

κς'. Ὅταν τις ἀμάρτῃ τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ, τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἤμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, Διεήσεις αὐτὸν, καὶ οὔτε θαυμάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἐτι ὑπολαμβάνει, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δεῖ οὖν συγγνωσκεῖν. Εἰ

digentiam faciat, eaque de causa etiam sine perturbatione est, neque impediri potest, nisi se ipse perturbet et impediat.

17. Felicitas est bonus genius seu bonum. Quid igitur hic facis, phantasia? Abi, per deos! ut accessisti: nihil enim te opus habeo. Accessisti autem e prisca consuetudine: non succenseo tibi; abi tantum!

18. Mutationem quis metuit? Quid vero fieri potest sine mutatione? quid vero gratius aut familiarius universae naturae? tunc ipse balneo uti potes, nisi lignis mutatis? num alii, nisi tibi mutatis? num quid aliud perfici potest sine mutatione? Non igitur vides par esse tui mutationem et pariter necessariam universae naturae?

19. Per rerum omnium materiam, tanquam per torrentem, transeunt omnia corpora, universo cognata et cooperantia, ut nostrae inter se partes. Quot jam Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetus avum absorpsit! Idem vero et de quovis homine et de quavis re tibi succurrat!

20. Me hoc unum sollicitum tenet, ne quid ipse faciam, quod hominis conditio nolit aut sic nolit aut nunc nolit.

21. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris: instat, quo omnes tui obliti erunt.

22. Homini proprium, etiam eos, qui offendunt, diligere: hoc autem fit tui, quum tibi succurrit, et cognatos tibi esse, et inciosos invitosque peccare, et paulo post utrumque vestrum esse moriturum, et ante omnia te ab ea non esse laesum; non enim principatum animi tui deteriore reddidit, quam antea erat.

23. Universitatis natura ex universa materia, tanquam ex cera, nunc equuleum effinxit, nunc, hoc dissoluto, materia ejus ad arborem gignendam usa est, tum ad homunculum, deinde ad aliud quidpiam: horum autem quodlibet ad brevissimum temporis spatium subsistit. Iniquum autem nequaquam est arcule dissolvi, ut neque compingi.

24. Iratus vultus admodum contra naturam, quum saepe immoriatur decus et ad extremum ista exstinguatur, ut omnino suscitari nequeat: atque ex hoc ipso fac intelligas, etiam contra rationem esse. Nam si etiam conscientia peccandi abibit, quoniam erit vivendi causa?

25. Quaecunque vides, haec omnia jamjam natura, quae res omnes administrat, mutabit, aliaque ex eorum materia faciet, et ex horum rursus alia, ut mundus semper sit novus.

26. Si quando aliquis aliquid in te peccavit, statim considera, qua boni aut mali opinione ductus peccaverit, hoc enim intellecto, misereberis illius, neque aut miraberis aut succensebis; nam aut et ipse idem, quod ille, adhuc bonum opinaris aut aliud ejusdem generis: oportet igitur

δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, βῆρον εὐμενῆς ἔσθι τῷ παρορῶντι.

κζ'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῇν. Ἄμα μέντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, ἐάν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθῆσεσθαι.

κη'. Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. Στήσον τὴν νευροσπαστίαν. Περιγράψον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. Δεῖλε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον εἰς τὸ αἰτιώδες καὶ ὕλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

λα'. Φαίδρυνον σεαυτὸν ἀπλότῃ καὶ αἰδοῖ καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολουθήσον θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι « Πάντα νομιστί. » *Ετι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνήσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει· ἤδη λίαν ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἥτοι σβέσις, ἢ μετástασις.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητὸν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἰ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἔδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ ὅα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὡς αἱ θίνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλας ἐπιφορεύμεναι κρύπτουσι τὰς προτέρας, οὕτως ἐν τῷ βίῳ τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

λε'. [Πλατωνικόν.] « Ὡς οὐκ ὑπάρχει διάνοια μετὰ γαλοπρεπῆς, καὶ θεωρεῖα παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, ἄρα (οἷόν τε) οἷε τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι « τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν « καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος. « Ἡκιστά γε. »

λς'. [Ἀντισθενικόν.] « Βασιλικόν, εὖ μὲν πράττειν, « κακῶς δὲ ἀκούειν. »

λζ'. Αἰσχροὺν ἐστὶ, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λη'. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λθ'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δοίης! μ'. Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον σάχυν, καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

μά. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ πατῶ' ἐμῶ,

illi ignoscas : si non amplius ejusmodi res bona aut mala esse opinaris, facile benignus eris visu laboranti.

27. Noli absentia cogitare ut jam praesentia, sed ex praesentibus optima quaeque elige, eorumque gratia tunc reputa, quanto studio requirerentur, si non adessent. Simul tamen cave, ne idcirco, quod ea libenter accipis, adsuescas, tanti ea aestimare, ut, si quando defuerint, animo perturberis.

28. In temet ipsum te contrabe : ea est natura mentis ratione praeditae, ut sibi sufficiat ipsa, quando justa agit, atque eo ipso tranquillitate fruitur.

29. Dele visum : compesco affectuum motum : circumscribe praesens tempus : cognosce id, quod accidit sive tibi sive alii : divide rem menti subjectam in materiam et formam : cogita horam novissimam : quod ab illo peccatum est, ibi relinque, ubi peccatum est.

30. Intendere animum in ea, quae dicuntur : mente penetrare in ea, quae fiunt, et ea, quae faciunt.

31. Exhilara te ipsum simplicitate, verecundia et indifferentia adversus ea, quae medio inter virtutem et vitiositatem loco sunt. Dilige genus humanum. Obsequere deo. « Omnia, » inquit ille, « legitime. » Praeterea* aut dii aut elementa — sed sufficit illud, omnia ex lege fieri. — * Utique pauca.

32. De morte : si dissipatio, aut atomi, aut exinanitio, aut extinctio, aut translatio.

33. De dolore : si intolerabilis est, e vita educit : si durat, tolerabilis est : mens, dum in semet se recipit, suam tranquillitatem servat, nec deterior fit principalis animi pars : membra vero, quae dolore afficiuntur, si possunt, de eo statuant.

34. De gloria : intueri mentes eorum, quales sint, qualia fugiant, qualia sectentur : et, sicut arenarum cumuli alii super alios aggesti priores abscondant, ita etiam in vita priora a succedentibus celerrime abscondi.

35. [Platonicum.] « Qui mente praeditus est sublimi et tempus omne omnemque rerum naturam contemplatus est, num is tibi videtur vitam humanam magni aestimare? Non potest fieri, inquit ille. Igitur nec mortem ille terribilem existimabit. Minime vero. »

36. [Antisthenicum.] « Regium est, quum recte facias, male audire. »

37. Turpe est, vultum obsequentem esse atque ita se conformare et componere, ut mens jubet, ipsum autem animum ad suum ipsius arbitrium non conformari et componi.

38. Nam nequitiam homines rebus irasci decet : nil quippe curant ipsae.

39. Immortalibus et nobis tu gaudia dones !

40. Vitam metere ut aristam frugiferam, atque hunc esse; illum non.

41. Si me meosque liberos di negligant,

ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μδ'. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ'. Μη συνεπιθρονεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ'. [Πλατωνικά.] « Ἐγὼ δὲ τοῦτω ἂν δίκαιον λό-
« γον ἀντείποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ
« οἶσι, δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι
« ἄνδρα, ὅτου τι καὶ μικρὸν ὀφελός (ἐστίν)· ἀλλ' οὐκ
« ἐκείνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια
« ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. »
« μέ. « Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀλη-
« θεΐᾳ, οὗ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον
« εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὥς ἐμοὶ
« δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μὴδὲν ὑπολογίζομενον,
« μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο (τι) μὴδὲν πρὸ τοῦ αἰ-
« σχροῦ. »

μς'. « Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα, μὴ ἄλλο τι τὸ γεν-
« ναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζε-
« σθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον, τὸν
« γε ὥς ἀληθῶς ἄνδρα, ἐατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοφυ-
« χητέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ Θεῷ, καὶ
« πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ'
« ἂν εἰς ἐκφυγῇ, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκοπεῖον, τίνα ἂν τρό-
« πον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώσκειν, ὥς ἀριστα
« βιώσῃ. »

μζ'. Περισκοπεῖν ἀστρον δρόμους, ὥσπερ συμπερι-
« θέοντα· καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς
« συνεχῶς ἔννοεῖν. Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαν-
« τασαὶ τὸν ῥυθμὸν χαμαὶ βίου.

μη'. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἄν-
«θρώπων τοὺς λόγους ποιοῦμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ
« ἐπίγεια, ὥσπερ ποθὲν ἀνωθεν, κατὰ ἀγέλας, στρατεύ-
« ματα, γεώργια, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους,
« δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη
« πικρὰ, ἑορτάς, θρήνους, ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ
« τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

μβ'. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας
« τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. Ἐξεστὶ καὶ τὰ ἐσόμενα
« προεργαῖν. Ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἐστὶ, καὶ οὐχ οἷόν
« τε ἐκδῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων· ὅθεν καὶ
« ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱσορῆσαι τὸν ἀνθρώπι-
« νον βίον, τῷ ἐπὶ ἑτῇ μύρια. Τί γὰρ πλέον ὀφεί;

ν'. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύντ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
κῶλον ἦλθε κάλιν.

* Ἡ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπελοκῶν
« καὶ τοιαύτως τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.
« ν'. Καὶ

Στοιχεῖ καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
« παρεκτρέποντες ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.

.....
« Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὐρὸν ἀνάγκη
« κλῆμα καμμάτοις ἀνοδύρτοις.

huius quoque constat ratio.

42. Equum et iustum a me est.

43. Noli cum aliis lamentari aut exsultare.

44. [Platonica.] « Ego vero huic haud injuria hoc respon-
« derim : Non bene statuis, homo, si putas, viro, qui vel
« minimi sit usus, consentaneum esse, vitæ discrimen aut
« mortem respicere, ac non id unum potius considerare, quando
« agit, utrum justa an injusta agat, ea, quæ probi, an ea,
« quæ improbi viri sunt. »

45. « Profecto res se ita habet, Athenienses : quo quisque
« loco se ipse constituerit, id ipsum sibi optimum ratus; aut
« ab imperatore constitutus fuerit, in eo, ut mihi videtur,
« oportet eum manentem periclitari et nec mortem neque
« aliud quidquam magis formidare, quam turpitudinem. »

46. « Verum vide, o bone, ne aliud quid sit generosum
« et bonum, quam servare et servari, ne ei, qui vere sit vir,
« hoc, ut quam diutissime vivat, mittendum nec vitæ ad-
« hærescendum sit, sed his Deo permissis et fide habita
« mulierculis, fieri non posse, ut fatum quisquam effugiat,
« deinde hoc ei sit perpendendum, qua ratione hoc ipso tem-
« pore, quo vita fungetur, quam optime vivat. »

47. Contemplare astrorum cursus quasi cum his circum-
« actus; et elementorum alius in aliud mutationes continenter
« considera : harum enim rerum considerationes sordes vitæ
« terrestris abstergunt.

48. Præclarum est illud Platonis : Atque utique eum,
« qui de hominibus loquitur, oportet etiam terrestria e supe-
« riore aliquo loco intueri, singulos greges, exercitus, agri-
« colationes, nuptias, reconciliationes; ortus, interitus, judi-
« ciorum strepitus, loca deserta, varias barbarorum gentes,
« festa, lamentationes, nundinas, promiscuam colluviem et
« quod e contrariis adornatum est.

49. Præterita animo recolere oportet et tot imperiorum
« mutationes : licet etiam futura prospicere; ejusdem enim
« omnino generis erunt neque fieri potest, ut extra numerum
« eorum, quæ nunc sunt, se moveant; quamobrem perinde
« est, per quadraginta annos vitam humanam perlustrare
« atque per decem millia annorum. Quid enim plus videbis?

50. [Retroque meant,] quæ terra dedit,
« iterum in terram : quod ab ætherio
« venerat ortu, coeleste poli
« repetit templum.

Aut hoc atomorum inter se adherentium dissolutio et talis
« aliqua dispersio elementorum sensu carentium.

51. Et :

* Cibo potuque et magicis artibus
« Fati cursum avertentes, ne moriantur.

Divinitus at spirantem auram
« pati necesse est cum labore et lacrimis.

νβ'. Καβαλικώτερος, ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδὲ εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

νγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι διὰ τῆς εὐδοχίας καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προοίους ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηλεκτῶς ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ τῇ παρούσῃ συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεισθαι, καὶ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρειαυγῇ.

νε'. Μὴ περιδίδετον ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τί σε ἡ φύσις δὴγει, ἥ τε τοῦ δλου διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. Πρακτέον δὲ ἐκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκευάσθαι δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν. Τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ τὸ κοινωνικὸν ἐστὶ. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς, μήτε δρμητικῆς κινήσεως· ζωῶδες γὰρ ἐκάτεραι· ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε· πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα περιαινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νζ'. Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον;

νη'. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ δμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινε, ἔπειτα ἤχοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκείνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὁλος γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς· καὶ ὅλη σου ἔσται· μόνον πρόσσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι ἐπὶ παντὸς, οὐ πράσσει· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

νθ'. Ἐνδον βλέπε. Ἐνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δὲ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἰεὶ σκάπτῃς.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διεβρίθθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. Οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὐσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ δλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλαχτέα.

ξα'. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα, ἥ περ τῇ

52. Est aliquis luctu peritior; verum non societatis amantior, non verecundior, non constantior in iis, quæ accidunt nec lenior erga aliorum peccata.

53. Ubi effici potest ullum opus secundum rationem diis et hominibus commune, ibi nihil est, quod reformides; nam ubi utilitatem consequi potes per actionem prospere progredientem et secundum constitutionem tuam procedentem, ibi ne suspicio quidem damni esse debet.

54. Ubique ac semper penes te est, et in casu præsentia acquiescere, et cum hominibus, qui nunc sunt ex iustitiæ lege versari, et visum, quod nunc se offert, explorare, ne quid quod comprehendere nequit, subrepat.

55. Noli aliorum mentes circumspicere, sed eo recta intueri, quo natura ducit, universi natura per ea, quæ tibi accidunt, tua per ea, quæ agere debes. Id autem cuique agendum, quod constitutioni ejus consentaneum est; comparata autem cetera ratione præditorum causa, ut in omnibus aliis deteriora meliorum gratia. Præstantissimum vero in hominis natura est societatis studium; secundum, se non permittere corporeis affectionibus; motui enim, qui a ratione et intellectu oritur, proprium est, se ipsum circumscribere, neque unquam sensuum aut impetus affectionibus succumbere: animalium enim utrique motus sunt; sed qui ab intellectu oritur principatum sibi vindicat, neque ab illis se regi patitur: idque jure; natura enim ita est constitutus; ut omnibus illis utatur. Tertium in natura rationali est, a temeritate in assentiendo et errore alienum esse. Hæc igitur firmiter tenens principatus animi recta procedat et habet quæ sua sunt.

56. Ut mortuum et qui ad hoc *duntaxat* tempus vixerit, quod reliquum est ex abundanti vivere naturæ convenienter.

57. Id solum diligere, quod ipsi accidit et fato connexum est. Quid enim concinnius?

58. In singulis, quæ accidunt, eos ante oculos habere, quibus eadem obveniebant et qui deinde ea ægre ferebant, ut nova admirabantur, querebantur; ubi jam sunt illi? nusquam. Cur igitur tu similiter *agere* vis ac non potius alienos illos motus iis relinquere, qui eos movent itaque moventur? ipse vero totus in eo esse, quomodo iis utaris? Uteris autem recte tibi materia erunt: huc modo animum adverte et operam da, ut in omni actione bonum te præstet. Denique memento utriusque, *nihil tua interesse quæ eveniant*, interesse autem tua, quæ agas.

59. Intus* fode*: intus fons boni isque qui semper scaturiat, si quidem semper fodias.

60. Oportet vero etiam corpus fixum esse et neque in motu neque in gestu temere jactari; sicut enim in vultu mens se prodat, eumque et compositum et decorum servare studet, ita ut idem in toto corpore fiat, studendum est: hæc autem omnia sine affectatione observanda.

61. Ars vivendi luctatoria similior, quam saltatoria,

ἀρχητικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπιπτόντα, καὶ οὐ προσ-
γνώσιμα, ἔτοιμος καὶ ἀπὸ τῶς ἐστάναι.

β'. Συνεχῶς ἐφιστάναι, τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅφ' ὧν
μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν.
Οὕτε γὰρ μέμνη τοῖς ἀκουσῶς πταίουσιν, οὕτε ἐπι-
μαρτυρήσεως δεήσει, ἐμδέλτων εἰς τὰς πηγὰς τῆς
ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

γ'. « Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἀκουσα στέρεται ἀλη-
θείας » οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ
ἐμμελείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκαιότατον
δὲ τὸ διηγεῖσθαι τούτου μεμνησθαι· ἔστι γὰρ πρὸς πάντας
πρῶτος.

δ'. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔστω, ὅτι
οἷα αἰσχροὶ, οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρ
ποιεῖ· οὔτε γὰρ, καθὼς ὠλική ἐστίν, οὔτε καθὼς κοινωνική,
διαφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μόνῳ τῶν πλείστον πόνων καὶ
τῷ τοῦ Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖτω, ὅτι οὕτε ἀφόρητον,
οὔτε αἰώνιον, ἔαν τῶν ὄρων μνημονεύης, καὶ μὴ προσ-
δοξάζης· κακείνου δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ
αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραίνοντα, ὅσον τὸ νυστά-
ζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν
οὖν τι τούτων δυσχερεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐν-
δίδωκ.

ε'. « Ὅρα, μήποτε (τι) τοιοῦτον πάθος πρὸς τοὺς
ἐκπαιδωμένους, ὅσον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώ-
πους.

ζ'. Πόθεν ἴσμεν, εἰ μὴ Τηλαύγης Σωκράτους τὴν
διάθεσιν χρεῖστων ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐν-
δοξότερον ἀπέθανε, καὶ ἐντροχέστερον τοῖς σοφισταῖς
διελέγτο, καὶ καρτεριώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενεκτέ-
μεν, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κτελεσθεὶς ἀγεῖν, γεννικώ-
τερον ἔδοξεν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρεθνέτο·
περὶ οὗ καὶ μάλιστα· ἂν τις ἐπιστήσειεν, ἔπειρ ἄληθές
ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, πόταν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε
Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι
τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκῇ
πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινός
ἀγνοία, μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὡς ξένον
πὲρ δέχμενος, ἢ ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, μήτε τοῖς τοῦ
σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθεῖ τὸν νοῦν.

η'. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκράσε' (σε) τῷ συγ-
κρίματι, ὥς μὴ ἐπείσθαι περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ
ἐκ τοῦ ὅφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον
ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι. Τοῦ-
του μέμνησο δέ, καὶ ἐπὶ ἐκείνου, ὅτι ἐν ὀλιγίστοις
κίπται τὸ εὐδαιμόνως βίωσαι. Καὶ μὴ, ὅτι ἀπῆλπισας
διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῶς,
καὶ ἐλευθερὸς, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικὸς, καὶ εὐ-
πειθὴς θεῶ.

θ'. Ἀδιάστως διαζῆσαι ἐν πλείστῃ θυμῷ, καὶ
πάντες καταβῶσιν ἅτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία
διασπῇ τὰ μελῦδρια τοῦ περιτετραμμένου τούτου φυ-
ρέματος. Τί γὰρ καλύει, ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διά-
νοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ κρίσει περὶ τῶν

quatenus adversus ea, quæ incidunt et improvisa sunt,
parata et immota consistit.

62. Assiduo perpendere, quales sint, a quibus testimo-
nium tibi exhiberi cupis et qualibus præditi sint menti-
bus. Neque enim incusabis invite peccantes, neque te-
stimonio indigebis, perspectis opinionum et consilliorum
fontibus.

63. « Quævis anima, » inquit « invita privatur veritate. »
Itaque etiam iustitia et temperantia et benevolentia et aliis
ejusmodi virtutibus. Necesse autem est, hujus continuo
memineris; eris enim erga omnes mitior.

64. In omni dolore hoc in promptu sit, eum nec turpem
esse, nec mentem gubernatricem reddere deteriore; neque
enim eam, quatenus * ratione prædita est; neque, quate-
nus societalis amans, corrumpit. In plerisque tamen do-
loribus tibi adjumento sit illud Epicuri, neque intolerabi-
lem esse *dolorem*, neque æternum, si modo finium, *quibus
continetur*, memor sis neque opinione quidquam adjicias.
Id quoque recordare, multa, quæ eandem cum labore natu-
ram habent, clam molestiam creare, ut dormituri, æstu
affici, nausea laborare: quando igitur horum aliquid mole-
ste fers, dic tibi, te dolori succumbere.

65. Cave unquam erga inhumanos sic adficiaris, ut ho-
mines erga homines.

66. Unde nobis constat, an Telauges non præstantior
Socrate fuerit? Neque enim satis est, quod Socrates glori-
osius morte occubuit et acutius cum sophistis disserebat et
patientius in frigore pernoctabat, et Salaminium illum si-
stere jussus generosius resistere decrevit, et in viis fastum
præ se ferebat, ad quod quis vei maxime animadverteret,
si quidem verum esset; sed hoc considerari oportet, quali
animo fuerit Socrates, an potuerit contentus esse eo, quod
se erga homines justum et erga deos pium præberet, nec
temere malitiam cujusquam indignaretur, neque ignorantie
serviliter assentaretur aut tanquam peregrinum quidquam
exciperet ab universo ipsi assignatum aut tanquam intole-
randum sustineret, neque caruncule affectionibus mentem
affici pateretur.

67. Non ita te natura huic mixtioni commisit, ut tibi
non liceat te ipsum circumscribere, et, quæ tui sunt mun-
neris, tuas potestati subjicere; omnino enim fieri potest, ut
divinus vir sis et a nemine agnoscaris. Hujus semper me-
mento, simul etiam illius, in paucissimis vitam beatam
esse positam, et quamvis desperes te logicorum aut phy-
sicorum peritum fore, noli tamen desperare, te liberum et
verecundum et societalis amantem et deo obsequentem esse
futurum.

68. Tutum ab omni vi in summa animi tranquillitate vi-
vere, etiamsi omnes quæcunque velint adversus te vocife-
rentur, etiamsi membra corporeæ illius masse, quæ te cir-
cumdat, a feris lanientur. Quid enim obstat, quominus
inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus,

περιστηκότων ἀληθεῖ, καὶ χρήσει τῶν ὑποβεβλημένων ἐτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, κἂν κατὰ δόξαν ἄλλοιόν φαίνῃ· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, Σὲ ἐζήτουν· αἰεὶ γάρ μοι τὸ παρὼν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου, ἡ θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, θεῷ, ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινὸν, οὔτε δυσμεταχειρίστον, ἀλλὰ γνώριμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἥθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε ὑποκρίνεσθαι.

ο'. Οἱ θεοὶ, ἀθάνατοι ὄντες, οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεῖσται αὐτοὺς πάντως αἰεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κηδόνται αὐτῶν παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μελλῶν, ἀπαυδᾷς, καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φαύλων;

οα'. Γελοῖόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, ὃ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

οβ'. Ὁ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὐρίσκη μήτε νοερὸν, μήτε κοινωνικὸν, εὐλόγως καταδέσσετον ἐαυτῆς κρίνει.

ογ'. Ὅταν σὺ εὖ πεπονηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονηθὼς, τί ἐτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεπονηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

οδ'. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος. Ὁφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

οε'. Ἡ τοῦ θλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὥρμησεν· οὐ δὲ ἦτο πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλὰ σε γαληνότερον ποιήσει τοῦτο μνημονεύμενον.

BIBAION H.

α'. Καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἐτι δύνασαι τὸν βίον θλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρῳ φιλοσοφίας ὦν. Πέφυρσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι βῆδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθὺς ἐώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, τί δοῖς, ἀφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσῃ. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μηδὲν ἄλλο σε περισπᾶτω· πεπειράσαι γὰρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν ἐστίν; ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἂν δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα;

quæ circumstant, vere judicantem, iisque, quæ præ manibus sunt, prout decet, utentem? Ita ut iudicium rei, quæ incidit, dicat: « hoc es revera, quamquam ex opinione alius generis videris, » et usus rei, quæ accidit: « te quaerebam. » Semper enim mihi quælibet res præsens materia est virtutis rationi et societati consentaneæ omninoque artis humanæ aut divinæ. Quidquid enim accidit, id vel deo vel homini familiare redditur, neque novum est, neque ad tractandum difficile, sed familiare et tractabile.

69. Hoc præstat perfectio morum, ut omnem diem tanquam supremum agas nec palpites nec torpeas nec similes.

70. Dii, quum immortales sint, non aegre ferunt, quod in ævo tam diuturno eos omnino semper oportet tam multos tamque improbos perferre, immo vero etiam omni modo eorum curam gerunt; tu vero, qui jamjam moriturus es, defatigaris, idque quum ipse ex eorum numero sis?

71. Ridiculum est, tuam ipsius vitiositatem non fugere, quod fieri potest; aliorum autem fugere, quod fieri nequit.

72. Quidquid vis rationalis et societatis amans neque rationi consentaneum neque societati utile reperit, id jure infra se posuit judicat.

73. Ubi tu alteri bene fecisti et hic a te beneficio affectus est, quid præterea stultorum exemplo tertium queris, ut bene fecisse aliis videaris et gratiam recipias?

74. Nemo defatigatur utilitatem accipiendo: utilitas autem est actio naturæ consentanea. Noli igitur defatigari tibi prodesse in eo, in quo alii prodes.

75. Universi natura mundi condendi consilium cepit: jam vero aut, quidquid sit, per necessariam consequentiam fit, aut nulla ratione gubernantur ea quoque, quæ principalia sunt, ad quæ gignenda singulari consilio utitur mundi principatus. In multis te tranquillioram reddet hoc memoria servatum.

LIBER VIII.

1. Hoc quoque ad contemnendam vanam gloriam facit, quod non amplius totam vitam, eam saltem, quæ a prima ætate peracta est, ut philosophum decet, peregissee potes, sed et multis aliis et tibi ipsi visus es longissimæ a philosophia abesse. Perturbatus igitur es, ut philosophi nomen tueri non amplius tibi facile sit: adversatur autem vitæ quoque institutum. Siquidem igitur recte intellexisti, quo in loco res sit posita, missa existimatione tua, eo contentus sis, si quod reliquum est vitæ, quantumcunque donum natura tibi dare velit bene transigis. Disce, igitur, quid velit, neque aliud quidquam te distrahat: expertus enim es, circa quot res vagatus beatam vitam nusquam invenieris, non in ratiocinationibus, non in divitiis, non in gloria, non in oblectatione, nusquam. Ubi igitur sita est? In eo, ut facias, quæ hominis natura exigit: hæc vero quomodo facies? si decreta habes, ex quibus agendi conatus et actio.

τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὥς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρείον, ἐλεύθερον, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τάναντία τοῖς εἰρημένοις.

β'. Καθ' ἐκαστὴν πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ παρὸν ἔργον ζώου νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεῷ;

γ'. Ἀλέξανδρος [δὲ] καὶ Γάιος καὶ Πομπήϊος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταυτά· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἤττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαβῇ.

ε'. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσω· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ θλου φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθ' ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγούστος. Ἐπειτα ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμνημονεύσας, ὅτι ἀγαθὸν σε ἀνθρώπων εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμετατρεπτῇ, καὶ εἰπέ, ὥς δικαιοτάτων φαίνεται σοι· μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδήμονως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς'. Ἡ τῶν θλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθεῖναι, μεταβάλλειν, αἰρεῖν ἐνθεν, καὶ ἐκεῖ φέρειν. Πάντα τροπαί· οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, μὴ τὴν καὶ κινόν· πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ ἴσαι αἱ ἀπονέμῃσεις.

ζ'. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐδοδοῦσθ'· φύσις δὲ λογικῇ εὐδοεῖ, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτ' ψευδεῖ, μήτ' ἀδύλῳ συγκατατιθεμένη· τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικά ἔργα μόνᾳ ἀπευθύνουσα· τὰς ὁρμὰς δὲ καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονειμόμενον πᾶν ἀσπαζόμενη. Μέρος γὰρ αὕτης ἔστιν, ὥς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως· πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· εἰγε ἴσους καὶ κατ' ἀρίαν τοὺς μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἐκάστοις ποιῆται. Σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

η'. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν. Ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ ἀναισθητοῦ καὶ ἀχαρίστου μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι κηδεσθαι αὐτῶν, ἔξεστιν.

θ'. Μηκέτι σοι μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου τὸν ἐν αὐτῇ βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι'. Ἡ μετάνοιά ἐστὶν ἐπιληψὶς τις ἑαυτοῦ, ὥς χρησιμὸν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρησιμὸν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ἀνδρί·

nes existunt. Quænam decreta? de bonis et malis : nihil bonum esse homini, quod eum non justum, temperantem, fortem, liberum reddat, nihil malum, quod non efficiat contraria iis, quæ dixi.

2. In singulis actionibus te ipse interroga : Quomodo hæc mihi habet? num ejus me poenitebit? breve est tempus, et mortuus sum et omnia evanuerunt. Quid est, quod amplius requiram, si id quod nunc facio est animalis ratione præditi, societatis studiosi, ex eadem, qua deus, lege agentis?

3. Alexander et Gaius et Pompeius quid ad Diogenem et Heraclitum et Socratem? Hi enim et res et earum causas ac materias perspectas habebant et eorum mentes erant *semper* eadem. In illis vero quot rerum erat cautio, quantum rerum servitus!

4. Nihilominus eadem facient, etiamsi tu ruptus fueris.

5. Primum noli perturbari : omnia enim secundum universi naturam *eveniunt*, et intra breve tempus nullus usquam eris, ut neque Hadrianus neque Augustus : dein in rem intentus eam considera, memor simul, te oportere esse virum bonum, et, quod hominis natura exigit, id fac simpliciter, et loquere, ut justissimum tibi videtur; modo placide, verecunde et sine simulatione.

6. Rerum omnium natura hoc agit, ut quæ hic sunt, illuc transferat et mutet, hinc tollat et illic deponat : omnia mutantur; hinc non est ut metuas, ne quid novi : omnia usitata, sed etiam omnia æqualiter distribuuntur.

7. Omnis natura sese ipsa contenta est, quando prospere procedit : natura autem ratione prædita prospere procedit, ubi in *oblatis rerum* visis neque falso neque dubie assentitur; animi porro impetus ad solas actiones societati convenientes dirigit; ea denique tantum appetit et aversatur, quæ in nostra potestate sita sunt et quidquid a communi natura assignatum est amplectitur; ejus enim pars est, quemadmodum natura folii pars est naturæ arboris, nisi quod folii natura pars est naturæ sensu ac ratione carentis ejusdemque, quæ impediri potest; hominis contra natura pars naturæ, quæ impediri non potest, rationalis et justæ, si quidem ex æquo pro cujusque dignitate tempus, materiam, formam, facultatem, eventum singulis tribuit : considera autem, non, an singula cum singulis comparando æqualia in omnibus reperias, sed, an universis alterius cum alterius confertim comparatis.

8. Legere non licet. At contumeliam arcere licet; at voluptates ac dolores contemnere licet; at gloriola superiore esse licet; at stupidis et ingratis non irasci, adeoque eorum curam gerere licet.

9. Nemo te posthac aut vitam aulicam aut tuam reprehendentem audiat.

10. Poenitentia est reprehensio quædam sui ipsius, quasi utile quid neglexerit; bonum autem sit utile quid necesse est, et quod curæ esse debeat viro bono et honesto; nemi-

οὐδεις δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσκειν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικέναι· οὕτε ἄρα χρήσιμον, οὕτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια'. Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί μὲν τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ καὶ βλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιώδες; τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμνησκου, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφεύτερον, καὶ δὴ καὶ προσηνέστερον.

ιγ'. Διηλεκτῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἶόν τε, φαντασίας φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὃ ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιάδε τίνα δόγματα ἔχει, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἢ ἔξενον μοι δοξεῖ, ἔάν τάδε τίνα ποιῇ· καὶ μεμνήσσομαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχρὸν ἐστὶ ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκὴ σῦκα φέρει, οὕτως, εἰ ὁ κόσμος τάδε τίνα φέρει, ὧν ἐστὶ φορὸς· καὶ ἱατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

ις'. Μέμνησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἔπεσθαι τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένη.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, τί νι μίμῃ; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μανώδῃ. Οὐδενὶ μεμπτόν. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τό γε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί ἐτι σοι φέρει τὸ μέμψασθαι; εἰκὴ γὰρ οὐδὲν ποιητόν.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανόν οὐ πίπτει. Εἰ ὧδε μένει, καὶ μεταβάλλει ὧδε καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιθ'. Ἐκαστον πρὸς τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος ἔρῃ, πρὸς τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἡδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου, οὐδὲν τι ἐλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφολυγὶ συνεστῶσιν, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνῳ.

κα'. Ἐκστρεφόν, καὶ θέασαι, οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεταί, νοσήσαν δὲ, πορνεύσαν.

Βραγύδιον καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ

nem vero bonum et honestum poeniteret, si voluptatem aliquam neglexisset : neque igitur utile neque bonum est voluptas.

11. Hoc quidnam per se est et ex propria ejus constitutione? quænam ejus vera natura et materia et forma? Quid facit in mundo? quamdiu subsistit?

12. Cum gravatim e somno expergisceris, reminiscere, et constitutioni tuæ et nature humanæ esse consentaneum, ut actiones societati utiles edas, dormire autem tibi etiam cum brutis animantibus commune esse; quod vero cuique secundum naturam est, id ei est familiarius et aptius et vero jucundius.

13. In omni viso, quantum potes, physicas et pathologicas et dialecticas rationes in usum perpetuo adhibe.

14. Quemcumque conveneris, statim tu tecum loquere : quænam hic habet placita de bonis et malis? non si quæ ejusmodi de voluptate et dolore iisque, quæ utrumque efficiunt, de fama porro, ignominia, morte et vita habet placita, neque mirum neque novum mihi videbitur, si ejusmodi faciat; et memor ero, eum vi cogi, ut ita agat.

15. Memento, quemadmodum turpe sit, tanquam de re insueta mirari, quod ficus ficum ferat, ita quoque, si mundus ea, quorum ferax sit, ferat; et vero medico atque gubernatori turpe, obstupescere, si quis febri laboret aut ventus adversus existat.

16. Memento, sententiam mutare et recte monenti obecqui pariter liberi hominis esse : tua enim est actio quæ secundum tuum consilium atque judicium et vero ex animi tui sententia perficitur.

17. Si tui est arbitrii, cur facis? sin alius, quid accusas? atomos, an deos? utrumque est insani. Nihil reprehendendum. Si enim potes, corrige peccantem; si hoc nequis, rem ipsam; si ne hoc quidem potes, quid tibi amplius confert reprehendisse? nihil enim temere faciendum.

18. Quod mortuum est, mundo non excidit. Si hic manet, etiam mutatur hic, et dissolvitur in elementa sua, quæ eadem et mundi sunt et tua : hæc quoque mutantur nec mussant.

19. Unumquodque alicujus rei causa natum est; quid miraris? Sol quoque dicit : alicujus rei causa factus sum, idem reliqui dii. Tu igitur cujus rei causa? num ut delecteris? vide, num intelligentia hoc ferat.

20. Natura cujusque rei rationem habet, non minus, quod ad ejus finem attinet, quam ad ortum ejus et transitum, ad instar ejus, qui pilam emittit. Quid igitur boni pilæ sursum missæ aut mali eidem descendenti aut adeo delapsæ? quid boni bullæ consistenti, aut mali dissolutæ? Eadem de lucerna valent.

21. Inverte corpus et vide, quale sit, senio confectum quale fiat, morbo languidum, * proclinalum.

Brevis est vita et ejus, qui laudat, et ejus, qui laudatur.

ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονεύμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ οὐδὲ αὐτὸς τις ἑαυτῶν καὶ ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

κδ'. Πρόσχε τῶ ὑποκειμένῳ, ἢ τῶ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ τῷ σημαινομένῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις· μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιαν ἀναφέρειν συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρειν, καὶ τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρῆται.

κδ'. Ὅποιόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἔλαιον, ἰδρῶς, ῥύπος, ὕδωρ γλοιῶδες, πάντα σικχαντά· τοιούτων πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κε'. Λούκιλλα Οὐῆρον, εἶτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μῆξιμον, εἶτα Σέκουνδα· Ἐπιτύγχανος Διότιμον, εἶτα Ἐπιτύγχανος· Φαυστίαν Ἀντωνίνος, εἶτα Ἀντωνίνος· τοιαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἶτα Κέλερ. Οἱ δὲ ὀρμεῖς ἐκείνοι, ἢ προγνωστικοί, ἢ τετυφωμένοι, τοῦ· οἷον, ὀρμεῖς μὲν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἰ τις τοιούτος. Πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα παλαι· ἐνιοὶ μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ῥῆς καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνήσθαι, ὅτι δέησει ἥτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ οὐδὲσθαι τὸ πνευματίον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχθῆναι.

κε'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου, εὖνοια πρὸς τὸ δμόφυλον, ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὄλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον τὸ περιχέμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει καὶ πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβιδοῦντας.

κη'. Ὁ πόνος ἥτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀποφαιnéσθαι· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν εὐρίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάπειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὀρμη, καὶ ὀρεξ, καὶ ἐκλισις, ἐνδον, καὶ οὐδὲν κακόν ὧδε ἀναβαίνει.

κθ'. Ἐξάλειπε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ ἔργον νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεὶς πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὅποιά ἐστι, χρῶμαι ἐκάστω κατ' εἶναι. Μέμνησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Αἰαλεῖν, καὶ ἐν συρλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὄντων κοσμίως, μὴ περιτρωῶς· ὕγει λόγῳ χρῆσθαι.

λε'. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνή, θυγάτηρ, ἔγγονοι, ῥήγονοι, ἀδελφῆ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἀρεῖος, Μαυκήνας, ἱατροί, θύται· ὅλης αὐλῆς θάλασσα. Εἶτα ἐπιθι τὰ ἄλλα, μὴ καθ' ἐνὸς ἀνθρώπου ἔκγονον, οἷον Πομπηίων· καθεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον ἐν ἀνθήμασιν, ΕΞΙΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΓΕΝΟΥΣ· ἐπὶ ὁλο-

ejus, qui mentionem facit, et ejus, cujus mentio fit. Præterea hoc fit in angulo hujus plagæ, et ne ibi quidem omnes consentiunt, immo ne sibi ipse quisquam : tota denique terra puncti instar.

22. Animum adverte ad rem subjectam aut decretum aut vim aut id, quod significatur.

Merito hæc pateris : mavis enim cras bonus fieri, quam hodie bonus esse.

23. Facio aliquid? ita facio, ut ad hominum salutem id referam : accidit mihi aliquid? ita accipio, ut id ad deos referam et fontem omnium rerum, a quo omnia, quæ fiunt, inter se connexa proficiscuntur.

24. Quale tibi videtur lavari, oleum, sudor, sordes, aqua viscida, omnia putida; talis quævis vitæ pars est et quævis res subjecta.

25. Lucilla Verum, deinde Lucilla; Secunda Maximum, deinde Maximus; Epitynchanus Diotimum, deinde Epitynchanus; Faustinan Antoninus, deinde Antoninus. Hujusmodi omnia : Celer Hadrianum, deinde Celer; quin etiam acres illi et futurorum præscii et fastu elati ubi nunc sunt? ut ex acribus Charax, Demetrius Platonius, Eudæmon et si quis alius ejusmodi. Omnia caduca et jam dudum emortua : aliorum ne minimum quidem tempus mansit memoria; alii in fabulas abierunt; alii jam adeo e fabulis evanuerunt. Horum igitur memento, aut dissipatum iri compagem tuam aut extinctum iri spiritum aut migraturum esse et alibi constitutum iri.

26. Latatur homo, quum facit, quæ homini propria sunt : proprium autem est homini, benevolum esse erga contribules, motus sensuum contemnere, visa probabilia discernere, naturam universitatis et ea, quæ secundum hanc fiunt, contemplari.

27. Tres rationes : una ad vas circumdatum, altera ad causam divinam, a qua omnibus evenit quidquid evenit, tertia ad eos, quibuscum vivis.

28. Dolor aut corpori malum : ergo hoc pronunciet! aut animo; verum huic licet, serenitatem suam et tranquillitatem servare et non opinari, esse malum; omne enim judicium et impetus et appetitus et aversatio intus est, eoque nihil mali adscendit.

29. Exstingue visa, sæpe tecum loquens : Nunc in potestate mea situm est, ut nulla in hoc animo improbitas insit, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio, sed ut, omnibus, qualia sint, perspectis, singulis pro dignitate utar. Memor esto hujus potestatis a natura tibi tributæ.

30. Isoqui et in senatu et cum quolibet modeste nec voce nimis intenta : sano sermone uti.

31. Aula Augusti, uxor, filia, nepotes, privigni, soror. Agrippa, cognati, familiares, amici, Areus, Mæcenas, medici, sacrificuli : totius aulæ mors. Tum perge ad alia, quæ non ad unius mortem pertinent, ut Pompeiorum, ad id, quod in monumentis inscribitur : ULTIMUS CENSUS SUÆ, et re-

γίζεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διδάχον· τίνα καταλίπωσιν· εἴτα, ἀνάγκη ἐσχατόν τινα γενέσθαι· πάλιν ὧδε θλου γένους θάνατον.

λβ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ εἰ ἐκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὥς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχῃ, οὐδὲ εἷς σε κωλύσαι δύναται. — Ἄλλ' ἐνστήσεται τι ἐξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· ἄλλο δέ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθῆται; ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεσθήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσει, εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαθίσταται, ἐναρμόσουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς δὲ λόγος.

λγ'. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα, ἢ κεφαλὴν [ἀποτετμημένην], χωρὶς πού ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ὃ μὴ θέλων τὸ συμβαίνειν, καὶ ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ δ' ἀκοινωνητόν τι πράσσω. Ἀπέρριψαί πού ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ μέρος· νῦν δὲ σεαυτὸν ἀπέκοψας. Ἄλλ' ὧδε κομψὸν ἐκείνο, ὅτι ἐξεστὶ σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτόν. Τοῦτο ἄλλω μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. Ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, ἢ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορβᾶγῃ ἀπὸ τοῦ θλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορβανέντι πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

λε'. Ὡς περ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαίνειν ἐπιπεριτρέπει καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἰαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὥρμησε.

λς'. Μὴ σε συγγεῖτω ἡ τοῦ θλου βίου φαντασίᾳ. Μὴ συμπερινοίε, ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτόν, τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ἡμολογῆσαι. Ἐπειτα ἀναμίμνησκε σεαυτόν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρωχικὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ αἰεὶ τὸ παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψυλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λζ'. Μήτι νῦν παρακᾶθται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθειᾳ, ἢ Πέργαμος; τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίας, ἢ Διότιμος; γελοῖον. Τί δὲ, εἰ παρεκᾶθηντο, ἐμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡσθάνοντο, ἐμελλον ἡσθῆσεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡδοντο, ἐμελλον οἷτοι ἀθάνατοι εἶναι; Οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἴμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἐμελλον ἐκείνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων; Γράσος πᾶν τοῦτο καὶ λύθρος ἐν θυλάκῃ.

puta tecum, quanto studio majores eorum in id incubuerint, ut successorem relinquerent: tum, necesse esse, ut aliquis ultimus sit: hic iterum totius gentis mortem.

32. Componere te oportet vitam ex singulis actionibus, atque si singulae, quantum fieri potest, praestant, quod suum est, in eo acquiescere; nemo autem prohibere potest, quin quaevis praestet, quod suum est.— Verum extrinsecus aliquid obstat. — Nihil certe, quo minus juste, moderate et considerate agas. At alius fortasse effectus impeditur. Verum hoc ipsum impedimentum placide ferendo et aequo animo ad id, quod conceditur, te transferendo alia statim succedit actio, quae cum illa, quam dixi, vitae compositione conveniet.

33. Sine fastu accipere, aequo animo dimittere.

34. Si quando manum vidisti abscissam aut pedem aut caput [amputatum], seorsim alicubi a reliquo corpore jacens, scito talem se facere, quantum penes ipsum est, eum, qui id, quod contingit, non vult, aut aliquid facit, quod societatis saluti obest. Abiectus jaces alicubi revulsus ab ea, quae secundum naturam est, unione: pars enim natura fuisti, nunc autem te avulsisti. Verum hic scitum est illud, quod tibi licet, te rursus unire. Hoc nulli alii parti deus concessit, ut revulsa et praecisa denuo coalesceret. Verum considera benignitatem, quae homini tantum honoris tribuit: nam in hominis potestate posuit, ut ab initio ne avelleretur a toto, et ut avulsus redire et coalescere et partis locum recuperare possit.

35. Sicut reliquas facultates unicuique eorum, qui ratione praediti sunt, ac propemodum quantum habet ipsa, attribuit rationalis universi natura, sic hanc quoque ab ea accepimus. Quemadmodum enim illa quidquid obstat et resistit, circumvertit et in necessaria rerum serie collocat et sui partem facit, ita etiam animal ratione praeditum omne impedimentum suam ipsius materiam facere potest eoque uti ad consilium suum consequendum, quaecumque hoc fuerit.

36. Ne te confundat totius vitae cogitatio, neque animo simul complectere, quot et quantas molestias tibi super-venturas esse vero simile est, sed in singulis, quae adsunt, te ipse interroga, quid hac in re sit, quod ferri et sustineri nequeat; erubescas enim, id confiteri. Tum in memoriam tibi revoca, neque futurum nec praeteritum tibi molestiam allaturum esse, sed semper id tantum, quod praesens est. Hoc autem minuitur, si suis id limitibus terminas et mentem tuam redarguis, quod ne huic quidem soli ferendo par est.

37. Numquid nunc domini tumulo assidet Panthea et Pergamus; num Hadriani Chabrias aut Diotimus? ridiculum. Quid vero si assiderent, sentirentne illi? quid, si sentirent, num voluptatem inde caperent? quid, si hanc caperent, num hi immortales essent? Nonne etiam his fato constitutum erat, ut senes ac vetulae fierent, deinde morerentur? quid igitur postea illi facerent, his mortuis? Factor est hoc omne et sanies in sacco.

λγ'. Εἰ δύνασαι ὀφρὺ βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησί, σαρπητόεις.

λδ'. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ· ἡδονὴς δὲ ὁρῶ, τὴν ἡμετέραν.

μ'. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε θαυόντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔστηκας. — Τίς αὐτός; — Ὁ λόγος. — Ἄλλ' οὐκ εἰμι λόγος. — Ἔστω. Οὐκοῦν ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπεῖται. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

μα'. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἔστι δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυσικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. Πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μετέφερε. Πόνος, (ῆ) ἡδονὴ ἀπτεταί σου; ὀφεται ἡ αἴσθησις. Ὁρμήσαντι ἐνσθημα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπεξίφτως ὁρμας, ἦδη ὡς λογικοῦ κακόν. Εἰ δὲ τὸ κινὸν λαμβάνεις, οὕτω βέλδρασαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἰσθεὶν ἐμποδοῖ· τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σιδήρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὅστιον ἀπτεταί· ὅταν γένηται σφαῖρος, κακιοτέρης μένει.

μβ'. Οὐκ εἰμι ἄξιος ἑμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

μγ'. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποστρεφόμενον μήτε ἀνθρωπὸν τινα, μήτε τι τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν εὐμένειν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

μδ'. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτοῦ χάρισαι. Οἱ τὴν ὑπερροφημίαν μάλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἑλπίαι τοιαύται μελλοῦσιν ἔχειν εἶναι, οἳ εἰσιν οὗτοι, ὡς βαρύνονται· κακείνους δὲ θνητοί. Τί δὲ ὅλως πρὸς αἰ, ἂν ἐκείνοι φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν;

με'. Ἄρὸν με καὶ βάλε, θεοῦ θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ὀλεῶν, τοῦτ' ἐστίν, ἀρκούμενον, εἰ ἔχει καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχη ἡ ψυχὴ, καὶ χεῖρον ἑαυτῆς ᾗ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἄξιον;

μς'. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, δ οὐκ ἐστὶν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοῖ, δ οὐκ ἐστὶ βούκιν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, δ οὐκ ἐστὶν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, δ οὐκ ἐστὶ λίθῳ ἴδιον. Εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, δ καὶ εἰσθεὶν καὶ πέφυκε, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἐφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

μζ'. Εἰ μὲν διὰ τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκείνῳ σοι ἡσυχάζει, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα. Τοῦτο δὲ βῆ ἐξαλείψαι ἐπὶ σοὶ ἐστίν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, τίς δὲ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; Ὅμως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τόδε τι ἐνεργεῖς, ὑγιὲς

38. Si potes acute videre, vide, inquit, ut quam * sapientissime judices.

39. Quæ justitiæ opponatur virtutem nullam video in natura animalis ratione præditi; at voluptati quæ opponatur, video temperantiam.

40. Si opinionem ab eo, quod tibi dolorem afferre videtur, sejungis, ipse in tutissimo es collocatus. — Quis ipse? — Ratio. — Verum non sum ratio. — Esto. Igitur ne ratio se tristitia afficiat; si quid aliud male habet, id ipsum de se ipso opinetur.

41. Impedimentum sensus est malum naturæ animantis; impedimentum motus pariter naturæ animantis malum: est vero etiam aliud, quod pariter vegetabilem naturam impediatur ejusque malum sit: ita porro impedimentum mentis malum naturæ ratione præditæ. Jam vero hæc omnia ad te transfer. Dolor aut voluptas tangit te? Viderit sensus. Consilio obstitit aliquid? si quidem sine exceptione hoc moliebaris, jam malum est tuum ut animalis ratione præditi; sin commune et universum intelligis, nec læsus es, neque impeditus: mentis sane quæ propria sunt, nemo solet impedire; hanc enim neque ignis nec ferum nec tyrannus neque criminatio neque aliud quidquam tangit. Quum sphaera facta est, teres ac rotunda manet.

42. Indignum est, me mihi dolorem afferre, qui neminem unquam alium meapte sponte læserim.

43. Alia alios oblectant: me, si animi principatum habeo sanum neque hominem neque quidquam quod homini accidit aversantem, sed quidquid evenit benignis oculis adspicientem et excipientem et singulis pro dignitate utentem.

44. Hoc, quod est, tempus fac tibi impertias. Qui studiosius famam posthumam sectantur, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore illos, cujusmodi hi sunt, quos gravatim ferunt: etiam illi mortales. Quid vero omnino tua interest, si talibus vocibus illi strepant aut sic de te opinentur?

45. Tolle me et projice, quocunque vis. Nam ibi genio meo utar propitio, hoc est, contento, si se habet et agit naturæ meæ convenienter. Num hoc tanti est, ut animus meus ejus causa male se habeat et se ipso deterior sit, depressus, cupiditate extensus, in semet compressus, consternatus? Atque quid reperies, quod tanti sit?

46. Nulli homini aliquid evenire potest, quod non sit casus humanus, neque bovi, quod bovis non sit, neque viti, quod non sit vitis, neque lapidi, quod lapidis non sit. Si igitur singulis accidit, quod et consuetum et a natura adfectum est, quid est, quod ægre feras? nihil enim tibi ferebat natura communis, quod ferri non possit.

47. Si quam ob rem externam te dolore affectum sentis, non res ipsa, sed tuum de ea judicium dolore te afficit: id autem delere in tua est potestate. Si in tua dispositione inest, quod te dolore afficit, quis te prohibet, quominus decretum corrigas? Ita quoque si doles idcirco,

σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; — Ἄλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. — Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σέ ἐστι αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. — Ἄλλὰ οὐκ ἀξιόν τῇν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. — Ἀπὸ τοῦ οὖν ἐκ τοῦ τῇν εὐμενῆς, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα Πλωὺς τοῖς ἐνισταμένοις.

μῆ. Μέννησο, ὅτι ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς ἑαυτὸ συστραφῇ ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, ὃ μὴ θέλει, καὶ ἀλόγως παρατάξῃται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περιεσκεμμένως, κρίνῃ περὶ τίνος; Διὰ τοῦτο ἀκρόπολις ἐστὶν ἡ ἐλευθέρᾳ παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἑωρακῶς τοῦτο, ἀμαθῆς· ὁ δὲ ἑωρακῶς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

μθ'. Μῆδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὢν αἱ προηγούμεναι φαντασθῆναι ἀναγγέλλουσιν. Ἥγγελλται, ὅτι ὁ δεινὰ σε κακῶς λέγει. Ἥγγελλται οὗτο· τὸ δέ, ὅτι βέβλαψαι, οὐκ ἡγγελλται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένε αἰεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μῆδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μᾶλλον δὲ ἐπίλεγε, ὡς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίχκος πικρός· ἀφες. Βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προσεπέπης· « Τί δὲ καὶ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; » ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὄρας. Καίτοι ἐκείνοι γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἢ δὲ τῶν ὄλων φύσις ἔξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστόν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτὴν, πᾶν τὸ ἐνδόν, διαφθεیرهσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἀχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μήτε οὐσίας ἔξωθεν χρῆζῃ, μήτε, ὅπου ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέχεται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρα τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλη τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

να'. Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μήτε ἐν ταῖς ἑμιλῖαις φύρειν· μήτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνελκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μήτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάρται ἐλαύνουσι. Τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον εἰ τις, παραστάς πηγῇ διαυγῇ καὶ γλυκεῖᾳ, βλασφημοῖ αὐτήν, ἢ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναδύουσα· καὶ πηλὸν ἐμβάλλῃ, καὶ κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθήσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀνάσσειν ἔξεις, [καὶ μὴ φρέαρ]; Φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, μετὰ τοῦ εὐμενῆς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

νε'. Ὁ μὲν μὴ εἰδώς, ὃ τι ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἐστίν. Ὁ δὲ μὴ εἰδώς, πρὸς ὃ τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τῷ

quod non id facis quod sanum videtur, cur non potius hoc facis, quam doles? Verum obstat aliquid potentius. — Noli igitur dolere: non enim penes te est causa, quod nihil agitur. — Verum nullius pretii est vita, si hoc non agitur. — Decede igitur e vita aequo animo, * ut is quoque qui agit moritur, atque propitius obstantibus.

48. Memento, partem tui principalem fieri inexpugnabilem, quum, in se collecta, contenta sit se ipsa nihil, quod nolit, faciente, etiamsi sine ratione obstet. Quid igitur, ubi ratione in consilium adhibita de re aliqua judicat? Hinc arx quardam est mens perturbationibus libera: nihil enim munitius habet homo, quo quum confugerit, in posterum expugnari non possit. Hoc igitur qui non videt, imperitus est; qui videt nec tamen eo se recipit, infelix.

49. Noli quidquam ultra tecum addere iis, quae visa praesentia renunciant. Nunciatum est, illum tibi male dicere? nunciatum est hoc, neque vero etiam illud, te laesum esse. Video, puerulum aegrotare: video; eum autem in vitae discrimen adduci, non video. Sic semper in primis visis consistere ne quidquam intrinsecus iis adijce, et nihil tibi accidit; aut potius adijce, sed ut qui omnia, quae in mundo eveniunt, perspecta habeas.

50. Cucumis amarus: mitte! Vepres in via: declina! sufficit. Noli haec verba addere: « Quare quæso haec quoque in mundo sunt? » ludibrio enim fores homini rerum naturalium perito, perinde atque fabro et auctori ludibrio esses, si ei exprobrares, quod eorum, quae conficiuntur,amenta et segmenta in officina ejus vides. Quamquam ii quidem, quo talia projiciant, habent; rerum natura autem nihil extra se habet: sed quod potissimum in hac arte admireris, hoc est, quod, quum se certis finibus circumscripserit, quidquid intra se corrumpi, resenscere et inutile fieri videtur, id in se ipsam mutat rursusque ex his alia nova efficit, ita ut neque materia extrinsecus opus habeat, neque, quo putrefacta projiciat, desideret: itaque manet contenta suo loco, et sua materia, et arte sibi propria.

51. Neque in actionibus negligentem esse, neque in sermonibus turbidum, neque in visis vagari, neque animo omnino contrahi aut exsilire, neque in vita negotiis districtum esse. Occidunt, mactant, diris deponent. Quid igitur haec obstant, quominus mens pura maneat, prudens, moderata, justa? Perinde ac si quis fonti limpidi ac dulci adsistens eum vituperaret, at ille nihilominus non cessaret aqua potui apta scatere; quin etiam si quis lutum injecerit aut stercus, cito haec disperget et eluet, neque ullo modo inquinabitur. Quomodo igitur fontem habebis perennem, [non puteum]? * Vindica te quavis hora in libertatem cum benevolentia, simplicitate et verecundia.

52. Qui, quid mundus sit, ignorat, is etiam, ubi sit, ignorat. Qui vero, ad quid natus sit, ignorat, non, quis ipse sit, novit, neque, quid mundus sit: qui in horum al-

τῶν ἀπολιπῶν, οὐδ' ἂν, πρὸς δ' τι αὐτὸς πέφυκεν, εἴποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον [φύγων ἢ] διώκων, οἱ οὐθ' ὅπου εἰσὶν, οὔτε οἰτινές εἰσι, γινώσκουσι;

νγ'. Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρίς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, ἢ οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν, οἷς πράσσει;

νδ'. Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλ' ἤδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοεῶν. Οὐ γὰρ ἦττον ἢ νοεῶν δύναμις πάντῃ κέχυται καὶ διαπερίτῃ τῷ σπᾶσαι βουλομένῳ, ἥπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἐκπνεῦσαι δυναμένῳ.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον, ἢ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ βλαβερὰ ἐστὶ τούτῳ, ὃ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπότεν πρῶτον οὗτος θελήσῃ.

νς'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικῶν ἐπίσης ἀδιάφορον ἐστίν, ὥς καὶ τὸ πνευμάτιον αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ δτι μάλιστα ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικά ἡμῶν ἕκαστον τῇ ἰδίᾳ κυρίᾳ ἔχει· ἐπεὶ τοι ἐμᾶλλον ἢ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· ὅπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ὅλῳ ἦ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

νζ'. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν. « Ἀκτίνας γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἑκταίνεσθαι » λέγονται. Ὅποιον δὲ τι ἐστὶν ἀκτίς, ἴδους ἂν, εἰ διὰ τινος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον θεάσαιτο· τίνεται γὰρ κατ' εὐθὺ, καὶ ὅσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμιον, δ' τι ἂν ἀπαντήσῃ, διεῖργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· ἐνταῦθα δὲ ἐσθι, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύσιν καὶ διέχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἐκλίσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα μὴ βίαιον μηδὲ ραγδαίαν τὴν ἐπείρσιν ποιῆσθαι· μηδὲ μὴν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἴσασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεινόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερῇσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

νη'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἦτοι ἀναισθησίαν ζητεῖται, ἢ αἰσθησιν ἑτεροίαν. Ἄλλ' εἴτε οὐκέτι αἰσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἰσθησιν κτήσῃ, ἀλλοίον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

νθ'. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἐνεκεν. Δίεσκε οὖν, ἢ φέρε.

ξ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῇται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφῃται, φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν ἦττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

ξα'. Εἰσεῖναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου παρέχειν δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσεῖναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

teratro deficit, neque, ad quid natus sit, dixerit. Quis igitur tibi videtur is, qui eorum hominum plausum [fugit aut] capiat, qui neque ubi sint, neque quinam sint ipsi, norunt?

53. Laudari cupis ab homine, qui intra unius horæ spatium se ipse ter exsecratur? placere cupis ei, qui sibi ipse non placet? Num vero sibi placet, quem omnium fere, quam ipse facit, premitet?

54. In posterum non tantum cum aere ambiente conspirare te oportet, verum etiam cum mente, quæ omnia continet, consentire. Non minus enim vis intelligendi ubique funditur et permeat per ea, quæ eam attrahere possunt, quam aerea per ea, quæ respirare possunt.

55. Omnino vitiositas non nocet mundo, singulatum non nocet alteri. Ei tantum damnum affert, cui concessum est, ea liberari, quam primum ipse voluerit.

56. Arbitrio meo pariter indifferens est alterius arbitrium, atque animula ejus et caruncula. Etenim si vel maxime alter alterius causa nati sumus, tamen mentium nostrarum culvis propria sua constat potestas: alioquin profecto alterius vitiositas meum malum foret: quod deo non visum est, ne in alterius esset potestate, me miserum reddere.

57. Sol diffundi videtur et ubique funditur, non effunditur tamen. Fusio enim hæc tensio est. Quapropter radii ejus ἀκτίνας dicuntur ab ἐκτείνεσθαι, extendi. Qualis autem res sit radius, intellexeris, si per angustum foramen in domum tenebrosam lumen a sole profectum videris immisum: recta enim tenditur et quasi illiditur sane ad solidum, quodcumque ei obstiterit, aerem arcens; ibi autem consistit et necdelabitur nec decidit. Ejusmodi igitur fusionem et diffusionem mentis habere te oportet, minime effusionem, sed tensionem, atque adversus impedimenta ei objecta nec violento nec rapido illis ferri, neque vero decidere, sed consistere et illustrare id quod eam recipit. Ipsum enim se splendore privabit, quod eam prætermittit.

58. Qui mortem timet, aut sensuum extinctionem timet, aut diversam sensuum affectionem. Verum sive nulum amplius habebis sensum, neque mali quid senties, sive diversum aliquem sensum habebis, aliud animal eris nec vivere desines.

59. Homines, alter alterius causa nati sunt. Eos igitur doce aut fer.

60. Aliter sagitta, aliter mens fertur; mens utique etiam, quum cavet et quum in considerando versatur, non minus recta fertur et ad propositum.

61. Intrare in mentem cujusvis, sed etiam alteri concedere, ut in suam ipsius mentem intret.

BIBAION Θ.

LIBER IX.

α'. Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν ὄλων φύσεως κατεσκευασμένης τὰ λογικὰ ζῶα ἐνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Καὶ ὁ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ τῶν ὄλων φύσις ὄντων ἐστὶ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκειῶς ἔχει. Ἐτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὄλων φύσει, καὶ καθόσον ἄκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τὰναντία τοῖς ἀληθεῖσι φερόμενος παρ' ἑαυτόν· ἀφορμὰς γὰρ προεὶληφει παρὰ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας οὐχ οἶός τέ ἐστι νῦν διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. Ἀνάγκη γάρ, τὸν τοιοῦτον μέμψεσθαι πολλὰκις τῇ κοινῇ φύσει, ὥς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις, διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κατὰσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἐτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. Ὁ τε διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ ἀφέζεται τοῦ ἀδικεῖν τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. Χρὴ δὲ, πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρω ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρω ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἐπεσθαι, ὁμογνώμονας ὄντας, ἐπίσης διακρίσθαι. Ὅστις οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν, ἢ θάνατον καὶ ζῶην, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὄλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δηλον, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς γινόμεναις, καὶ ἐπιγινόμενοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαριστερόν μὲν ἂν ᾖ ἄνδρὸς, ἀγευστον ψευδολογίας καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Ἰὸ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὕτω σε οὐδὲν ἡ πείρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ· λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας πολλῷ γε μᾶλλον, ἤπερ ἡ τοῦ περιεχυμένου τούτου πνεύματος τοιαύτη τις δυσχρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼς ζῶα ἐστὶν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼς ἀνθρωποὶ εἰσιν.

γ'. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσκει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνὸς ὄντος, ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ὅσον γὰρ ἐστὶ τὸ νεῖσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ

1. Qui injuste agit, impie agit. Quoniam enim natura universitatis animalia ratione prædita, alterum alterius causa, condiderit, ut sibi pro cuiusque dignitate mutuo prosint, minime vero noceant, is, qui huius voluntatem transgreditur, manifesto impius est in antiquissimam deorum. Porro qui mentitur, impie agit adversus eandem deam: nam universi natura est natura eorum, quæ sunt; ea autem, quæ sunt, ad ea, quæ exsistunt, familiari ratione se habent; præterea et veritas ipsa appellatur et omnium, quæ vera sunt, prima est causa. Qui igitur volens mentitur, impie agit, quatenus eo, quod decipit, impie agit: qui nolens, quatenus cum universi natura dissentit et quatenus mundi ordinem turbat, contra naturam ejus pugnant; contra hanc enim pugnat, qui suapte sponte ad ea fertur, quæ veris contraria sunt: præsidia enim veritatis a natura acceperat, quibus neglectis jam falsa a veris discernere nequit. At vero etiam is, qui voluptates ut bona sectatur et dolores ut mala fugit, impie agit. Nam necesse est, ut ita affectus sæpe de communi natura conqueratur, quasi nulla dignitatis ratione habita improbis ac probis aliquid tribuat, quoniam improbi sæpe voluptatibus fruuntur, eaque possident, quibus voluptates parari possunt, prohi contra in dolorem incidunt et in ea, quibus dolores creantur. Præterea qui dolorem timet, is etiam interdum aliquid eorum timebit, quæ in mundo futura sunt; atque hoc jam impium est. Et vero qui voluptates sectatur, ab injuste agendo non abstinere; id autem aperte impium. Oportet vero ad quæ communis natura ex æquo se habet (non enim utrumque fecisset, si ad utrumque se non ex æquo habuisset), ad ea quoque ex æquo affectos esse eos, qui naturam, quippe cum ea consentientes, tanquam ducem sequi velint. Qui igitur ad dolorem et voluptatem, ad mortem et vitam, ad gloriam et infamiam, quibus ex æquo utitur universi natura, non ipse ex æquo affectus est, eum manifestum est impium esse. Dico autem, his ex æquo uti communem naturam, pro, hæc pariter accideret his, quæ per necessariam rerum seriem fiunt et deinceps nascuntur antiquo quodam consilio Providentiæ, ex quo a principio quodam accessit ad hunc mundi ordinem condendum, conceptis quibusdam rerum futurarum rationibus et electis viribus genitilibus eorum, quæ sic subsistunt, mutantur, succedunt.

2. Elegantioris quidem foret hominis, expertem mendacii et omnis simulationis et luxus et fastus hac vita defungi; horum autem satietate affectum e vita migrare, secunda navigatio. An vero malis assidere improbitati, et necdum experientia te movet, ut pestem fugias? pestis enim est corruptio mentis multo magis, quam huius spiritus circumfusi intemperies quædam et mutatio. Hæc enim animalibus pestis, quatenus animalia sunt, illa hominum, quatenus homines sunt.

3. Mortem noli contemnere, sed læto animo eam excipe, ut quæ unum sit eorum, quæ natura vult. Cujusmodi enim generis est, puerum esse, senescere, adolescere, vigere,

τὴν ἀμάσσει, καὶ δδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεργεῖν, καὶ σπείραι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκυῖται, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ ζῶντος φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἀνθρώπων ἐστὶ λελογισμένον, μὴ δλοσγερός, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὥς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ὥς νῦν περιμένεις, τότε ἐμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπτωμα ἀψικάριον ἐθέλεις, μέλιτά σε εὐκόλον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἢ ἐπίστασις ἢ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὧν μέλλεις ἀρίστασθαι, καὶ μετ' ὧν ἡθῶν οὐκέτι ἐστὶ ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη. Προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ κηδεσθαι καὶ πρῶτος φέρειν μεμνησθαι μέντοι, ὅτι οὐκ ἐπ' ἀνθρώπων δημοδογματούντων σοὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἐστὶ. Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνδείκναι ἂν κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφείτο τοῖς τὰ αὐτὰ δόγματα περιπεποιτημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ ζωῇ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, Θάττον θλοῖς! ὦ θάνετε, μὴ που καὶ αὐτὸς ἐπιλάβωμαι ἐμαυτοῦ.

δ. Ὁ ἀμαρτάνων, ἐαυτῷ ἀμαρτάνει· δ δδικῶν, ἐαυτὸν ἀδικεῖ, κακὸν ἐαυτὸν ποιῶν.

ε. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

ζ. Ἀρχεῖ ἡ παροῦσα ὑπόληψις καταληπτική, καὶ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις εὐερετική πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖν.

ζ. Ἐξαλείψαι φαντασίαν· στήσαι ὁρμήν· σβέσαι δρεῖν ἐφ' ἐαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η. Εἰς μὲν τὰ ἀλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερά ψυχὴ μεμέρισται. Ὅσπερ καὶ μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ ἐνὶ φωτὶ ὁρώμεν καὶ ἐν ἀέρι ἀναπνέομεν, ὅσα δρατικά καὶ ἐμφυχα πάντα.

θ. Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ δημογὲνὲς σπύει. Τὸ γεωδὲς πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν τῷ ὕδατι, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως ὥστε χρῆζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἐτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικόν, τὸ ὀλίγω ζηρόρετον, εὐεξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἔλαττον ἐγκεκράσθαι αὐτῷ τὸ κυλυτικόν πρὸς ἑξάψιν. Καὶ τοίνυν πᾶν τὸ κοινὸς νοερᾶς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως σπύει, ἢ καὶ μᾶλλον. Ὅσῳ γὰρ ἐστὶ κρείττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσούτω καὶ πρὸς τὸ συγκιρναῖσθαι τῷ οἰκίῳ καὶ συγχεῖσθαι ἐτοιμότερον. Εὐθὺς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὐρέθῃ σμῆνῃ, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ ὅσῳ ἑρύτες ψυχαὶ γάρ ἦδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν πῶ κρείττον ἐπιτεινόμενον εὐρίσκειτο, ὅσῳ οὐτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὐτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων. Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖται, καὶ φιλαί, καὶ

dentire, pubescere, canescere, liberos procreare, uteri ferre, parere et ceteri naturæ effectus, quos vitæ atales adferunt, ejusmodi quoque est dissolvi. Est igitur hominis, qui rem reputavit, neque negligenter, neque violenter, neque fastuose adversus mortem se gerere, sed eam tanquam unam actionum naturalium exspectare; quemadmodum nunc exspectas, quando fœtus ex utero uxoris tuæ prodeat, sic tibi exspectanda hora, qua animula tua ex hoc involucri excidet. Si populare vis præceptum, quod cor tangat, facilem erga mortem te potissimum reddet, si consideraveris et, quales sint res subjectæ, a quibus te divelli oportebit, et quales mores, quibuscum animus tuus non amplius commistus erit. Iis tamen offendi nequitiam te oportet, sed eorum curam gerere, eosque placide ferre; nihilominus meminisse, tibi ab hominibus non idem tecum sentientibus esse discedendum: hoc enim solum, si quidem forte, nos retraheret et in vita retineret, si cum hominibus eadem decreta probantibus vivere liceret. Nunc autem vides, quanta molestia ex dissensu eorum, quicum vivitur, oriatur, ut dicere libeat: « Citius veni, Mors, ne quando etiam mei ipsius obliviscar! »

4. Qui peccat, sibi peccat; qui injuriam facit, sibi ipsi injuriam facit, quippe se ipsum malum reddens.

5. Sæpe injuste agit, qui nihil facit, non is modo, qui aliquid facit.

6. Sufficit, quæ præsens est, comprehensibilis notio, et, quæ præsens est, actio societati conveniens, et quæ præsens est, animi affectio boni consulens, quicquid ex causa *externa* proficiscitur.

7. Visum tollere: exstinguere animi impetum: principalem animi partem in sua potestate habere.

8. In brutas animantes una divisa est anima; animalibus ratione præditis unus animus rationalis distributus est, quemadmodum omnium terrenorum una est terra, et una luce cernimus unumque aerem spiramus, quotquot visus et animæ participes sumus.

9. Quæcunque aliquid commune habent, ad id, quod ejusdem generis est, tendunt. Terrenum omne vergit ad terram, in idem confluit humidum omne et pariter aerium, ut opus sit rebus dirimentibus ac vi. Ignis quidem sursum fertur; omni tamen cum igne, qui hic est, tam promptus accendi, ut etiam materia quævis, quæ paulo siccor est, facile accendatur, quoniam minus habet admistum, quo incendium prohibeatur. Itaque quicquid communis naturæ rationalis particeps est, pariter ad cognatum tendit, vel magis etiam. Quanto enim ceteris præstantius est, tanto paratius est, cum affinis misceri et confundi. Hinc, ne longius abeam, in iis, quæ ratione carent, reperiuntur examina, greges, pullorum nutritiones et quasi amores: animæ enim jam in his insunt, et in præstantiore reperitur intensius congregandi studium, quale neque in plantis inest neque in lapidibus lignisque. In animalibus vero ratione præditis civitates, amicitie, familie, conventus atque in

οἱκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐπὶ κρείττονων, καὶ ἐκ διεστηκότων τρόπον τινὰ ἐνωσίς ὑπάρχει, ὅσα ἐπὶ τῶν ἀστρων. Οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπανάστασις συμπάθειαν καὶ ἐν διεστώσιν ἐργάσασθαι δύναται. Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερά νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύββουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἄλλ' ὅμως καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὄψει δὲ, ὃ λέγω, παραφυλάσσω. Θάσσον γοῦν εὐροίτις ἂν γεωδὲς τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἥπερ ἀνθρώπων ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

ι'. Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὅραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνθήθεια κυρίως τέτριπεν ἐπὶ ἀμπελίου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἕτερα, ὅποῖόν τι αὐτὸς ἐστὶν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιοῦτοις εἰσὶν· εἰς ἓνα δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. Ἐξεστι δὲ καὶ σοί· ἢ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἀθλιός, μηδὲ ὡς ἐλεῖσθαι, ἢ θαυμάζεσθαι θέλων· ἀλλὰ μόνον ἐν θέλει, κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι, ὥς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περίστασιν· ἐξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἐνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· ἐφῆμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ῥυπαρά δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, ὅσα ἐπ' ἐκείνων, οὐς κατεθάψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἐξω θυρῶν ἔστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδὸτα περὶ αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ις'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ιζ'. Τῷ ἀναβρίφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθόν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει, τίνας κριτὰς φοβῆ, οἷους καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας κριτὰς.

ιθ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς οὐ ἐν διηνεκαὶ ἀλλοιώσει, καὶ κατὰ τι φοροῦ· καὶ ὁ κόσμος δὲ ὁλος.

κ'. Τὸ ἄλλου ἀμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κα'. Ἐνεργείας ἀπολήξις, ὁρμῆς (καὶ) ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, οἷον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μεираκίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μήτιθι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ·

bellis foedera pacis atque induciae. In iis, quae etiam praestantiora sunt, vel ex longe distantibus quodammodo unitas subsistit, ut in astris. Sic adacensus ad id, quod praestantius est, etiam inter distantia mutuam affectionem efficere potest. Jam vide id, quod nunc fit. Sola enim animalia ratione praedita nunc mutui illius inter se studii et inclinationis oblita sunt, atque conflatus ille hic tantum non cernitur. Veruntamen, fugiant licet homines, undique occupantur; praevallet enim natura, atque diligenti contemplatione id, quod dico, comperies. Etenim facilius reperies terrenum aliquid nulli rei terrenae adjunctum, quam hominem ab homine prorsus avulsam.

10. Fert fructus et homo et deus et mundus, et suo quodvis tempore fert, nam quod usu loquendi hoc de vite aliisque hujus generis tritum est, id nihil ad rem. Ratio autem fructum habet et communem et proprium ejusmodi, cujus molis est ipsa ratio.

11. Si potes, meliora edoce: sin minus, memento, ad hoc tibi datam esse mansuetudinem. Etiam dii talibus propitii sunt iisque adeo ad quaedam consequenda, ut sanitatem, divitias, gloriam, opem ferunt. Idem tibi licet: aut dic, quis sit, qui te prohibeat.

12. Laborem sustine neque ut miser, neque ut qui miserationem aut admirationem consequi velis, sed unum modo tibi sit propositum, moveri et motum sistere, prout ratio civilis exigit.

13. Hodie ex omni, in qua versabar, molestia evasi, vel potius omnem molestiam foras eeci; extra enim non erat, sed intra in opinionibus.

14. Omnia haec, familiaria usu, caduca tempore, sordida materia. Omnia nunc talia, qualia sub iis, quos sepe livimus.

15. Res foris consistunt, ipsae apud se, nec quidquam sui norunt nec pronunciant. Quid igitur de iis pronuncial? Principatus animi.

16. Non in affectione, sed in actione bonum et malum animalis ratione praediti et ad civitatem nati situm est, quemadmodum virtus ejus ac vitiositas non in affectione, sed in actione cernitur.

17. Lapidis projectio nec malum deorsum ferri, nec bonum, sursum ferri.

18. Demitte te penitus in eorum mentes, et videbis, quales iudices metuas et quales in sua ipsorum causa sint iudices.

19. Omnia in mutatione. Atque tu ipse in perpetua variatione et quodammodo corruptione, atque totus mundus.

20. Alterius peccatum ibi relinquendum.

21. Cessatio actionis, quies et, ut ita dicam, mors cunctus et opinionis, nil mali. Transi jam ad aetates, pueritiam puta, adolescentiam, juventutem, senectutem, etiam harum omnis mutatio mors, sed numquid mali? Transi porro ad vitam sub avo, deinde sub matre, post sub patre transactam, et quum multas alias vicissitudines ac mutationes

καὶ ὅλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπο-
λῆξιν εὐρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μῆτι δεινόν; Οὕτως
ποῖναι οὐδὲ ἡ τοῦ ὄλου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ με-
ταβολή.

κδ'. Τρέχει ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ
ὄλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαί-
κων αὐτὸ ποιήσης· τὸ δὲ τοῦ ὄλου, ἵνα συμμνημονεύσης
τῆς μέρους εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον
ἄγνοια ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ, ὅτι συγγενές.

κε'. Ὡς περ αὐτὸς οὐ πολιτικοῦ συστήματος συμ-
πληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρω-
τικὴ ἐστὼ ζωῆς πολιτικῆς. Ἡτις ἐὰν οὖν πρᾶξις σου
μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσηκῶς, εἴτε πόρρωθεν,
ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ
ἐξ ἑνὸς εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστίν, ὥς περ ἐν δήμῳ ὃ τὸ
καὶ αὐτὸν μέρος διίστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμ-
φωνίας.

κδ'. Παιδίων ὄργανα, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια
ναρκῶς βαστάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ
τῆς Νεκρίας.

κε'. Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ
ὀλοῦ αὐτὸ περιγράφας θέασαι· ἅτα καὶ τὸν χρόνον
περιώρισον, ὅσον πλείστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο τὸ
ὄλον ποῖόν.

κε'. Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῶ
ἡγεμονικῷ, ποιοῦντι ταῦτα ὅλα κατεσκευάσται· ἄλλα
εἴς.

κε'. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα
ἐκπονήσῃ, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διεθεθεῖς ἐστὼ,
καὶ ἴδε, ποῖοι τινές εἰσιν. Ὅφει, ὅτι οὐ δεῖ σε σπαρ-
τῆσαι, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέν-
τα αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ φίλοι. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ παν-
τῶς αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' ὁνείρων, καὶ μεναιῶν, πρὸς
αὐτὰ μέντοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

κη'. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω,
καὶ αἰῶνας εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἑκάστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ
ὄλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἐστίν, ἀποδέχου τὸ ἐκείνης ὁρμη-
ν· ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν
καὶ τὶ ἐν τίνι· τρόπον γὰρ τινα ἄτομοι, ἢ ἀμερῇ· τὸ δὲ
ὄλον, εἴτε θεός, εὖ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ οὐ
ἐστὶ. Ἦδη πάντας ἡμᾶς γῇ καλύψει· ἔπειτα καὶ
ὅτι μεταβαλεῖ· κακῆϊνα εἰς ἀπειρον μεταβαλεῖ· καὶ
ἐκείνη εἰς ἀπειρον. Τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν
εὐβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ
ἔγκ, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κη'. Χειμάρβρους ἢ τῶν ὄλων αἰτία· πάντα φέρει.
Ὡς εὐτελῇ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἰεταί,
ὀλοῦ πρὸς πρακτικὰ ἀνθρώπια! μυζῶν μεστά. Ἄν-
ρωπε, τί ποτε; ποιήσῃ, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὅρ-
κων, ἐὰν διδῶνται, καὶ μὴ περιδλέπου, εἰ τις εἰσεται·
καὶ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἐλπίξ· ἄλλα ἀρχοῦ, εἰ τὸ
φρχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐκδασιν, ὡς
ὁ μικρὸν τί ἐστὶ, διανοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς

et cessationes deprehendis, te ipse interroga, « Numquid
mali? » Sic igitur neque totius vitæ cessatio et quies et mu-
tatio.

22. Recurrito ad mentem et tuam ipsius et universi et
hujus hominis; ad tuam, ut justitiæ studiosam eam reddas;
ad universi, ut recorderis, cujus sis pars; ad alterius, ut
intelligas, num ignorantia sit an consilium, et simul cogi-
tes, esse tibi cognatam.

23. Ut tu ipse ad corpus quoddam civile complendum
natus es, sic singulæ actiones tuæ ad vitam civilem complen-
dam faciant. Quæcunque igitur actio tua nec propiorem
nec remotiorem rationem ad communem illum finem habet,
ea vitam tuam divellit, neque eam unam esse patitur, sed
seditiosa est instar ejus, qui in populo suæ factionis homines
a tali consensu dirimit.

24. Puerorum rixæ et ludicra, et animulæ cadavera ge-
stantes, ita ut vehementius nos afficiat illud Nexiæ.

25. Accede ad qualitatem formæ eamque a materia secre-
tam contemplare: deinde longissimum tempus definito,
quod res hujus singularis qualitatis per naturam suam de-
rare possit.

26. Perpersus es innumerabilia idcirco, quod non eras
contenta mente tua faciente ea, ad quæ comparata est.
Verum satis!

27. Ubi alii te reprehendunt aut oderunt aut tales contra
te clamores tollunt, adi animulas eorum, penitus te intus
in eas demitte, et vide, quales quidam sint. Videbis, non
oportere te angere, ut illis nescio quæ opinio de te sit. Bene
tamen iis velle debes: natura enim amicus es tuis. Quia etiam
dii iis omni ratione consulunt per somnia, per vaticinia, in
iis tamen rebus, quæ iis curæ sunt.

28. Eædem sunt mundi vicissitudines in orbem redeunt
sursum, deorsum, a sæculo in sæculum. Atque aut ad
singula quæque consilium capit universi mens; quod si
est, excipe id, quod ex ejus consilio proficiscitur; aut semel
consilium cepit, reliqua autem per consequentiam fiunt et
unum* quodammodo conficiunt; aut atomi et corpora indivi-
dua. Summa autem rei: si deus est, omnia bene habent;
si omnia consilio carent, noli tu sine consilio agere. Jamjam
terra nos omnes occultabit; mox et ipsa mutabitur. et illa
mutabuntur in infinitum, et rursus hæc in infinitum. Nam
si quis hos mutationem et vicissitudinum fluctus eorumque
celeritatem consideraverit, omnia mortalia contemnet.

29. Torrens est rerum omnium natura: omnia rapit.
Quam viles quoque civilis peritiæ studiosi et, ut opinantur,
ex philosophiæ præscriptis negotia gerentes homunciones!
quam plena mucro! Mi homo, quid tandem? fac quod nunc
natura abs te postulat. Aggredere rem, si tibi datur, neque
circumspice, an quis cogniturus sit; et noli sperare Platonis
republicam, sed sufficiat tibi, si vel minimum res pro-
cedit, et cogita, hunc ipsum eventum non parvi quid esse.
Decreta enim eorum quis mutare potest? sine horum autem

μεταβάλλει; χωρίς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων; Ὑπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. Ὅψονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγωγῆσαν· εἰ δὲ ἐτραγώδησαν, οὐδεὶς με κατακέκρικε μιμῆσθαι. Ἄπλοῦν ἐστὶ καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μὴ με ἀπαγε ἐπὶ σεμνοτυρίαν.

λ'. Ἀνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετὰς μυρίας, καὶ πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινόμενων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινοεῖ δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν μετὰ σε βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔνδρασι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τάχιστα ψέξουσιν· καὶ ὡς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογὸν γε, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σῶμπαν.

λα'. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. Δικαιοσύνη δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τοῦτέστιν, ὁρμῇ καὶ πρᾶξι, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοι δύνασαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, τῷ τὸν ὅλον κόσμον περιεληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰδίων αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχείαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέγχι διαλύσεως, ἄχανός δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἀπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα δρᾷς, τάχιστα φθαρήσεται καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. Καὶ ὁ ἐσχάτογγρος ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ ὅσα ἐσπουδάκασιν, καὶ δι' ὅλα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι! Γυμνὰ νόμιζε βλέπειν τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὅση οἴησι!

λε'. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, (καὶ) ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἀπειρον τοιαῦθ' ἔτερα ἔσται. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ πάντα αἰεὶ κακῶς ἔσται, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσοῦτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἢ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδικλείπτῳ κακοῖς συνέχεσθαι;

λς'. Τὸ σαπρὸν τῆς ἐκάστῃ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀσάτρια, γράσος· ἢ πάλιν, πῦροι γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος· καὶ τριχία ἢ ἐσθῆς· καὶ αἶμα ἢ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν δὲ ἄλλο τοιοῦτον, ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

λζ'. Ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ πι-

mutatione, quid aliud, quam servitus ingemiscientium et persuasum habere simulantium? I nunc, et Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi narra! Viderint, an, quid natura communis vellet, intellexerint et se ipsi sub disciplina tenuerint. Si vero tragicorum more egerunt, nemo me, ut eos imitarer, damnavit. Simplex est et verecundum philosophiae opus: noli me ad fastum gravitate tectum abducere.

30. E superiore loco intueri greges innumerabiles, caermonias innumerabiles et navigationis genus omne in tempestatibus et maris tranquillitate, et rerum praeteritarum, praesentium et decedentium differitates. Contemplare vero etiam vitam dudum sub aliis transactam, et post te transigendam eamque, quae nunc in barbaris gentibus degitur, et quam multi sint, qui ne nomen quidem tuum norint, quam multi, qui ejus mox obliviscuntur, quam multi, qui quum nunc fortasse te laudent, mox vituperaturi sint, atque nec memoriam, nec gloriam neque aliud quidvis ullius pretii esse.

31. Tranquillitas mentis in iis, quae ab externa causa proficiuntur. Justitia in iis actionibus, quarum tu ipse es in causa, hoc est, agendi impetus et actio, quibus hic tantum finis propositus est, ut id, quod societati prosit, facias, ut quod naturae tuae consentaneum sit.

32. Ex iis, quae tibi molestiam creant, multa supervacanea tollere potes, quippe quae tota in opinione tua sita sint: atque amplum liberumque spatium tibi comparabis, si totum mundum mente complexus fueris et aeternum aevum consideraveris et singulatis celerrimam omnium rerum mutationem contemplatus fueris, quam breve sit inter ortum et dissolutionem temporis spatium, quam imminens contra, quod ortum praecessit, quam infinitum pariter id, quod dissolutionem sequetur.

33. Omnia, quae vides, brevi corrumpentur, et haec qui corrumpi vident, et ipsi brevi corrumpentur, et qui extrema confectus senectute moritur, in idem redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

34. Quales sunt horum mentes! quibus rebus studuerunt, quas ob causas diligunt et colunt! Nudas eorum animulas intueri adsuesce. Quando vel vituperando nocere vel laudando prodesse sibi videntur, quanta opinatio!

35. Amissio nihil aliud est, nisi mutatio. Hac autem gaudet universi natura, secundum quam omnia bene fiunt, ab aeterno eadem ratione facta sunt et in infinitum alia ejusdem generis erunt. Quid igitur dicis? Omnia facta esse, omniaque semper futura esse male, et nullam in tot diis unquam facultatem esse repertam, quae ea corrigeret, sed mundum ejus infelicitatis damnatum esse, ut perpetuis malis affligatur?

36. Putredo materiae cuique rei substrate: aqua, pulvis, ossicula, faeces: rursus calli terrae, marmora; aurum et argentum, faeces; pili, vestis; sanguis, purpura et reliqua omnia ejusdem generis. Etiam animula aliud ejusmodi, ex aliis in alia transiens.

37. Jam satis miseræ vitae est et murmurationis et scurri-

ἡμισυ. Τί ταράσσει; τί τούτων καινόν; τί σε ἐξίστη; τὸ αἵτιον; ἴδε αὐτό. Ἄλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐἴω δὲ τούτων οὐδέν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἦδη ποτὲ ἀπλούστερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἰστορήσαι.

λη'. Εἰ μὲν ἡμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἡμαρτεν.

λυ'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι, ἐπισυμβαίνει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεσθαι· ἢ άτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεὼν καὶ σκεδάσμός. Τί οὖν ταράσσει; Τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις. Τέθνηκας, ἐφθαρσαι, ὑποκρίνη, τεθηρίωσαι, συναγελάζη, βόσκη;

μ'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται. Εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὖχη; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὖχη διδόναι αὐτοὺς τὸ μήτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινος τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ μὴ παρῆναι τι τούτων, ἢ τὸ παρῆναι; πάντως γὰρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἴσως εἴρεις, ὅτι «Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν.» Εἴτα, ὡς χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ διατρέπεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἀρξαι γοῦν περὶ τούτων εὐχεσθαι, καὶ εὖχει. Οὗτος εὖχεται! Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης! σύ· Πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης! Ἄλλος· Πῶς στερηθῶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χρήζω τοῦ στερηθῆναι! Ἄλλος· Πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον! σύ· Πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν! Ὀλως (δὲ) ὡς ἐπὶ τρεῖς τὰς εὐχάς, καὶ θεωρεῖ, τί γίνεται.

μα'. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσαν μοι αἱ δαίμονες περὶ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτα τινα, φησὶν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν ὄντων, πῶς ἡ διάνοια συλλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταρακτῇ, τὸ ἴδιον ἐγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφραττεσθαι, ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτά οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῆς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δῆποτε τοῖς προσπίπτουσιν, μηδὲ τῷ ἰωῶτῃ καὶ ἀφυσιολογῇ συμπλυαρεῖν, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ (δὲ) νῦν τῷ πρᾶσσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μβ'. Ὅταν τινὸς ἀναίσχυντι ἀπροσκόπτῃς, εὐθὺς πανθάνω σεαυτὸν, δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυνται μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ αἰσῶτον. Εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναίσχυτων, ὡς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ δτιοῦν ἀμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων αἰώνιον ἐστὶ μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς

litatis! Quid per'urbaris? quia in iis novi? Quid te percellit? num forma? vide eam! num materia? vide eam! Præter has autem nihil est. Quin etiam erga deos fac tandem aliquando simplicior fias ac melior. Perinde est centum ac tribus annis hæc contemplari.

38. Si quis peccavit, ibi malum est; fortasse tamen non peccavit.

39. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori eveniunt omnia, nec par est, partem queri de iis, quæ in commodum totius eveniunt, vel atomi et nihil aliud nisi confusio et dissipatio fortuita. Quid igitur perturbabis? Menti * dic: Mortua es, corrupta es, simulas, efferata es, pecudis more congregederis et pasceris.

40. Aut nihil possunt dii aut possunt. Si igitur nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non potius eos precibus rogas, ut tibi dent, ne quid horum extimescas aut cupias neque tali re doleas, quam ut horum aliquid vel absit vel adsit? Omnino enim, si hominibus auxilium præstare possunt, in talibus quoque id possunt. Verum fortasse dices: «Hæc dii in mea potestate posuere.» Itane vero præstat, iis, quæ tui sunt arbitrii, cum libertate uti, quam ea, quæ tui arbitrii non sunt, animo servili et abjecto curare? Quis tamen tibi dixit, deos nobis non ad ea quoque, quæ in nostra potestate sunt, opem ferre? Hæc igitur ab iis precari incipe, et videbis. Alius precatur: utinam mihi contingat concubitus cum illa! Tu: utinam non appetam illius concubitus! Alius: utinam eo priver! Tu: utinam non opus habeam eo privari! Alius: utinam filiolum non amittam! Tu: utinam non metuum amittere! Huc omnino verte vota tua, et vide, quid futurum sit.

41. Epicurus, Quum ægrotarem, inquit, non sermones mihi erant cum iis, qui me invisabant, de corporis affectionibus neque de rebus istiusmodi cum iis, ait, colloquebar; sed perpetuo ea, quæ cepta erant, de natura rerum disserebam, et in eo ipso occupatus eram, quomodo mens, quamquam istiusmodi in corpusculo motuum particeps, tamen, suum bonum servans, imperturbata staret; neque medicis, inquit, occasionem præbebam sese jactandi, quasi magni quid facerent, sed vita et bene et beate agebatur. Eadem, quæ ille, *tu quoque fac* in morbo, cum ægrotas, et in quacunque alia molestia: nam a philosophia non deficere neque cum indocto et naturæ rerum ignaro garrere, id omnibus philosophorum sectis commune est, sed in ea tantum re, quæ nunc in manibus est, occupari atque instrumento, quo hæc res perficitur.

42. Quum alicujus impudentia offenderis, statim te interroga, «fierine igitur potest, ut in mundo non sint impudentes?» non potest. Noli ergo postulare, quod fieri nequit: nam hic quoque unus est illorum impudentium, quos in mundo esse necesse est. Idem vero et de versuto et infido et quolibet vitioso in promptu tibi sit; simulatque enim recordatus fueris, fieri non posse, quin talium hominum genus sit, singulis eorum te æquiores præbebis. Utile

τοὺς καθ' ἑνα. Εὐχρηστον δὲ κάκεινο εὐθὺς ἔννοεῖν, τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. Ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὡς δὲ ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γάρ ὁ ἁμαρτάνων ἀφ' ἁμαρτανέει τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὐρήσεις γάρ μηδένα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ, πεποιηκότα τι τοιούτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χεῖρων ἐμελλε γενήσεσθαι· τὸ δὲ κακὸν σου καὶ τὸ βλαβερὸν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαιδέυτος τὰ τοῦ ἀπαιδέυτου πράσσει; ὅρα, μὴ σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι. Σὺ γάρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ἐστὶ τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὅμως ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμῃ, εἰς ἐκὺν ἐπιστρέφω. Προδήλως γάρ σὸν τὸ ἀμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην [τὴν] διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξεις, εἴτε τὴν χάριν διδοὺς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴ δὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γάρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἀνθρώπον; οὐκ ἀρχῇ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας, ἀλλὰ τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆτει, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. Ὡς περ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἀνθρώπος εὐεργετικὸς πεφυκώς, ὁπόταν τι εὐεργετικόν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποίηκε, πρὸς δὲ κατεσκευάσται, καὶ ἔχει τὸ ἐαυτοῦ.

BIBAIION I.

α'. Ἐση ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυμνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ στεργτικῆς διαθέσεως; Ἐση ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνενδεής, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου ἢ χώρας, ἢ ἀέρων εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; Ἀλλὰ ἀρκεσθήσῃ τῇ παρουσίᾳ καταστάσει, καὶ ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπείσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι πάρεστι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι, καὶ εὖ ἔξει, ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἐτέρων ὁμοίων; Ἐση ποτὲ ἄρα τοιαύτη, ὅκα θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὥς μὴτε μέμφεσθαι τι αὐτοῖς, μὴτε καταγινώσκεισθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατρίβει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ

vero etiam illud est, statim cogitare, quam natura homini virtutem dederit contra hoc peccatum; nam dedit, tanquam remedium, contra ingratum mansuetudinem, contra alium aliam quandam facultatem. Omnino autem tibi licet, meliora edocere eum, qui deceptus est; quisquis enim peccat, a fine sibi proposito aberrat et deceptus est. Quidnam vero damni tibi illatum est? neminem enim eorum, quibus irascaris, quidquam fecisse reperies, quo mens tua pejor redatur; atque in eo tamen omne malum ac damnum tuum consistit. Quid vero novi aut insoliti fit, ubi indoctus id, quod indocti est, facit. Vide, ne potius te ipsum reprehendere debeas, qui non exspectaveris, fore, ut is hoc peccatum committeret. Nam tu, quamquam ratione nactus eras occasiones cogitandi, credibile esse, hunc ita esse peccaturum, tamen ejus oblitus eum deliquisse miraris. Potissimum autem ubi aliquem ut infidum aut ingratum accusas, in te ipsum descende. Manifesto enim peccatum tuum est, sive, quoniam hominem ita affectum fidem tibi servaturum esse credidisti, sive, quoniam, beneficium quum dares, non simpliciter dedisti, nec tanquam qui ex ipsa actione omnem ejus fructum perciperes. Quid vero, beneficio in alterum collato, plus requiris? nonne sufficit tibi, quod naturæ tuæ convenienter aliquid egisti, sed hujus mercedem postulas? perinde atque si oculus idcirco, quod videt, mercedem postularet, aut pedes, quod ambulant. Quemadmodum enim hæc facta sunt ad munus aliquod, quo quum pro naturæ suæ conditione funguntur, habent, quod ipsorum est: sic etiam homo, utpote ad bene faciendum natus, si in alios beneficium contulit, aut iisdem auxilium præstitit in rebus mediis, fecit id, ad quod natus est, et, quod suum est, obtinuit.

LIBER X.

1. Erisne tandem aliquando, mi anime, bonus, et simplex, et unus, et nudus, et corpore, quod te circumdat, perlucidior? gustabisne tandem affectionem ad amorem et pietatem proclivem? Erisne tandem plenus et nullius rei indigens et nihil ulterius desiderans, nihil amplius appetens neque animati neque inanimati, quo voluptatibus fruaris? nec temporis, in quo diutius fruaris, nec loci aut regionis aut blandæ aeris? temperiei, aut hominum consensus? sed ea, quæ nunc est, conditione contentus delectaberis præsentibus ac persuasum habebis, omnia (quæ) tibi adsunt, bene tibi habere et a diis profecta esse et bene habitura esse, quæcunque illis visa erunt et quæcunque daturi sunt ad salutem illius vivæ naturæ perfectæ et bonæ et justæ et honestæ et omnia gignentis et continentis et ambientis et complectentis, quæ, ut alia similia inde oriantur, dissolvuntur? Erisne tandem talis, qui cum diis hominibusque in tali societatis communione vivas, ut neque quidquam in iis reprehendas neque ab iis condemneris?

2. Observa, quid natura tua requirat, quatenus natura

φύσεως μόνον διοικουμένου· εἴτα ποιεῖ αὐτὸ καὶ προσ-
έσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι σου ἢ ὡς ζώου
φύσις. Ἐξῆς δὲ παρατηρήτέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἢ ὡς
ζώου φύσις. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖ-
ρον μέλλει διατίθεσθαι ἢ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἔστι
δὲ τὸ λογικοῦ εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόνι
χρῶμενος, μὴδὲν περιεργάζου.

γ'. Πᾶν τὸ συμβαίνειν ἥτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς
πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν.
Εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι, ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσ-
χέραιν· ἀλλ' ὡς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὡς μὴ πέ-
φυκας φέρειν, μὴ δυσχέραιν· φθαρῆσεται γὰρ σε ἀπα-
κλώσων. Μένησσο μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν,
περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνε-
κτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ
καθ' ἑαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

δ'. Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ
παρῳώμενον δεικνύναι. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν
αἰτιᾶσθαι, ἢ μὴδὲ σεαυτὸν.

ε'. Ὅτι ἂν σοι συμβαίνει, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος
πρακτεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων συνέ-
κλωθε τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τήν τοῦτου
σύνθεσιν.

ς'. Εἴτε ἄτομοι, εἴτε φύσις, πρῶτον κείσθω, ὅτι
μῆρας εἰμὶ τοῦ ὅλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἔπειτα,
ὅτι ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων
γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμὶ, οὐδενὶ δυσ-
μετῶ τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων· οὐδὲν γὰρ
βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. Οὐ γὰρ ἔχει
τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ· πασῶν μὲν φύσεων
κοινὴν ἐχουσῶν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειλη-
φύας τὸ μὴδὲ ὑπὸ τίνος ἕξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι
βλαβερὸν τι ἑαυτῇ γεννᾶν. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνη-
σθαι, ὅτι μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, εὐαρεστήσω
παντὶ τῷ ἀποβαίνοντι. Καθόσον δὲ ἔχω πως οἰκείως
πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μάλ-
λον δὲ στοχάσσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
συμφέρειν πᾶσαν δρμὴν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναν-
τίου ἀπάξω. Τούτων δὲ οὕτω περαινομένω, ἀνάγκη
τῶν βίων εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ πολίτου βίον εὐρουν ἐπινοή-
σας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολιταῖς λυσitelῶν,
καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμη, τοῦτο ἀσπαζομένου.

ζ'. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα φύσει περιέχεται ὑπὸ
τοῦ κόσμου, ἀνάγκη φθεῖρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο ση-
ματικῶς τοῦ ἀλλοιούσθαι· εἰ δὲ φύσει κακὸν τε καὶ
ἀναγκαιὸν ἐστὶ τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς
διεξέριτο, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτριώσιν ὄντων, καὶ
πρὸς τὸ φθεῖρεσθαι διαφόρους κατεσκευασμένων. Πό-
τερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτῇ τὰ ἑαυτῆς μέρη
κακῶν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης
ἐμπτωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε
τινὰ γενόμενα; ἀμώστερα γὰρ ἀπίθανα. Εἰ δέ τις,
καὶ ἀγόμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα
ἰηγῆτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ

tantum regitur: id deinde fac et admitte, nisi natura tua,
qua animal es, eo deterius se habitura sit. Deinceps ob-
servandum, quid natura tua, qua animal es, requirat.
Atque id omne admittendum, nisi natura tua, qua animal
es ratione prædium, eo deterius se habitura sit. Quod
autem naturæ, idem quoque civitati convenit. His jam
regulis utens ne ulla in re curiosius agas.

3. Quidquid contingit, ita contingit, ut tu id ferre natus
es, aut ut non natus es id ferre. Quod si tibi contingit, ut
natus es ferre, noli indignari, sed, ut natus es, perfer; sin,
ut non natus es ferre, noli gravari; peribit enim quum te
consumpserit. Memento tamen, te natum esse ad quidvis
ferendum, quod ut tolerabile facias, in tua opinione situm
est, si cogitaveris, id tibi conducere aut tui esse officii, ut
id facias.

4. Si quis fallitur, benevole eum doce et errorem indica.
Si non potes, te culpa ipsum, aut ne te ipsum quidem.

5. Quidquid tibi contingit, id tibi ab æterno destinatum
erat, et complexa causarum series ab infinito hoc conjun-
xerat, ut et tu esses et hoc tibi contingeret.

6. Sive atomi, sive natura, primum positum sit, me par-
tem esse universi a natura administrati; deinde, me fami-
liari quadam ratione cum partibus ejusdem generis conjun-
ctum esse. Horum enim memor, quatenus pars sum, nihil
ægre feram eorum, quæ mihi ab universo tributa sunt;
nihil enim parti nocet, quod universo prodest. Non enim
habet quidquam universum, quod ei non prosit, quum et
omnes naturæ id commune habeant, et præterea universi
natura id acceperit, ut non ab ulla causa externa cogatur ad
id gignendum, quod ipsi noceat. Itaque quatenus recor-
dabor, me hujusmodi universi partem esse, quidquid obli-
gerit, id gratum acceptumque habeo. Quatenus autem
familiaris quadam ratione cum partibus ejusdem generis
conjunctus sum, nihil faciam communioni contrarium, sed
consulam cognatis et omnem conatum ad id; quod societati
communi prosit, dirigam et a contrario avertam. His ita
peractis, vita prospere mihi fluat necesse est, quemadmo-
dum itam illius civis prospere fluere existimaris, qui per
actiones civibus utiles procedit, et quodcunque civitas ei
tribuat, libenter amplectitur.

7. Partibus universi iis omnibus, quæ natura tantum in
mundo continentur, necesse est corrumpi. Dixeris sic ad
graviter significandum « aliud atque aliud fieri. » Si autem
natura et malum et necessarium iis hoc esset, universum
non bene regeretur, partibus ejus in aliud atque aliud trans-
euntibus et ad corruptendum varia ratione comparatis
Utrum vero natura ipsa consilium cepit, partibus suis da-
mnum inferendi easque tales efficiendi, ut et fortuito et ex
necessitate in malum incidant, an eam latuit, tales eas fa-
ctas esse? utrumque enim incredibile. Quod si quis, etiam
nulla naturæ ratione nabita, id inde explicaret, quod hæc
semel ita comparatæ essent, vel sic ridiculum foret dicere,

μέρη τοῦ θλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινόμενης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σχεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπὴ, τοῦ μὲν στερεομένου εἰς τὸ γεῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ ἀερῶδες· ὥστε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ θλου λόγον, εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρούμενου, εἴτε αἰδίους ἀμοιβαίως ἀνανεομένου. Καὶ τὸ στερέομενον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτινῶν καὶ τοῦ ἐλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιβρόχην ἔλαβεν. Τοῦτο οὖν, δ' ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

η'. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθής, ἐμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσχε, μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύης ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ἐπάνει ἐπ' αὐτά. Μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἐμφρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρων, τὴν ἐκούσιον ἀποδεῖν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ ὑπέρφρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούντος μορίου ὑπὲρ λίαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκός, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐάν οὖν διατηρῆς σεαυτὸν ἐν τοῦτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ λιγυόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσθι ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. Τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιοῦτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθρότοις θηριόμαχαις, οἵτινες, μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν αὖριον φυλαχθῆναι, παραβληθισόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δόγμασι. Ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνη, μένε, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετωπισμένος· ἐάν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἀπιθὶ θαρβῶν εἰ γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντάπασιν ἐξιθὶ τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, ἐν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων μεγάλως συλλήψεται σοι, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτι περ οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι τὴν μὲν συκὴν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελίσης, τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου.

θ'. Μίμος, πόλεμος, πτοία, νάρκα, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείφεται σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ἡπόσα δ' φουσιολογῆς φαντάζῃ καὶ παραπέμψεις. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκάστων ἐπιστήμης

partes universi ita comparatas esse, ut mutarentur, simulque id, quasi aliquid, quod contra naturam eveniret, mirari aut id aegre ferre, quum praesertim in eadem dissolvantur singula, e quibus sunt composita; aut enim dissipatio atomorum est, aut mutatio et solidi quidem in terram, et spiritus in aerem, ita ut haec quoque recipiantur in rationem universi, sive hoc intra certum temporis circuitum conflatur sive perpetuis vicissitudinibus renovatur. Quin ipsum illud solidum et spirabile noli putare idem, quod ab ortu fuit. Hoc enim quidquid est, heri et nudius tertius ex alimentis et aere, quem spiritus hausit, influxit. Id igitur, quod recepit, mutatur, non id, quod mater genuit. Fac autem, id te nimis annectere illi singulari modo affecto, nihil id revera obstare arbitror ei, quod nunc dixi.

8. Nomina adeptus viri boni, verecundi, veritatis studiosi, prudentis, concordis, magnanimi, cave ne aliis nominibus appelleris, et si haec nomina amiseris, celeriter ad ea redi. Memento autem prudentiae nomine tibi significari sedulam singularum rerum considerationem et diligenter institutam; concordiae nomine spontaneam eorum receptionem, quae a natura communi assignantur; magnanimitatis nomine intentionem partis intelligentis ejusque elationem supra levem asperumve carnis motum et gloriam et mortem et alia ejusmodi. Haec igitur nomina si tibi servaveris, neque tamen admodum appetens, ut alii te illis appellent, alius eris et aliam inibis vitam. Talem enim esse, qualis adhuc fuisti, et in ejusmodi vita raptari et inquinari, hominis est prorsus sensu carentis et vitae avidi et istorum bestiariorum similis, qui, quamquam vulneribus ac sanie repleti, ut in crastinum diem serventur, orant, utpote eodem in statu iisdem unguibus et morsibus objiciendi. In haec igitur pauca nomina te recipe, et, si fieri potest, ut in iis maneat, mane, quasi in aliquas beatorum insulas trajectus; si iis te excidere easque non tueri te sentis, audacter abi in angulum aliquem, ubi ea tuearis, aut omnino e vita abi, neque tamen iratus, sed simplici, libero ac modesto animo, ut qui hoc unum saltem in vita egeris, quod ita decessisti. Ut autem illorum nominum memineris, utique magnum tibi erit auxilium, si deorum memor fueris, atque eos nolle, animalia ratione praedita ipsos adulari, sed velle, ut ea omnia sibi quam simillima fiant, ac sicut esse, quae faciat, quae ficus sint, et canem, quae canis, et apem, quae avis, et hominem, quae hominis.

9. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus quotidie delebunt illa sancta tua decreta.* Atque quam multa ratione a naturae studio aliena imaginariis aut praetermittis! Omnia autem sic considerare et facere te oportet, ut et, quod praesens necessitas postulat, perficiatur, et facultas contemplandi exerceatur, et fiducia ex certa rei cujusque scientia orta

αὐτὰς οὐκ εἶναι, λανθάνον, οὐχὶ κρυπτόμενον. Πότε γὰρ ἀπλόστως ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος; πότε δὲ τῆς ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πέ-
ρκει ἐρίστας, καὶ ἐκ τίνων συγκέχρηται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύναται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

ι'. Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ, ἄλλος δὲ λιγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῆ ἀφύγη, ἄλλος δὲ σιδίδια, ἄλλος δὲ ἀρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λη-
σται, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζη;

α'. Πῶς εἰς ἄλλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθον κτῆσαι, καὶ διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνά-
σῃσι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλο-
φροσύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννο-
ησας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν
ἰκνύται ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, δι-
καισύνη μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς
ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὄλων φύσει. Τί δ' ἔρει-
ται, ἢ ὑπολήφεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ,
αὐτὸς εἰς νῦν βάλλεται, δύο τούτοις ἀρχοῦμενος αὐτὸς,
δικαιοσύνην τὸ νῦν πρᾶσσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν
ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ· ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς
ἔρχεται, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ εὐθείαν περαίνειν
διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθείαν περαίνοντι ἐπεσθαι τῷ θεῷ.

ιβ'. Τίς ὑπονοίας χρεια, παρὸν σκοπεῖν, τί δεῖ πρα-
γῆναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, ἀμεταστρεπτῇ
ταύτῃ χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβού-
λους τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· ἐὰν δὲ ἑτέρα τινα πρὸς ταῦτα
ἀντιβαίνει, προεῖναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λε-
λογισμένως, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἀρι-
στον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἦ γε ἀπόπτω-
σις ἀπὸ τούτου ἐστὼ. Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα ευκίνητόν
ἐστίν, καὶ παιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς, ὃ τῷ λόγῳ κατὰ
πάν ἐπόμενος.

ιγ'. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον,
μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ
καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. Μήτι ἐπιέλῃσαι, ὅτι οὐ-
τοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνους καὶ ψόγοις φρυα-
τῶμενοι, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ
ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, οἷα δὲ φεύγουσιν,
οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπάζου-
σιν, οὐ χειρὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν
μέρει, ὃ γίνεται, ὅταν θέλῃ (τις), πίστις, αἰδώς, ἀλή-
θεια, νόμος, ἀγαθὸς δαίμων;

ιδ'. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει ὃ
περιδεκόμενος καὶ αἰδόμενος λέγει· « Δὸς, ὃ θέλεις,
ἐπλάτῃ, ὃ θέλεις. » Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταθρασυ-
μένος, ἀλλὰ πειθαρχῶν καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

ιε'. Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολείπμενον τοῦτο. Ζῆσον
ὡς ἐν ὄρει. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἢ ὧδε, ἐάν τις
πνιγῇ, ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδέτωσαν, ἰστο-
ρήσωσαν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀληθινὸν κατὰ φύσιν

conservetur, latens quidem, nec vero abscondita. Quando
enim simplicitate frueris? quando gravitate? quando cujus-
que rei cognitione, qualis per naturam suam sit, et quem
locum in mundo occupet, et quamdiu pro natura sua per-
durare possit, et e quibus conflata sit, et quibus subesse
possit, et quinam eam et dare et auferre possint.

10. Aranea, musca capta, se effert; alius, ubi lepescu-
lum, alius, quum reticulo apuam, alius, quum apros, alius,
quum ursos, alius, quum Sarmatas cepit. Nonne enim
etiam hi latrones, si decreta spectaveris?

11. Viam ac rationem contemplandi, quo modo cuncta
inter se mutantur, comparatam habe, et semper iis adhibe
atque in hac parte te exerce; nihil enim est, quod perinde
magnum animum efficiat. Exiit corpus et quum reputa-
verit, jamjam ab hominibus discessurum se hæc omnia re-
linquere debere, totum se permisit justitiæ in iis rebus,
quas ipse agit, et in iis, quæ accidunt, naturæ universi.
Quid autem alii de ipso dicant aut opinentur aut contra
ipsum faciant, id ne cogitat quidem, quippe his duobus con-
tensus, ut id, quod nunc agat, juste agat, et id, quod nunc
obtingat, libenter amplectatur: reliqua omnia negotia ac
studia omisit nihilque aliud cupit quam ut recta via legi
convenienter progrediatur et deum sequatur recta progre-
dientem.

12. Quid suspitione opus est, quum considerare tibi li-
ceat, quid sit agendum, et, quum id perspexeris, placide
et constanter hac progredi; si non perspexeris, assensum
sustinere et optimos quosque in consilium adhibere; si alia
aliqua his obstiterint, pro iis, quæ nunc sunt, rerum
opportunitatibus considerate progredi, ei, quod justum vide-
detur, firmiter adhærentem. Optimum enim est, hoc con-
sequi, quum certo ab hoc aberrare sit turpissimum. Qui-
etus autem simul et agilis, alacris simul et compositus est,
quisquis rationi in omnibus obsequitur.

13. Quamprimum e somno expergefactus es, te percon-
tare numquid tua intersit, ut ab alio justa et honesta
fiant. Nil interest. Numquid oblitus es, istos, qui aliis
vel laudandis vel vituperandis tantopere se jactant, tales
in lecto esse, tales ad mensam, qualia faciant, qualia fu-
giant, qualia sectentur, qualia furentur, qualia rapiant, non
manibus pedibusque, sed pretiosissima sui ipsorum parte,
qua, si quis velit, fides acquiratur, verecundia veritas,
lex, genius bonus?

14. Naturæ pariter omnia danti ac recipienti probe in-
stitutus et verecundus homo: « da, inquit, quidquid vis;
aufer quidquid vis! » Neque hoc dicit ferocia elatus, sed
illi obtemperans et bene volens.

15. Parvum est, quod reliquum est. Vive ut in monte.
Nihil enim refert, hic an illic, modo ubique, tanquam in
urbe, sic in mundo. Videant, contemplentur homines ho-

ζῶντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. Κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ις'. Μὴκέθ' ὁλως περὶ τοῦ, ὅλον τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα (δεῖ), διαλέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ἔτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεχρηγμένῃ· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφῇ.

ιη'. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ ὅλον σήψει, ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν.

ιβ'. Οἳοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. Ἔϊτα οἳοὶ ἀνδρονόμουμένοι· καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπληττοντες. Πρὸ ὀλίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσις, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τοιοῦτοις ἔσονται.

κ'. Συμφέρει ἕκαστω, ὃ φέρει ἕκαστω ἢ τὸν ὅλον φύσις. Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

κα'. « Ἐρᾷ μὲν ὁμοῦ γαῖα· ἔρᾳ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· » ἔρᾳ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι, ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. Λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι σοι συνερῶ. Μήτι δ' οὕτω κακεῖνο λέγεται, ἔτι « φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι; »

κβ'. « Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἤδη εἰδικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο θέλες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐχοῦν εὐθύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔστω αἰὲν τὸ, ὅτι τοιοῦτο ἐκείνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς πάντα ἐστὶ ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. Ἀντικρὺς γὰρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· « σηκὸν ἐν ὄρει, φησί, (τὸ τεῖχος) περιβαλλόμενος, » καὶ « βδάλλων βοσκήματα. »

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποῶ νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μήτι κενὸν νοῦ ἐστι; μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μήτι προστετηχὸς καὶ ἀνακρεμαζόμενον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κε'. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης. Ἄμα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὃ βούλεται τι γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικούντος τεταγμένων, ὃς ἐστὶ νόμος, νέμων, ὅσα ἕκαστω ἐπιβάλλει. Ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφείλε ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οὗ οἶον; πάλιν τροφήν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα, αἰσθασιν, καὶ ὀσμὴν, καὶ τὸ ὄλον, ζῶν, καὶ ῥύμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως δρᾶν, ὡς καὶ τὴν βρῖθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὀρώμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπινοεῖν γενησά-

minem verum, naturae convenienter viventem. Si eum non ferunt, occidant : nam id satius, quam sic vivere.

16. Omnino non amplius, de eo, qualem oporteat esse bonum virum, disserere, sed talem esse.

17. Totius aevi ac totius naturae cogitatio crebro tibi occurrat, et omnia singulatum spectata, quod ad materiam attinet, granum, quod ad tempus, terebrae circum actionem.

18. Ad unamquamque rem animum advertens, eam considera ut jam dissolutam, et in mutatione et quasi putredine et dissipatione versantem, aut quatenus quasi ad moriendum nata sit.

19. Quales sint vescentes, dormientes; coeuntes, excernentes, reliqua. Deinde quales, ubi instantur, efferantur, irascantur et quasi ex sublimiore loco increpent; paulo ante autem quam multis servirent et ob quas res. Et paulo post inter tales erunt.

20. Confert cuique, quod cuique fert natura universi, et tum confert, quam illa fert.

21. « Amat imbrem terra, amat sanctus aether. » Amat mundus facere, quidquid futurum est ut fiat. Dico igitur mundo : « idem, quod tu, ego amo. » Numquid etiam sic dicitur illud, « amat hoc fieri? »

22. Aut hic vivis et adsuevisti : aut foras abisti et hoc volebas : aut moreris et munere defunctus es. Praeter haec nihil est. Esto igitur bono animo.

23. Semper tibi evidens sit, huiuscemodi aliquid esse agrum : et ut omnia hic eadem sint, quae in vertice montis aut in litore aut ubicumque demum vis. Omnino enim vera reperiens haec Platonis : « ut septo, inquit, in monte mœnibus circumdatus » et « mulgens pecudem ».

24. Quidnam mihi est pars mea principalis? qualem ego eam nunc praesto? quam ad rem ea nunc utor? numquid intelligentia caret? num a communi societate soluta est et divulsa? num carunculae ita adfixa et admixta, ut simul cum ea convertatur?

25. Qui dominum fugit, fugitivus est : dominus autem est lex, et, hanc qui transgreditur, fugitivus. Neque vero minus qui dolet aut irascitur aut metuit, * quippe qui aversetur, factum esse aut fieri aut futurum esse aliquid eorum, quae ab universitatis administratore constituta sunt, qui ipse lex est, cuique, quod suum est, tribuens. Ergo : qui aut metuit aut dolet aut irascitur, fugitivus est.

26. Hic discedit misso in uterum semine : id deinde alia natura excipiens excolit et absolvit factum — ex quali qualem! Alimentum rursus per gulam demisit, quod alia deinceps causa excipiens sensum inde et motum et omnino vitam ac vires — quot et quales res! efficit. Haec igitur, quae tanta caligine involuta fiunt, contemplari oportet, et vim illam sic cernere, ut eam, qua res vel deorsum vel sursum feruntur, cernimus, non oculis quidem, nec tamen minus clare.

27. Semper considerare, quomodo, qualia nunc fiunt, talia etiam antea facta esse omnia, et considerare, talia

μνα. Καὶ δια δράματα, καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνωες, πρὸ ὁμιμάτων τίθεσθαι· ὅλον αὐλὴν δὴν Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν δὴν Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν δὴν Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἐτέρουν.

κη'. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὧτινιοῦν λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολκκίζοντι καὶ κεκραγόντι· ὅμοιος καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τῷ κλεινίδιῳ μόνος σωπῇ τὴν ἐνδεσιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογαῖῳ ζῶψ δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἐπεσθαι τοῖς γινόμενοις· τὸ δὲ ἐπεσθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κθ'. Κατὰ μέρος ἐφ' ἐκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφιστάνων, ἐπερῶτα σεαυτὸν, εἰ δὲ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

λ'. Ὅταν προσκόπτης ἐπὶ τινος ἀμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἀμαρτάνεις· ὅλον, ἀρχύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, (ἢ) τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ ὠφέλιον, καὶ κατ' εἶδος. Τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήθη τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσεις; ἢ, εἰ δύνασαι, ἀφελε αὐτοῦ τὸ βιάζομενον.

λβ'. Σατύρωνα ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχην, ἢ Ὑμένα· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σίλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκιφρόνα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευήρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἐκάστου τὸ ἀνάλογον. Εἵτα συμ-προσκιπέτω σοι· ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὅπουδῃ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν· μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσης, ὅτι τὸ ἀπαξ μεταβαλὼν οὐκέτι ἐστὶ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι· τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Ὅταν ὕλην καὶ ὑποθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἐστὶ πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἐωρακίως ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσης σεαυτῷ καὶ ταῦτα, ὥς δ' ἐββωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικεῖσι, ὥς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅτι ἀν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

λδ'. Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐκ ἀπλῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται· πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ ὁ κωλύσων ἀγαθὸν εἶναι σε καὶ ἀπλοῦν; σὺ μόνον κρίνων μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἐσθι. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον εἶναι.

λε'. Τί ἐστὶ τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατονπραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅτι γὰρ ἀν τοῦτο ἦ, ἔστιν αὐτὸ πρᾶξαι, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφαρίζου, ὥς κωλύομενος. Οὐ πρότερον παύσῃ στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφῇ, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποδαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἀπολαύσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν πᾶν, δ' ἔστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχοῦ δὲ ἔστι. Τῷ

esse futura. Atque totas fabulas et scenas ejusdem generis, quas vel per experientiam tuam vel ex antiqua historia cognovisti, ob oculos ponere, veluti totam Hadriani aulam, totam Antonini aulam, totam aulam Alexandri, Philippi, Cræsi; omnia enim illa ejusdem generis fuerunt, modo per alios.

28. Hominem quemcunque ulla de re dolentem aut eam indigne ferentem similem animo tibi finge porcello, qui, dum mactatur, calcitrat et grunit — hujus etiam similis est is, qui solus in lectulo decumbens tacite alligationem nostram deplorat — et animali duntaxat rationi prædito datum esse, ut iis, quæ fiunt, sponte obsequatur; simpliciter autem sequi omnibus necessarium.

29. Singulatim ad res, quas agis, singulas animum advertens te ipse interroga, num mors horrenda sit idcirco, quod te hac re privat.

30. Quum peccato alicujus offenderis, statim transiens tecum perpende, quid simile ipse pecces, ut, quod argum pro bono habes aut voluptatem aut gloriosam et quæ hujus sunt generis. Huic enim rei intentus mox iræ obli-visceris, si etiam illud tibi succurrerit, eum vi coactum agere — quid enim faciet? — aut, si potes, libera eum vi illa cogente.

31. Satyronem ubi vides, Socraticum tibi finge Eutychem aut Hymena; et Euphratem quum vides, Eutychem cogita aut Silvanum; Alciphronem viso, animo tuo obversetur Tropæophorus, et, viso Xenophonte, Crito aut Severus; et te quum adspicias, Cæsarum aliquem cogita, et sic in quolibet geminum ei aliquem. Tum tibi succurrat: ubi nunc sunt illi? nusquam aut ubicunque. Sic enim semper spectabis res humanas ut fumi ac nihili instar, præsertim quum simul recordatus fueris, id, quod semel mutatum sit, non per infinitum tempus esse duraturum. Tu autem, quamdiu? cur vero tibi non sufficit, spatium hoc tam breve, prout decet, transigere? Qualem materiam, qualem rem, in qua elaborares, fugis? Quid enim hæc omnia sunt, nisi exercitia rationis, quæ accurate, et, ut naturæ scrutatorem decet, ea, quæ in vita sunt, perspecta habet? Persiste igitur, donec etiam hæc tibi familiaria reddideris, quemadmodum bonus stomachus cuncta sibi reddit familiaria et ignis validus, quidquid injeceris, inde flammam et splendorem edit.

32. Nemini liceat, id, quod verum est, loquenti, te dicere non esse simplicem aut bonum, sed mentiat, quisquis horum aliquid de te opinatur. Quidquid autem hujus generis est, id in tua situm est potestate. Quis enim est, qui te prohibeat, quominus bonus et simplex sis? tu tantum certo statue, non diutius vivere, nisi talis sis futurus. Neque enim ratio te jubet, si non talis sis, diutius vivere.

33. Quid est, quod hac in re optime vel agi vel dici possit? nam quodcunque fuerit, id ipsum facere vel dicere licet, neque causari, te impediri. Non gemere desines, priusquam ita affectus fueris, ut quod voluptariis deliciæ, idem tibi sit, in quavis materia subjecta tibi quæ oblata ea facere, quæ propriæ hominis constitutioni consentanea sunt: fructus enim loco habendum est, quidquid secundum tuam naturam agere tibi licet. Ubique autem id licet. Cylindru

μὲν οὖν κυλινδρῷ οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντός τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν ῥα-
στῶν τὴν πρὸ ὁμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κυλινδρος κατὰ πρηνούς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἥτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστὶ τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίνετο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὃ τι ἂν κακὸν τινὶ αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρῶντος χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πόλιν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

λδ'. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυσίας καὶ ἀφοβίας· οἶον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χρεῖ . . .

ὡς ἀνδρῶν γενεή.

Φυλλάρια δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιδοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντιῶν κατερῶμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεχόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα « ἔαρος ἐπιγίγνεται ὥρη »· εἴτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἐπειθ' ὕλη ἔτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη ἄλλος θρηνησεῖ.

λς'. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ δραστὰ, καὶ μὴ λέγειν, « Τὰ χλωρὰ θέλω »· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιώντος ἐστὶ. Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὁσφρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὁσφραντὰ ἐτοιμῇ εἶναι. Καὶ τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλῆσους κατασκευάσται. Καὶ τοίνυν τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοιμῇ εἶναι· ἢ δὲ λέγουσα, « Τὰ τεκνία σωθήσθω », καὶ « Πάντες, ὃ τι ἂν πράξω, ἐπαινεῖτωσαν », ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδέεις ἐστὶν οὕτως εὐποτος, ὃ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήγονται τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσται

quidem non datur, ut proprio suo ex motu ubique feratur neque aquae, neque igni, nec reliquis, quae a natura aut anima ratione carente reguntur; multa enim sunt, quae haec coercent iisque resistunt. Mens autem et ratio per omnia, quae obsistunt, secundum naturam et voluntatem suam procedere potest. Hanc facilitatem, qua ratio per omnia ferri potest, ut ignis sursum, lapis deorsum, cylindrus per declive, ob oculos tibi ponens, nihil amplius require. Reliqua enim omnia impedimenta aut corporei sunt cadaveris, aut sine opinione et ipsius rationis remissione nec vulnerant nec minimum quidem mali efficiunt; alioquin qui hoc pateretur, statim deterior fieret. In aliis quidem operibus, quidcunque alicui contingat mali, eo ipso redditur deterius id, quod patitur; hic autem, si ita dicere licet, etiam melior fit homo et laude dignior, si iis, quae ipsi obijciuntur, recte utitur. Omnino autem memento, civem indigenam nihil laedere, quod civitatem non laedat, nihil autem civitatem laedere, quod legem non violet; eorum autem, quae infortunia dicuntur, nihil violat legem. Quod igitur legem non violat, id neque civitatem neque civem laedit.

34. Ei, qui veris decretis* acutus est, brevissimum et in medio positum sufficit, quo admoneatur de mœrore et metu abijciendis, ut

« Sternit humi frondes alias vis aspera venti »

« sic hominum genus est. »

Foliola et liberi tui; foliola et ii, qui maximo sublato clamore, ut fidem dictis faciant, alios celebrant, aut e contrario diris devovent, aut clam vituperant et rident; foliola pariter, qui famam posthumam excipient. Omnia enim haec « veris nascuntur in hora. » Post ventus ea humum sternit: deinde silva alia in ipsorum locum profert. Brevitas autem temporis communis est omnibus; tu vero omnia perinde atque aeterna forent, fugis et sectaris. Mox etiam tui clauduntur oculi, et eum, qui te extulit, mox alius lugebit.

35. Sani oculi est videre omnia, quae sub visum cadunt, nec dicere: « viridia volo. » Hoc enim ejus est, qui oculis laborat. Sanum porro auditum et olfactum oportet ad omnia, quae auditu aut olfactu percipi possunt, esse paratum. Bene valentis porro stomachi est, ad omnia alimenta pariter se habere, ac mola se habet ad omnia, ad quae molenda fabricata est. Atque sic etiam mentis sanæ est, ad omnia, quae eveniant, esse paratam. Illa vero, quae « Liberos, » inquit, « mihi salvos esse volo », aut, « omnes quidquid faciam laudare volo, » oculi instar est, qui viridia poscit, et dentium, qui mollia.

36. Nemo adeo felix est, cui morienti non adstituti sint quidam, qui malo, quod accidit, lætantur. Bonus et sapiens fuerit: nonne tamen ad extremum erit, qui secum di-

τις, ὁ καθ' αὐτὸν λέγων, « Ἀναπνεύσωμέν ποτε ἀπὸ τοῦτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ἡσθάνομην, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ὅλα ἐστὶ, δι' αὐτοὺς πολλὰ δ' ἀπαλλακτικῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἰνότησις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσει, λογιζόμενος· ἐκ τοιοῦτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κωννοὶ, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, ἡψάμην, ἐρρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσι με ὑπάγειν, ἄλλην τινὰ τυχόν ἐκ τούτου ῥαστώνην ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μὲντοι διὰ τοῦτο ἐλαττον εὐμενῆς αὐτοῖς ἀπῆθι, ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔθος διασώζων, φίλος, καὶ εὖνους, καὶ ἡλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανιπνύοντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις (σε) συνῆψε, καὶ συνῆρπεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οὐκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀδιάστως· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἐβίον ἐπὶ παντός, ὡς οἶόν τε, τοῦ πρᾶσσομένου ὑπὸ τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν· « Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; » Ἀρχοῦ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτόν πρῶτον ἐξετάζε.

λη'. Μέννησο, ὅτι τὸ νευροσπαστῶν ἐστὶν ἐκεῖνο, τὸ ἐνδὸν ἐγκεχυμμένον· ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωὴ, ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἀνθρώπος. Μὴδέποτε συμπεριπαύου τὸ περιεχόμενον ἀγγειώδες, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ περιπεπλάσμένα. Ὁμοία γὰρ ἐστὶ σκεπῆρω, μόνον διαφέροντα, καθότι προσφυῇ ἐστὶν. Ἐπεὶ τοὶ οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀρελὸς ἐστὶ τῶν μορίων, μᾶλλον τῆς κινούσης καὶ ἰσχύος αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς μεκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

BIBAIION IA.

α'. Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἑαυτὴν ὁρᾷ, ἑαυτὴν διαφέρει, ἑαυτὴν, ποίαν ἂν βούληται, ποιεῖ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑπακρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελής γίνεται ἡ βίη πράξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντός μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρης καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προσθεῖν ποιῇ· ὥστε εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἐπὶ δὲ περιέρχεται τὸν διον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ κενόν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τῷ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὄλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄφονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὁ περὶ τριτημισηνίου τοῦτου ἔαν νῦν ὁποσονῶν ἔχῃ, πάντα τὰ

cat : « Respirabimus tandem aliquando ab hoc pædago : nemini quidem nostrum gravis ac molestus fuit, sed sensi, eum nos tacite damnare. » Hæc igitur de viro probò. In nobis autem quam multa alia sunt, propter quæ a nobis liberari cupiant haud pauci? Hæc igitur moribundus contempleris et libentius discedes, hæc tecum reputans : « discedo e tali vita, in qua ipsi vitæ socii, quorum gratia tantos suscepi labores, tot fudi preces, tantas sustinui curas, me migrare volunt, quod inde aliud quid levaminis sibi fore sperant. Quid igitur est, cur quis diutius hic morari cupiat? Nec tamen propterea illis minus benevolus hinc discede, sed mores tuos servans, amicus, benevolus, mitis; neque tamen contra quasi vi avellaris, verum, quemadmodum in eo, cui facilis mors contingit, animula facile corpore exsolvitur, talem etiam tuam ab his secessionem esse oportet; cum his enim natura te copulavit et conjunxit. Verum nunc dissolvit? Dissolvor igitur tanquam familiaribus, nec tamen reluctans, sed nulla vi coactus discedens : nam hoc quoque unum est eorum, quæ naturæ conveniunt. »

37. Solemne tibi sit, in singulis cujusvis actionibus, quoad fieri potest, tecum reputare : « Quorsum hæc ejus actio spectat? » A te ipso autem fac initium teque primum explora.

38. Memento, illud, quod te quasi fidiculis huic illuc impellat, id esse, quod intus absconditum est; hoc est suadela, hoc vita, hoc, si verum volumus, homo. Noli igitur unquam cum eo mente complecti circumjectum tibi vas et instrumenta illa undique tibi afficta : nam dolabræ sunt similia, abs qua eo tantum differunt, quod adnata sunt. Nam profecto non magis cujusquam harum partium tibi usus est sine illa causa, quæ ea movet eorumque motum relinet, quam radii textrici, aut calami scribenti, aut flagelli currus rectori.

LIBER XI.

1. Hæc sunt propria animo ratione prædito : se ipse videt, se effingit, se, qualem vult esse, reddit, et fructus, quos fert, ipse percipit — plantarum enim fructus et quæ his in animalibus respondent, alii percipiunt — finem suum consequitur, ubicunque vitæ terminus imminet. Non; quemadmodum in saltatione et actione fabularum, manca et mutila redditur tota actio, si quid inciderit, sed in quacunque parte, et ubicunque deprehensus fuerit, id, quod sibi proposuit, perfectum et omnibus numeris absolutum reddit, ut dicere possit, « ego quæ mea sunt, habeo. » Totum præterea mundum contemplando pervagatur, et, quod hunc ambit, vacuum, et figuram ejus, atque in ævi immensitatem se extendit et omnium rerum regenerationem certis temporum periodis circumscripiam complectitur et considerat, atque intelligit, nihil novi virosos esse posteros nostros, nihilque majus vidisse majores nostros, sed eum, qui quadraginta vixerit annos, si vel minimum mentis habuerit, quodam-

γεγονότα καὶ τὰ ἐσόµενα ἐώρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιµᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως δρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθός, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ῥῶδης ἐπιτερποῦς, καὶ ὀρχήσεως καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐµμελῆ φωνὴν καταµερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἓνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τοῦτου ἤττων εἴ· διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν, ἢ σχέσιν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὅλους οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἵναί· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον δλον µετᾶφερε.

γ'. Οἷα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἔτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῇναι δέη τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συµµεῖναι. Τὸ δὲ ἔτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδιωτῆς κρίσεως ἐρχεται, μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισµένως, καὶ σεµνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγῶδως.

δ'. Πεποήκα τι κοινωνικῶς; οὐκ οὖν ὠφέλημαι· τοῦτο ἵνα αἰετὸν πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ μηδαµοῦ παύου.

ε'. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται ἢ ἐκ θεωρηµάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ δλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ζ'. Πρῶτον αἱ τραγωδίαὶ παρήχθησαν ὑποµνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγείσθαι, τοῦτοίς μὴ ἄχθεσθαι ἐπὶ τῆς μέλλουσας σκηνῆς. Ὅρατε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα περαινέσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· « Ἴω Κιθαιρών. » Καὶ λέγεται δὲ τίνα ὑπὸ τῶν τὰ δράµατα ποιοούντων χρησίµως· οἷόν ἐστιν ἐκείνο µάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶν,
ἔχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ πάλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυµοῦσθαι (χρεῶν)·

καὶ,

Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγωδίαν ἡ ἀρχαία κωµωδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρῆρσιαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυβήρ-µουσῆς ὑποµνησκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάμβανε. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωµωδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρελθῇται, ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερβύη, ἐπίστησον. Ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρῆσιµα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραµατουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε;

modo et praeterita et futura vidiſſe omnia, quum ejusdem speciei ſint omnia. Proprium quoque eſt animo ratione praedito, amare proximos, et veritas, et verecundia, et ſumma ſui ipſius aſtimation, quae etiam legi propria eſt. Sic igitur non differt recta ratio a ratione legis.

2. Cantilenam jucundam, et ſaltationem et pancratium contemnes, ſi voce concinna in ſingulos ſonos diviſa, de his ſingulatiſim te interrogaveris, num hoc inferior ſis; nam te *id conſilieri* puderet; et vero, ſi ſimile quid feceris in ſaltatione, quod ad ſingulos motus et geſtus attinet, idemque in pancratio. In omnibus igitur omnino rebus, excepta virtute et iis, quae e virtute proficiſcuntur, ad ſingulas earum partes recurrere memento et per earum diviſionem ad ipſas contemnendas abire. Idem ad totam vitam, fac, transferas.

3. Qualis eſt animus paratus, ſi jam debeat a corpore ſolvi et vel exſtingui vel diſſolvi vel permanere. Haec tamen promptitudo ut a ſingulari judicio proficiſcatur, nequaquam e mera obſtinatione, ut in Chriſtianiſ, ſed re bene deliberata, et cum gravitate et, ut etiam alii id perſuadere poſſis, ſine faſtu tragico.

4. Feci aliquod, quod ſocietati prodeſt? Igitur utilitatem conſecutus ſum: hoc ut ſemper tibi in promptu ſit et occurrat! Nunquam deſine.

5. Quenam eſt ars tua? Bonum eſſe. Hoc autem quae alia ratione fit, niſi per praeccepta tum ad naturam univerſi, tum ad propriam hominis conditionem ſpectantia?

6. Primum tragoediae ſunt inſtitutae, quae monerent de iis, quae accidunt, eamque eſſe rerum naturam, ut haec ſic eveniant, atque ne, quibus in ſcena delectamini, iisdem in majore ſcena offendamini. Nam videtis, non poſſe fieri, quin haec non accidunt, eaque etiam illos ſuſtinere, qui, « Eheu, Cithaeron! » exclamant. Atque dicuntur quaedam ab iis, qui fabulas composuerunt, utiliter, velut potiffimum hoc:

« Si me meosque liberos di negligunt,
hulus etiam conſtat ratio. »

Et rursus:

« Nam neutiquam hominem rebus irasci decet. »

Et:

« Spicas ut frugiferas, ſic vitam metere; »

et quae id genus ſunt alia. Poſt tragediam vetus comedia in medium prolata eſt, quae paedagogicam uſurpabat libertatem et ipſa ſermonis licentia ad homines de faſtu vitando admonendos non inutilis erat; quo conſilio etiam Diogenes quaedam hinc ſuſcepit. Deinde quenam fuerit media comedia et quo conſilio nova ſit inſtituta quae paulatim in artiſcioſum imitationis ſtadium abiit, conſidera. Nam etiam ab his dici quaedam utilia, nemo ignorat; verum totum hujus poeſis et fabularum inſtitutum quorſum ſpectat?

ζ. Πῶς ἐναργίς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίον ὑπῆσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὥς ταύτην, ἐν ᾗ νῦν ὦν τυγχάνεις;

η'. Κλάδος, τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ θλου φυτοῦ ἀποκεκοῖθαι. Οὕτω δὴ καὶ ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς, ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισῆσας καὶ ἀποστραφεῖς, ἀγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ θλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέμνηκεν ἑαυτόν. Πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός· ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφοῖναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ θλου συμπληρωτικοὺς γενέσθαι. Πλεονάκεις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωντον καὶ δυσἀποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. Ὅλος τε οὐχ ὁμοῖος ὁ κλάδος, ὁ ἀπ' ἀρχῆς φθμβλαστῆσας καὶ συμψους συμμεμινας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐθὺς ἐγκεντρισθέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοί· Ὁμοθαμνὲν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

θ. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιούς πράξεως ἀποτρέψαι σε οὐ δυνήσονται, οὕτως μὴδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκχρούεωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς καλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας, πράττηςτος. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἀποστῆναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφοτέροι γὰρ ἐπίσης λειποτάκται, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ ἄλλοτριωθεὶς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

ι. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἡ παρὰ τῶν ἄλλων τελεωτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις οὐκ ἂν ἀπολείποιτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πᾶσαι δὲ γε τέχναι τῶν κρειττόνων ἐνεκεν τὰ χεῖρω ποιῶσιν, αἰοῦν καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὴ ἐνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοὶ ὦμεν.

ια'. Εἰ οὐκ ἔρχεται ἐπὶ σὲ τὰ πράγματα, ὧν αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἔρχῃ· τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυχαῖτω, κἀκεῖνα μενεῖ ἀτρεμοῦντα, καὶ οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ.

ιβ'. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, ὅταν μῆτε ἐκτείνηται ἐπὶ τι, μῆτε ἔσω συντρέχῃ, μῆτε σπείρηται, μῆτε συνίσκη, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ τὴν πάντων, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

ιγ'. Καταφρονῇ μοι τίς; ὀφεται. Ἐγὼ δὲ ὀφμαι, ἵνα μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσων ἢ λέγων εὐρίσκωμαι. Μισῆσαι; ὀφεται. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμένης καὶ εὖνους παντὶ, καὶ τοῦτω αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδείκνυ-

7. Quam liquido compertum habes, nullum aliud vitæ genus ad philosophandum tam idoneum, quam hoc, in quo forte versaris?

8. Ramus a ramo cohærente amputatus non potest non a tota arbore abscissus esse. Sic igitur etiam homo ab uno homine avulsus, tota societate excidit. Ac ramum quidem alius amputat; homo autem se ipse a proximo separat, dum eum odit et aversatur, ignorat autem, se simul a tota civitate sese abscidisse. Veruntamen illud munus est ejus, qui hanc societatem condidit, Jovis, quod nobis licet rursus cum eo, cui antea adhæsimus, coalescere ac rursus partem necessariam ad totius integritatem fieri. Quod tamen sæpe in illa separatione versatur, facit, ut id quod abcessit, haud facile uniri et in pristinum locum restitui possit. Omnino ramus, qui ab initio cum arbore germinavit et cum ea constanter quasi conspiravit, non similis est ei, qui, postquam abscissus erat, iterum insertus est, quidquid dicant hortulani: Una quidem fruticari, verum non una probare eadem decreta.

9. Qui tibi secundum rectam rationem procedenti impedimento sunt, sicut a sana agendi ratione te depellere non possunt, ita neque benevolentiam erga ipsos tibi excutiant; sed utrumque pariter tuere, constantiam in judicando et agendo, et mansuetudinem erga eos, qui te impedire aut alia ratione molesti esse conantur. Etenim non minus imbecilli animi est, iis succensere, quam ab actione desistere et consternatum succumbere; uterque enim pariter desertæ stationis reus est et qui metu percussus est et qui cognatum sibi natura et amicum aversatus est.

10. Nulla natura inferior est arte; nam etiam artes naturam imitantur. Quod si est, natura omnium præstantissima et ceteras omnes complectens artium solertiæ nequitam cesserit. Omnes autem artes præstantiorum gratia deteriora efficiunt: igitur etiam communis natura. Atque hinc sane justitiæ origo, ex hac autem reliquæ virtutes oriuntur: non enim servari poterit id, quod justum est, si aut medias res ad nos pertinere putamus, aut nos facile decipi patimur, aut in assentiendo temerarii et inconstantes sumus.

11. Non veniunt ad te res, quarum cupido et aversatio te conturbant, verum quodammodo ipse ad eas accedis. Proinde tuum de his judicium quiescat; quo facto etiam illæ manebunt immotæ et ut eas neque sectans neque fugiens videberis.

12. Sphæra animi sui similis, quando se neque extendit ad aliquid, neque intro se contrahit, neque dilatatur, neque subsidit, sed lumine collustratur, quo veram et omnium rerum et suam ipsius naturam perspicat.

13. Contemnit me aliquis? ipse viderit. Ego vero cavebo, ne quid contemptu dignum agere aut dicere deprehendar. Odit me? ipse viderit. Ego vero omnibus sum mitis et benevolus et paratus, qui huic errorem ostendam suum, neque tamen exprobrandi causa, neque ut ostentem, me

μενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκεῖνος, εἰ γε μὴ προσεποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἀνθρώπων πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθόντα. Τί γάρ σοι κακόν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκεῖον, καὶ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν θλων φύσει εὐκαιρον, ἀνθρώπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονούντες, ἀλλήλοις ἀρεσχεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιε'. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος ὁ λέγων· « Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρεισθαι; » Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτοῦ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή· Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔξέχει, ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὁλως δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷον γράσωνα, ἵνα ὁ παραστάς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθηται. Ἐπιτήδευσις δὲ ἀπλότητος σκάλμη ἐστίν. Οὐδὲν ἐστὶν αἰσχίον λυκοφιλίας. Πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. Ὁ ἀγαθός, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Καλλίστα διαζῆν, δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως, καὶ ὀλικῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, ἐξὸν δὲ, κἀν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλείψαι· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ἄλλως ἔχει ταῦτα; Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ χαῖρε αὐτοῖς, καὶ βῆδια ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζήτει, τί ἐστὶ σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεῦδε, κἀν ἄδοξον ᾗ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ οἷον ἔσται μεταβαλὼν, καὶ ὡς οὐδὲν κακὸν πείσεται.

ιη'. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοῦς μοι σχέσις; καὶ ὅτι ἀλλήλων ἔνεκεν γεγονάμεν· καὶ καθ' ἕτερον λόγον, προστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κριὸς ποιμένης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. Ἀκωθεν δὲ ἐπιθί, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄπομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χείρονα τῶν κρείττωνων ἔνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὁποῖοί τινές εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλιναρίῳ, τᾶλλα· μάλιστα δὲ, ὅσας ἀνάγκας δογμάτων κειμένας ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οἷου τύπου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἄχοντες καὶ ἀγνοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄχουσα στέρεται, ὥσπερ

tolerare, sed ingenuē et benigne, ut ille Phocion fuit, nisi quidem id simulavit. Intus enim ea ejusmodi esse oportet, et a diis conspici hominem nullam rem ægre ferentem aut quiritantem. Quid enim mali tibi est, si ipse nunc id agis, quod naturæ tuæ proprium est? et excipis id, quod nunc universi naturæ tempestivum est, quippe constitutus homo, qui per omnia, qualiacunque demum sunt, societas salutis consulas?

14. Qui mutuo se contemnant, iidem alter alteri assentantur, et qui id agunt, ut alios superent, iidem aliis se submittunt.

15. Quam putidus et fucatus est, qui, « Ego, » inquit, « apertetecum agere constitui »? Quid agis, homo? hoc præfari te non oportet. Illico apparebit; in fronte inscripta esse debet hæc vox, « Ita se res habet, » statimque ex oculis apparere, quemadmodum in amantis oculis statim omnia intelligit is, qui amatur. Talem omnino oportet esse virum simplicem ac probum, qualis est, qui hircum olet, ut qui ei adstat, simulatque accedit, velit nolit, sentiat. Affectatio autem simplicitatis instar pugionis est. Nil turpius amicitia lupina. Maxime omnium hoc fuge. Vir bonus, simplex et benevolus hæc omnia in oculis habet, nec latent.

16. Optime vitam transigendi facultas ipsa in animo sita est, si res indifferentes in nullo discrimine ponit; id autem faciet, si earum unamquamque sejunctim et ex omni parte spectaverit et meminerit, illarum nullam nos cogere, ut hoc vel illud de iis opinemur, neque ad nos accedere, sed illas quietas consistere, nos autem esse, qui judicia de iis proferamus easque in nobis ipsis depingamus, quum liceat non depingere, adeoque liceat, si forte clam irrepserint, statim delere: brevi tantum tempore hac cautione opus fore, tum vitæ finem instare. Quid tamen in his* omnino difficile est? Si enim naturæ conveniunt, iis lætare et facilia tibi sunt; si contra naturam, quare, quid tibi secundum tuam naturam sit et ad hoc contendere, etiamsi non gloriosum sit. Venia enim cuique est, qui bonum suum sectatur.

17. Unde prodierint singula, quibus ex materiis substratis singula constant, in quid mutantur, mutata qualia sint futura, et ut nihil mali patiantur.

18. Ac primum: quænam mihi ad eos sit ratio, et nos, alterum alterius causa, natos esse, me alio quodam respectu iis esse præfectum, ut gregi aries, ut armento taurus. Altius vero rem repete, ex hoc: si non atomi, natura est, quæ res administrat; quod si est, deteriora sunt præstantiorum causa, hæc autem, alterum alterius causa.

Deinde, quales sint ad mensam, in lectulo, reliqua; potissimum vero, quibus decretorum necessitatibus cogantur, et hæc ipsa quanto cum fastu agant.

Tum, si recte hæc faciant, non esse ægre ferenda; sin minus, eos manifesto nolentes et ignorantes agere. Omnis enim animus, ut veritate, sic etiam ea virtute, quæ suum

πῶ ἀληθεύς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀλίαν ἐκάστη προσ-
φέρεσθαι. Ἀχθονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ
ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἀμαρτητικοὶ
περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ αὐτοὺς πολλὰ ἀμαρτάνει, καὶ ἄλλος
τοιοῦτος εἶ· καὶ εἴ τινων δὲ ἀμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ
τὴν γε ἐξιν ποιητικὴν ἔχει, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξο-
κοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακόν, ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἀμαρτη-
μάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ, εἰ ἀμαρτάνουσι, καταλιθας·
πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅλως
πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πρά-
ξεις καταληπτικῶς τι ἀποφύνηται.

Ἑκτον, ὅτι, ὅταν λίαν ἀγανακτήσῃ, ἢ καὶ δυσπα-
θεῖ, ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ μετ' ὀλίγον
πάντες ἐξετάθημεν.

Ἑβδομον, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν
ἡμῖν· ἐκείναι γὰρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς·
ἀλλὰ αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλησον
ἀφαιρεῖν τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή.
Πῶς οὖν ἄρης; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχροῦ· ἐάν γάρ
μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρὸν κακόν, ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ
ἀμαρτάνειν, καὶ ληστήν καὶ παντοῖον γενέσθαι.

Ὅγδοον, ὅσω χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ
καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἥπερ αὐτὰ ἐστίν, ἐφ'
ὧς ὀργίζμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐννατον, ὅτι τὸ εὐμένες ἀνέκητον, ἐάν γνήσιον ᾖ,
καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσει
ὁ ὑβριστικώτατος, ἐάν διατελῇς εὐμένης αὐτῷ, καὶ, εἰ
οὕτως ἔνυξ, πρῶτος παραινῇς καὶ μεταδιδάσκης εὐ-
σκολῶν παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν
σέβηται, «Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο περὶ φύκαμεν. Ἐγὼ
μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον.» Καὶ δει-
κνύει εὐαφῶς καὶ ὀλιγωρῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ
μάλιστα αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικά πέφυκε.
Δεῖ δὲ μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μήτε ὀνειδιστικῶς,
ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδίκτως τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὡς ἐν
σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστάς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι
πρὸς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεστῇκωσι. . . .

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ
τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφώς· καὶ ἄρξαι ποτὲ ἀνθρώπος
εἶναι, ὥς ζῆς. Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῇ ὀργίζεσθαι
αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ἀκοινώ-
γηται, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς
ὀργαῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον
καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἄρρε-
νιώτερον· καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ
μπεσιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι.
Ὅση γὰρ ἀπαθεία τοῦτο οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυ-
νάμει. Ὅσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς, οὕτως καὶ ἡ ὀργή.
Ἀμφοτέροι γὰρ τέτρωνται, καὶ ἐνδεδώκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου
ἔμμενον λάβε, ὅτι τὸ μὴ ἀξιῶν ἀμαρτάνειν τοὺς φαύλους
μηνικῶν ἀδυνάτου γὰρ φέρεται. Τὸ δὲ συγχωρεῖν ἄλ-

cuique pro dignitate tribuit, invitus privatur; hinc quoque
dolore afficiuntur, quum iniusti, ingrati, avari, omninoque
in alios peccantes audiunt.

Porro, te quoque ipsum multa peccare et alium ejusdem
generis esse; atque, si quibusdam abstineas peccatis, ta-
men tibi esse habitum, ex quo proficiscantur, etsi ignavia
aut gloriæ cupiditate aut alia mala de causa similibus absti-
neas.

Porro, te, an peccaverint, ne satis quidem intelligere :
multa enim etiam ex prudenti dispensatione fiunt; atque
omnino multa explorata haberi oportere, priusquam de
aliorum actionibus certi aliquid statuas.

Porro, quando maxime stomacharis et inique fers, puncti
instar esse vitam humanam et brevi nos omnes vita esse
excessuros.

Porro, non eorum actiones nobis molestiam creare, quippe
quæ in illorum mentibus insint, sed nostras opiniones.
Tolle igitur et missum fac judicium illud, quasi malum es-
set, et abiit ira. Quomodo vero tollas? Reputans tecum,
non esse inhonestum : nisi enim sola turpitudine esset malum,
necesse esset, te quoque multa peccare et latronem et quid
non? fieri.

Porro, quanto molestiora nobis adferant, ira et dolor
qui ex iis oriuntur, quam res ipsæ, propter quas irascimur
et dolemus.

Denique, benevolentiam, si genuina, non simulata aut
fucata sit, invictam esse. Quid enim tibi faciet, qui vel
maxime contumeliosus est, si benevolus ei esse perrexeris,
et, si occasio ita tulerit, eum placide adhortatus fueris, et
eo tempore, quo te lædere conatur, quietus sic admonue-
ris; « Absit, mi fili! ad aliam rem nati sumus : ego quidem
neutiquam læsus ero, sed tu læderis, mi fili! » Atque quam
lenissime et universim ei ostendere, rem sic se habere, neque
apes id facere, neque alias animantes, quæ natura gregatim
vivunt. Oportet vero hoc neque irridendi neque expro-
brandi causa te facere, sed cum sincero amoris affectu atque
animo non irritato, neque vero tanquam in schola, neque
ut alius, qui adstat, te admiretur, sed aut ei soli id dici
oportet, aut, * si forte alii adsint.....

Horum novem capitum memento, quasi dona ea a Musis
accepisses; et incipe tandem homo esse, dum vivis. Pariter
vero cavendum, ne aduleris eos, quam ne irascaris : ulrum-
que enim a societatis communione alienum est et damnum
adfert. Accedente autem ira, in promptu sit, non irasci
esse viri, sed lenitatem ac mansuetudinem, ut humaniorem,
ita viro digniorem esse; huic robur et nervos et fortitudinem
inesse, non ei, qui indignatur et offenditur. Quanto enim
propinquius hoc est affectuum vacillati, tanto etiam po-
tentia propius est. Atque ut tristitia, ita etiam ira infirmi
hominis est; nam uterque vulneratus est et sese dedit.

Si lubet, etiam decimum a Musarum præsidente donum ac-
cipe : nolle peccare pravos homines, esse insanum; quo-
niam appetit id, quod fieri non potest. Concedere, ut erga

λοις μὲν εἶναι τοιούτους, ἀξιοῦν δέ, μὴ εἰς σὲ ἀμαρτάνειν, ἀγνωμον καὶ τυραννικόν.

ιθ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηνεκῶς, καὶ ἐπειδὴν φωράσῃς, ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἐκάστου οὕτως· Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δέ ἐστι, καθ' ὃ σεαυτὸν ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττωμένον ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχεύαις ἡδοναῖς.

κ'. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῇ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὁλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐν ταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεωδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῇ ὄντα, ὅμως ἐγῆγερται καὶ ἐστῆκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὁλοις, ἐπειδὴν πού καταταχθῇ, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ. Οὐ δεινὸν οὖν, μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὃ μόνον κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀφισταμένου τῆς φύσεως. Καὶ θαν δέ τινα τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνει τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς δσιότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκευάσται, οὐχ ἦττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἰδὲ ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

κα'. Ὡ μὴ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν αἰὶ τοῦ βίου σκοπός, οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κακῶν προσθῇς, ὅποιον εἶναι δεῖ τούτον τὸν σκοπόν. Ὡς περ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν τοῖς πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστίν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδ' ἐτινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. Ὁ γὰρ εἰς τούτων πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἰὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

κε'. Τὸν μὺν τὸν ὀρεινόν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόβησιν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδιῶν δαιμάτια.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ, οὐ ἔτυχεν, ἐκαθέζοντο.

κε'. Τῷ Περδίκᾳ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἐρχεσθαι παρ' αὐτὸν, « Ἰνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ

alios tales sint, modo non in te peccent, iniquum esse et tyrannicum.

19. Quatuor potissimum mentis aberrationes perpetuo cavendæ, et si quando eas in te deprehenderis, tollendæ eo, quod de singulis sic tecum loqueris : Hæc opinio non est necessaria : hoc societatis vinculum solvit : hoc non a te dicturus es ; non autem a te dicere ineptissimum habeto. Quantum est, in quo tibi ipse exprobras, proficisci id a parte tui diviniore devicta et succumbente parti corporis villiori ac mortali ejusque crassis voluptatibus.

20. Animula tua omneque igneum, quantum commistum est, quamquam natura sursum feruntur, tamen universi dispositioni obtemperantia, hic in hac massa commixta continentur. Quidquid porro in te terrenum et humidum est, quamquam deorsum fertur, tamen sursum attollitur et statum occupat suæ ipsius naturæ non proprium. Sic igitur ipsa elementa universo obtemperant et postquam allucibi per vim collocata sunt, ibi permanent, donec iterum dissolutionis signum datur. Nonne igitur turpissimum est, solam tui partem ratione præditam esse immorigeram et locum suum indigne ferre? quamquam ei nihil quidem per vim imponitur, sed ea tantum, quæ naturæ ejus conveniunt — et tamen non sustinet, sed in adversam fertur partem : motus enim, quo ad injurias, voluptatum blanditias, iram, dolorem, metum fertur, nihil aliud est, nisi defectio a natura. Quin etiam mens, quum aliquid eorum, quæ accidunt, ægre fert, stationem suam deserit : ad pietatem enim et deorum venerationem non minus nata est, quam ad justitiam. Nam hæc quoque in eorum numero sunt, quæ ad societatem servandam faciunt, immo vero justis actionibus antiquiora.

21. Cui non unum idemque vitæ consilium est, is unus idemque per totam vitam esse non potest. Neque vero sufficit, quod dictum est, nisi etiam id addideris, quale hoc consilium esse debeat. Quemadmodum enim non eadem est opinio de bonis, quæ quoquo modo bona esse videntur multitudini, sed de certis quibusdam, hoc est, de communibus ; ita etiam id consilium nobis proponendum, quod societati communi et civitati accommodatum est. Ad hoc enim qui omnes suos conatus dirigit, is actiones sibi similes præstabit, et hac ratione semper unus idemque erit.

22. Murem montanum et domesticum, et hujus pavorem et trepidationem.

23. Socrates etiam vulgi placita Lamias appellabat, puerulorum terroculamenta.

24. Lacædæmonii peregrinis sub umbra sedem assignabant in spectaculis : ipsi, ubi fors ferebat, considerabant.

25. Socrates Perdicæ, quod ad cœnam non veniebat :

ἀπόλωμαι, » τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνήθω ἀντε-
ποιῆσαι.

κς'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι παράγγελμα
ἔειτο, συνεῶς ὑπομινησθεσθαι τῶν παλαιῶν τινας
τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

κζ'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν,
ἐν ὑπομινησκόμεθα τῶν αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως τὸ αὐτῶν ἔργον διανούνων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ
τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γὰρ
προκάλυμμα ἄστρου.

κη'. Οἷος ὁ Σωκράτης, τὸ κώδιον ὑπελυσμένος, ὅτε
ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προσῆλθε· καὶ ἂ
εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσαι καὶ ἀναχω-
ρεῖσθαι, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἑσταλμένον.

κθ'. Ἐν τῇ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον
ἔρχεαι, πρὶν ἀρχοῦς. Τοῦτο πολλῶι μᾶλλον ἐν τῷ
βίῳ.

λ. Δούλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγος.

λα'. Ἐμὲν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

λβ'. Μίμφονται δ' ἀρετὴν χυλεποὶς βάζοντες ἔκπεσιν.

λγ'. Σύκον χειμῶνος ζητεῖν, μαινομένου· τοιοῦτος ὁ
παῖς ἐν ζητῶν, ὅτε ρύκ ἐτι δίδεται.

λδ'. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον δεῖν, ἔλεγεν ὁ Ἐπί-
κτιτος, ἐνδὸν ἐπιφθέγγεσθαι, « Αὐρίον ἴσως ἀποθανῇ. »
— Δύσφημα ταῦτα. — Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ
τινος ἔργου σημαντικόν· ἡ καὶ τὸ τοῦς στάχους θερι-
σθῆναι δύσφημον.

λε'. Ὅμαξ, σταφυλῇ, σταφίς, πάντα μεταβολαί,
οἷα εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

λς'. Ἀριστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπι-
κτῆτου.

λζ'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν,
καὶ ἐν τῇ περὶ τὰς ὁρμῶς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσ-
σιν, ἵνα μεθ' ὑπεκαίρεσσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ'
ἀξίαν· καὶ ὁρξέως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλι-
οῖ δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη'. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγών,
ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι, ἡ μὴ.

λθ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τί θέτε; λογικῶν ψυχᾶς
ἔχειν, ἢ ἀλόγων; — Λογικῶν. — Τίνων λογικῶν;
ἔργων, ἢ φαύλων; — Ὑγιῶν. — Τί οὖν οὐ ζητεῖτε;
— Ὅτι ἔχομεν. — Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

BIBAIION IB.

α'. Πάντα ἐκεῖνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχῇ ἐλθεῖν, ἥδη
ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῆς. Τοῦτο δὲ ἐστίν,
ἐὰν πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ τὸ μέλλον ἐπι-
τρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς πρὸς
ἰσότητά καὶ δικαιοσύνην. Ὅσιότητά μὲν, ἵνα φιλῆς
τὸ ἀκονεόμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ
ταῦτα. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πε-
ριλοχῆς λέγῃς τε τὰληθῆ, καὶ πράσσης τὰ κατὰ νό-
μον, καὶ κατ' ἀξίαν· μὴ ἐμποδίζῃ δὲ σε μήτε κακία

« Ne pessimo » inquit, « interitu peream » hoc est, ne gra-
tiam in me collatam referre nequeam.

26. In lieris Ephesiorum præceptum erat, ut semper
alicujus ex antiquis, qui virtuti operam dederant, remi-
niscerentur.

27. Pythagorei mane oculos ad cælum tollere nos jubent,
ut eorum recordemur, quæ in iisdem et eadem ratione suum
opus perficiunt, et ordinis ac puritatis nudæque simplicita-
tis : nullum enim velamentum astri.

28. Qualis fuerit Socrates, quum Xanthippe pallio ejus
sumpto foras exisset; et quid familiaribus suis dixerit pu-
dore suffusus ac recedentibus, quum eum sic indutum vi-
derent.

29. Nunquam scribendi et legendi præcepta dabis, nisi
prius ipse didiceris. Id multo magis in vita.

30. « Quum liber haud sis, jus loquendi non habes. »

31. « Cor meum mihi risit. »

32. « Virtuti gravibus facient convicia verbis. »

33. Ficum hieme querere, insani est : talia est, qui li-
beros optat, quando non amplius datur.

34. Filiolum exosculanti præcepit Epictetus, ut intus
diceret : « Cras fortasse morieris. » — At hoc mali ominis.
— Nihil, inquit, mali ominis est, quod opus aliquod na-
ture significat, aut etiam « spicas demeti » mali ominis.

35. Uva acerba, matura, passa, omnes mutationes non
in nihilum, sed in id, quod nunc non est.

36. Liberi arbitrii latro nullus est. Hoc Epicteti.

37. Artem vero assensum præbendi monebat esse repe-
riendam et in loco de appetitionibus cautionem servandam,
ut sint cum exceptione, ut sint societati utiles, ut cujusque
rei dignitatem sequantur, atque appetentia prorsus abstinen-
dum, aversatione autem ad nihil eorum utendum, quæ nou
sint in nostra potestate.

38. Non igitur, inquit, certamen est de re vulgari, sed
de eo, utrum insaniamus, necne.

39. Socrates : « Quid, inquit, vultis, utrum animas ha-
bere eorum, qui ratione præditi sunt, an eorum, qui ratio-
ne carent? » — Eorum, qui ratione sunt præditi. —
« Quorumnam ratione præditorum? sanorum an pravo-
rum? » — Sanorum. — « Quare igitur eas non queritis? » —
Quoniam habemus. — « Quamobrem igitur pugnatis et
contenditis? »

LIBER XII.

1. Omnia illa, quæ per ambages assequi cupis, jam
nunc habere potes, nisi tibi ipse invides, hoc est, si,
omisso eo, quod præterit, et eo, quod futurum est, com-
misso providentiæ, id duntaxat, quod præsens est, ad san-
ctitatem et justitiam dirigis : ad sanctitatem, ut diligas ea,
quæ tibi destinantur; tibi enim hoc tulit natura et te huic :
ad justitiam, ut libere et sine ambagibus veritatem loqua-
ris atque secundum legem et pro cujusque dignitate agas.
Ne vero te impediat neque alterius malitia, neque opinio,

ἄλλοτρία, μήτε ὑπολήψις, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθησις τοῦ περὶθεωραμένου σοι σαρκιδίου· δίδεται γὰρ τὸ πάσῃον. Ἐὰν οὖν, δεδῆκότε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσης, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε (τοῦ) ζῆν φοβήθῃς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἀρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσθ' ἄνθρωπος ἀξίος τοῦ γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύση ξένος ὢν τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα καὶ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικά γυμνὰ τῶν ὑλικῶν ἀγγείων καὶ φλοιῶν καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. Μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνον ἄπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐρρυθκῶτων καὶ ἀπωγευμένων. Ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐπίσης ποιεῖν, τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια ὀρῶν, ἥπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται.

γ'. Τρία ἐστίν, ἐξ ὧν συνέστηκε, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων τὰλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ὁ ἐὰν χωρίσης ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα ἄλλοι ποιοῦσιν, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλλοντα ταρασσει, καὶ ὅσα τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσεστιν, καὶ ὅσα ἢ ἐξωθεν περιβρέουσα δὴν ἐλίσσει, ὥστε, τῶν συνειμαρμένων ἐξηρμένην (καὶ) καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θελουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγουσαν τὰ ληθῆ· ἐὰν χωρίσης, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρητημένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρωχηκότα, ποιήσης τε σεαυτὸν, ὅς ὁ Ἐμπεδόκλειος

Σφαῖρος κυκλοτερής, μονὴ περιήθει γαίῳν,

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσης, δ' ἕξης, τουτέστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς καὶ ὡς αὐτοῦ δαίμονι διαδιδῶναι.

δ'. Πολλάκις θαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος πολλὸν πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττω λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστάς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, μελέυῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, δ' μὴ ἅμα [γε] γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πέλας μάλλον αἰδούμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνυ χρηστοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβολαία θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστον δι' ἔργων δόσιον καὶ ἱεουργιῶν συνίθεις τῷ θεῷ γενόμενους, ἐπειδὴν ἀπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσβηκέναι; Τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως

neque vox, nec vero sensus carunculae tibi circumdatae; nam viderit id, quod patitur. Si igitur, quocumque tandem tempore in exitu futurus sis, ceteris omnibus missis, principalem tui partem et divinam particulam magni aestima-veris neque hoc metueris, ne vivere aliquando desinas, sed ne nunquam naturae convenienter vivere incipias, homo eris mundo, qui te protulit, dignus et desines in patria tua peregrinus esse eaque, quae quotidie fiunt, tanquam inopinata admirari et ab hoc vel illo pendere.

2. Deus mentes omnes hisce corporeis vasis, corticibus, sordibus denudatas videt. Sola enim sua ipsius intelligentia ea tantum attingit, quae ab ipso in illas derivata ac delibata sunt. Quod ipsum si tu quoque facere adsueveris, multa temet molestia liberabis. Qui enim carnem sibi circumdatam non respicit, is multo minus in veste, domo, gloria et alio huiusmodi cultu et apparatu contemplandis occupabitur.

3. Tria sunt, ex quibus constas: corpusculum, animula, mens. Horum reliqua, quatenus eorum cura tibi demandata est, tua sunt, tertium autem solum proprie tuum. Quamobrem si a te ipso, hoc est, a mente tua separaveris quaecumque alii dicunt et faciunt, et quaecumque ipse dixisti et fecisti et quaecumque ut futura conturbant et quaecumque vel circumdati corpusculi vel huic congenitae animulae non tui sunt arbitrii, et quaecumque extrinsecas circumfluens vertigo volvit, ita ut vis intelligendi rebus a fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se ipsam vivat, iusta agens; ea, quae accidunt, libenter accipiens et, quae vera sunt, loquens; si, inquam, a mente haec separaveris, quae e communi cum corpore affectione ei adherent et temporis id, quod futurum est, et id, quod praeteriit, teque ipse feceris talem, qualis est globus Empedocleus:

« Orbis teres mansione laetificans tandem. »

atque id tantum temporis, quod vivis, hoc est praesens, bene ut vivas studueris, poteris id, quod usque ad mortem relinquitur vitae, tranquillius, generosus et genio tuo propitius transigere.

4. Saepenumero mirari soles, quomodo fiat, ut, quomodo esse magis quam alios quisque diligat, suam tamen ipsius de se opinionem minoris faciat, quam aliorum. Igitur si cui deus aut prudens praceptor adstans ei praeciperet; ne quidquam cogitaret aut animo conciperet, quod non, simulatque conceperit, proferre posset; ne unum quidem diem id sustineret. Adeo magis alios, quid de nobis sentiant, veremur, quam nos ipsos.

5. Quomodo sit, ut dii, qui pulcre et cum singulari erga genus humanum amore omnia disposuerunt, hoc neglexerint, quod inter homines etiam ii, qui admodum probi sunt, qui quasi plurima cum diis commercia habent haecque per opera pia et sacra ministeria maxime familiares existerunt, postquam semel defuncti sunt, non amplius reducuntur, sed prorsus extinguuntur? Hoc si quidem sic se

ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἂν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν, καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἦνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἰπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστοῦσθω σοι, τὸ μὴ δεῖσαι οὕτω γίνεσθαι. Ὅρᾳς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἀριστοὶ καὶ δικαιοτάτοί εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμῇσει.

ζ'. Ἐθίζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερά, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐβῶμενέστερον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ. Τοῦτο γὰρ εἰθισται.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, τὴν ἀθάνατον τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

η'. Γυμνὰ τῶν φλοῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς δ' ἑαυτῷ ἀσχολίας αἷτιος· πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

θ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογματῶν χρήσει, παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ὃ χρηταί, ἀποτίθεται καὶ ἀναίρεται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ συστρέψαι αὐτήν, δεῖ.

ι'. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα, ὄρᾳν, διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἶτιον, ἀναφοράν.

ια'. Ἡλικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτόν· οὐδὲν γὰρ ἐκόντες, ἢ ἀκόντες, ἁμαρτάνουσι, μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἀκόντες. Ὡστε οὐδενὶ μεμπτόν.

ιγ'. Πῶς γελόιος καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος τάξις, καὶ πρόνοια ἰλαστικῆς, ἢ φυρμὸς εἰκαιότητος ἀπροστάτητος. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; Εἰ δὲ πρόνοια, ἐπιδεχομένη τὸ ἰλάσκεσθαι, ἄξιον σαυτὸν ποιήσον τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινα νοῦν ἡγεμονικόν. Κἂν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερῶ τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευματικόν, τὰλλα· τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε'. Ἦ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς, μέχρι σβεσθῆ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἢ δὲ ἐν σοὶ ἀληθεία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἡμαρτε, τί δαὶ ὦδα, εἰ τοῦτο ἁμαρτήμα; εἰ δὲ καὶ ἡμαρτεν, ὅτι (οὐ) κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τοῖς καταδρόμειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνει, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῇν ὅπῃ ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθυμρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα

habet, certo scito, si aliter se habere deberet, deos sic res instituturos fuisse. Nam si iustum esset, fieri quoque posset, et si naturæ consentaneum esset, natura id ferret. Ex eo igitur, quod non ita se habet, si quidem non ita habet, persuasum habe, non oportuisse id fieri. Ipse quoque intelligis, te in hac rei indagatione cum deo de jure disceptare, cum diis vero non ita ageremus, nisi optimi et iustissimi essent. Quod si ita est, nihil contra justitiæ ac rationis legem in mundi dispositione neglectum prætermiserint.

6. Adsuesce etiam iis, quæ fieri posse desperas : nam etiam sinistra manus, quum ad alia opera ob desuetudinem iners sit, frenum tamen validius, quam dextra, tenet; ei enim rei adsuetæ est.

7. Qualem oporteat deprehendi a morte tum corpore tum animo; brevitatem vitæ, immensitatem ævi præteriti ac futuri et omnis materiæ imbecillitatem considera.

8. Nudatas corticibus contemplari formas; et quo referantur actiones; quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria; quis sibi ipse molestiarum auctor; quomodo nemo ab alio quoquam impediatur; omnia in opinione sita.

9. Similem esse oportet in decretorum usu pancratiastæ, non gladiatoris; hic enim gladium, quo utitur, deponit et interficitur; ille vero manum semper præsto habet, neque alia re opus habet, quam ut manum contorqueat.

10. Quales sint res ipsæ intueri, divisione facta in materiam, formam et rationem, in qua sunt ad alias res.

11. Quanta homini est potentia, ut nihil aliud faciat, nisi quod Deus probaturus sit, et libenter accipiat, quidquid Deus illi assignarit.

12. Quidquid naturæ consequens est, de eo nec dii sunt accusandi, quippe qui nihil nec sponte neque inviti peccant, neque homines; hi enim nihil non inviti peccant. Ergo nihil accusandum.

13. Quam ridiculus ac peregrinus, qui quidquid est eorum, quæ in mundo fiunt, admiratur!

14. Aut necessitas fatalis est ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria sine summo aliquo rectore. Si igitur necessitas inviolabilis, cur reluctaris? si vero providentia, quæ placari possit, auxilio divino dignum te præsta; si mera confusio, quæ rectore caret, eo contentus esto, quod in tanto rerum fluctu in te ipso mentem aliquam reatricem habes. Quodsi æstus ille te corripuerit, carunculam, animulam et reliqua abripiat! mentem enim non abripiet.

15. An vero erit, ut lucernæ lumen, donec exstinguatur, luceat, et splendorem non amittat; in te autem veritas et justitia et temperantia prius exstinguantur?

16. Si quis opinionem tibi excitet, quasi peccavit, tu tecum : Num certo mihi constat, an hoc sit peccatum? aut si peccaverit, an se ipse peccati reum non damnaverit? Hoc enim perinde est ac si suum ipsius vultum dilaceret. Eum, qui nolit, improbum peccare, similem esse ei, qui nolit ficum in fructibus succum ferre, et infantes vagire et equum hinnire et quæ alia sunt necessaria. Quid enim

ἀλλα ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάθῃ, τὴν ἑξίν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, ταύτην θεράπευσον.

ιζ'. Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξεις· εἰ μὴ ἀληθὲς ἐστὶ, μὴ εἰπῃς. Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἐστὼ.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ ὁρᾶν, τί ἐστὶν αὐτὸ ἐκείνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ ἀναπτύσσειν, διαιροῦντα εἰς τὸ αἷτιον, εἰς τὸ ὕλικόν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

ιβ'. Αἰσθου ποτὲ, ὅτι κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάθῃ ποιοῦντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπαστούντων σε. Τί μου νῦν ἐστὶν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιῆσαι.

κα'. Ὅτι μετ' οὐ πολλὸ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τί, ἀ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τίς τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθίρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις· καὶ αὕτη ἐπὶ σοί. Ἄρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὥσπερ χάμψαντι τὴν ἄκραν, γαλήνῃ, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσαμένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ πράξας τὴν πράξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ὅμοιως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμόν τοῦτον, κακῶς διετέθη. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον διδῶσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὧων· ἥς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, νεαρὸς αἰεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπαξ κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ αἰεὶ πᾶν καὶ ὠραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὧν. Ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου ἐκάστω οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτων· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὧν καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ θεοφύλητος, ὃ φερόμενος κατὰ ταῦτά θεῶν, καὶ ἐπὶ ταῦτά τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰκῇ, μήτε ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτῇ ἐνέργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἤτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτόν, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ ἐξ ὧων ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς οἷα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄφνω μετέωρος ἐξαρθρεῖ κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅση, κατανοήσεις, συνιδὼν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιοικοῦν ἐναερῶν καὶ ἐναιθερίων· ὅτι, ὅσῳκις ἂν

aliud facere potuit, quum talem habitum habeat? Si igitur strenuus es, hunc habitum sana.

17. Si non convenit, noli id facere; si non est verum, noli id dicere. Tuus enim esto impetus.

18. Universum semper intueri, quid sit ipsum illud, quod opinionem in te excitat, idque diligenter explicare dividendo in causam et materiam et consilium, quo existerit, et tempus, intra quod finem sit habiturum.

19. Sentias fac tandem aliquando, esse aliquid in te praestantius et divinius, quam ea, quae affectus movent atque omnino tanquam fidiculis te trahunt. Quid mihi nunc est mens? num metus? num suspicio? num libido? num aliud quid ejusmodi?

20. Primum, ne quid temere aut sine certo consilio. Deinde, ut non alio, nisi ad societatis salutem referatur.

21. Brevi neque ipse ullus usquam eris, nec quidquam eorum, quae vides, neque eorum, qui nunc vivunt, quicquam. Omnia enim ita nata sunt, ut mutantur, vertantur, intereant, ut inde alia sua quaeque serie oriantur.

22. Omnia, opinio; et haec in te sita est. Tolle igitur, quando libet, opinionem, atque, ut promontorium praerecto maris tranquillitas, sic tibi omnia serena et portus aestu vacans.

23. Una aliqua quaecumque demum est actio, quae suo tempore desiit, nihil mali patitur eo, quod desiit; neque is, qui illius actionis auctor est, eo, quod illa desiit, mali quid patitur. Eodem igitur modo omnium actionum complexus, qui vita dicitur, si tempore suo desinet, nihil inde mali patitur, quod desiit, nec qui suo tempore huic serie finem fecit, male affectus est. Tempus autem ac terminum natura constituit, interdum propria, ut in senectute, omnino autem universi natura, cujus partibus sese mutantibus, novus semper ac vegetus totus mundus permanet. Pulcrum autem semper et tempestivum, quod universo prodest. Cessatio igitur vitae singulis quidem non est malum, quia neque inhonesta est, siquidem neque a potestate nostra pendet nec societati repugnat; bonum autem, si quidem universo tempestiva et commoda est et cum eo fertur. Ita enim etiam numine divino fertur, qui eadem, qua deus, via fertur et mente sua ad eadem fertur.

24. Haec tria in promptu haberi oportet: in iis, quae agis ne quid temere agas aut secus, quam ipsa justitia egisset; in iis vero, quae extrinsecus accidunt, ea vel casu fortuito vel providentia evenire, et neque fortunam culpandam, neque de providentia querendum. Secundum, quale unumquodque sit a semente usque ad animationem, ab animatione usque dum animam reddit, ex quibus conflatum sit, et in qualia dissolvatur. Tertium, si repente in sublime elatus res humanas cerneret, earumque, quanta esset, varietatem considerares, eodem conspectu comprehenders quantum undique aeriorum et aetheriorum sedes suas habet, te, quotiescunque evectus esses, eadem semper vi

ἐκέρθης, ταῦτά θῆναι, τὸ μοιοειδὲς καὶ τὸ ὀλιγοχρόνιον. Ἐπὶ τούτοις ὁ τύφος;

κ'. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν· σέσωσαι. Τίς οὖν ὁ καὶ αὐτὸν ἐκβάλλειν;

κ'. Ὅταν δυσφορῇς ἐπὶ τινι, ἐπελάβου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἀμαρτανόμενον ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος· οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάβου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστος νοῦς θεός, καὶ ἐκείθεν ἐβρύηκε· τοῦ, ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεχνίον, καὶ τὸ σωμάτων, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκείθεν ἐλήλυθεν· τοῦ, ὅτι πάνθ' ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κ'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτῆσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔθραις, ἢ ὁποιασοῦν τύχαις ἀχμάσαντας· εἴτα ἐφιστάμεν, ποῦ νῦν πάντα ἐκείνα; καπνός, καὶ σποδός, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμπροσπιπτεῖται δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, ὅλον Φάβιος Κατουλλίνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Αὐπὸς ἐν τοῖς κήποις, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβερίος ἐν Καπρίαῖς, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὁλος ἡ πρὸς ἐτιοῦν μετ' οἰήσεως διαφορά· καὶ ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον· καὶ ὅσῳ φιλοσοφώτερον τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς ἐπόμενον ἀρετῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυφίᾳ τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

κ'. Πρὸς τοὺς ἐπιζητούντας, «Ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατεληφώς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις;» πρῶτον μὲν καὶ ὀφείδει δραστοὶ εἶσιν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑμαυτοῦ ἐώρακα, καὶ ὁμως τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε περιώμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδούμαι.

κ'. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δι' ὅλου αὐτοῦ τί ἐστιν ἔρῃ, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὕλικόν, τί δαὶ τὸ αἰτιώδες· ἐξ ὧν τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τάληθ' ἴλεγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν, ὥστε μὴδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φῶς ἡλίου, καὶ διερίγηται τοῖς τοίχοις, ὁρεσιν, ὅλοις μυρίοις. Μία οὐσία κοινὴ, καὶ διερίγηται ἰδίως ποταῖς σώμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, καὶ φύσει διερίγηται μυρίαῖς καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, καὶ διακεκρίσθαι δοκῇ. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν ἐρημένων, ὅσον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικεῖντα ἀλλήλοις· καίτοι καὶ αὐτὰ τὸ νοῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ βρόμυλον τείνεται, καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διερίγεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

λ'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ δορμῆν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὔθις· τὸ φωνῇ

surum esse ejusdemque generis res, easque ad breve tempus duraturas. De his fastus!

25. Ejice foras opinionem, salvus eris. Quis igitur prohibet, quominus eam ejicias?

26. Quando aliquid moleste fers, oblitus es, omnia secundum naturam universitatis fieri; tum vero, alterius peccatum a te alienum esse; præterea, omnia, quæ nunc fiant, semper ita facta esse et futura esse et nunc ubique fieri; porro, quam sancta sit hominis cum universo hominum genere cognatio, non enim sanguinis et seminis, sed mentis communio est. Oblitus vero etiam es hujus, quod animus uniuscujusque ratione præditus deus est et inde fluxit; tum porro, nihil cuiquam esse proprium, sed et filiolum et corpusculum et ipsam animulam inde fluxisse; porro, omnia in opinione sita esse, denique, unumquemque id tantum temporis, quod præsens est, et vivere et amittere.

27. Continuo recolere memoriam eorum, qui aliqua de re vehementer indignati sunt, qui summis honoribus aut calamitatibus aut inimicitiiis aliave quacunque fortuna nobilitati sunt, deinde reputare, ubi nunc illa omnia? Fumus et cinis et fabula aut ne fabula quidem. Succurrant tibi porro quæ hujus generis sunt omnia, ut Fabius Catullinus rure, Lucius Lupus in hortis, Stertinius Baiis, Tiberius Capreis, Velius (?) Rufus, et quidquid est hujusmodi vehementis studii, quod opinione nititur; et quam vile omne, quod intenditur, quanto magis philosophum deceat, in quavis data materia justum, temperantem et diis simpliciter obedientem se præstare. Fastus enim sub modestia gliscens omnium maxime intolerabilis.

28. Interrogantibus, «Ubi deos conspicatus aut, unde compertum habens, eos esse, eos ita veneraris?» primum etiam visu percipi possunt; deinde vero, neque animum meum vidi et tamen eum in honore habeo. Sic igitur etiam deos ex iis, quibus quoquo tempore eorum vim experior, et esse intelligo et eos veneror.

29. Vitæ salus, res singulas ex omni parte, quid sint, intueri, quæ earum sit materia, quæ forma: toto ex animo, quæ justa sunt, facere; quæ vera sunt, dicere. Quid reliquum est? quam ut vita fruaris, bonum alii bono ita adnectens, ut ne minimum quidem spatium relinquatur.

30. Unum lumen solis, etiamsi muris, montibus, aliisque innumerabilibus dividatur. Una communis materia, etiamsi innumeris corporibus certo modo constitutis dividatur. Una anima, etiamsi naturis innumerabilibus et propriis fluitibus dividatur. Unus animus ratione præditus, etiamsi diremptus esse videatur. Ceteræ vero rerum, quas dixi, partes, ut spiritus et materię substrate, sensus expertes et a communionis studio alienæ: quamquam etiam has mens continet, et gravitas, quæ eas in eundem locum cogit. Mens autem singulari quodam modo ad naturas ejusdem generis fertur, neque divellitur ab ea societatis studium.

31. Quid præterea expetis? diutius in vita esse? an vero sentire? animo moveri? crescere? rursus denasci? voce

χρησθαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσιθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ἔπεισθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα τὸ ἀχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσεται τις αὐτῶν.

λβ'. Πόστον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἕκαστω; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόστον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόστον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόστῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπει; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἡ τὸ, ὥς μὲν ἡ σὴ φύσις ἀγεί, ποιεῖν, πάσχειν δὲ, ὥς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

λγ'. Πῶς ἑαυτῷ χρητῇ τὸ ἡγεμονικόν; Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαίρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, νεκρὰ καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον, ὅτι καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντας, ὅμως τούτου κατεφρόνησαν.

λε'. Ὡς τὸ εὐκαιρὸν μόνον ἀγαθόν, καὶ ὥς τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρῳ ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὥς τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

λς'. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεῦσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πάντε ἔτεσιν, (ἢ τρισί;) τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἕκαστῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμψει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἀδικος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγούσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πάντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρᾷ εἰ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἀπιθὶ οὖν ὤλεας· καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ὤλεας.

uti? cogitare? Ecquid horum tibi videtur desiderio dignum? Quodsi hæc singula satis vilia sunt, progredere ad ultimum, Deum et rationem sequi. Horum autem cultui repugnat, inique ferre, si quis per mortem his cariturus sit.

32. Quantula pars infiniti et immensi ævi unicuique assignata est? celerrime enim in æternitate evanescit. Quantula totius materię? quantula totius animę? in quantula totius terrę glebula repis? Hęc omnia tecum reputans nihil magni facias, nisi hoc, ut agas, quemadmodum natura tua jubet, et feras, ut communis natura fert.

33. Quomodo mens se ipsa utitur? In hoc enim sita sunt omnia. Reliqua * non tui sunt arbitrii; si non tui arbitrii, cadavera et fumus.

34. Maximam vim ad mortis contemptum excitandum habet hoc, quod etiam ii, qui dolorem pro malo et voluptatem pro bono habebant, eam contempserunt.

35. Cui id tantum, quod tempestivum, bonum est, et cui perinde est, plures an pauciores secundum rectam rationem actiones exegerit, et cuius nihil refert utrum longiore an breviori temporis spatio mundum contemplatus sit, huic mors quoque non est formidini.

36. Homo, civis fuisti in magna hac civitate. Quid tua interest, utrum quinque annis, an tribus? Quod enim sit secundum legem, id æquum est unicuique. Quid igitur adeo grave est, si hac civitate te emitit, non tyrannus, non injustus iudex, sed natura, quę te in eam induxit? perinde ac si histriionem idem prætor, qui eum conduxit, e scena dimittit. — Verum quinque actus fabulę non peregi, sed tres tantum. — Recte dicis; in vita tamen etiam tres actus totam fabulam constituunt. Finem enim determinat is, qui olim concretionis auctor fuit, et nunc dissolutionis auctor est; tu vero neutrius auctor es. Abi igitur propitius; nam is quoque, qui te exsolvit, propitius est.

INDEX NOMINUM.

A

Adrianus, IV, 33; VIII, 5, 25, 37; X, 27.
Æsculapius, V, 8; VI, 43.
Agrippa, VIII, 31.
Akiphro, X, 31.
Alexander, grammaticus, I, 10. — Platonicus, I, 12 — Macedo, III, 3; VI, 24; VIII, 3; IX, 29; X, 27.
Antisthenes. Antisthenicum, VII, 36.
Antoninus, IV, 33; VI, 26, 30, 44; VIII, 25; X, 27.
Apollonius, I, 8, 17.
Archimedes, VI, 47.
Arens, VIII, 31.
Athenodotus, I, 13.
Athos, VI, 36.
Augustus, IV, 33; VIII, 5, 31.

B

Bacchius, I, 6.
Baize, XII, 27.
Beatorum insulæ, X, 8.
Benedicta, I, 17.
Brutus, I, 14.

C

Cæcilianus, IX, 50.
Cæsar (Gaius), III, 3; VIII, 3.
Cæso, IV, 33.
Caieta, I, 17.
Camillus, IV, 33.
Capree, insula, XII, 27.
Carnuntum, II, 17.
Cato, I, 14; IV, 33.
Catullinus. *Vid.* Fabius.
Catulus, I, 13.
Cecrops, IV, 23.
Celer, VIII, 25.
Chabrias, VIII, 37.
Chaldaei, III, 3.
Charax, VIII, 25.
Chrysippus, VI, 42; VII, 19.
Clotho, IV, 34.
Crates, VI, 13.
Crito, X, 31.
Cresus, X, 27.

D

Demetrius, Platonius, VIII, 25 — Phalereus, IX, 29.
Democritus, III, 3.
Dio, I, 14.
Diogenes, VIII, 13.
Diognetus, I, 6.

Diotimus, VIII, 25, 37.
Domitius, I, 13

E

Empedocles, XII, 3.
Epictetus, VII, 19; XI, 34, 36; ejus libri commentarii, I, 7.
Epicurus, IX, 41.
Epitynchanus, VIII, 25.
Eudaemon, VIII, 25.
Eudoxus, VI, 47.
Euphrates, X, 31.
Eutyches, X, 31.
Eutychio, X, 31.
Eutychius, I, 6.

F

Fabius Catullinus, XII, 27.
Falernus (liquor), VI, 13.
Faustina, VIII, 25.
Fronto, I, 11.

G

Gaius. *Vid.* Cæsar.
Granuas, fluvius, I, 17.

H

Helice, IV, 48.
Helvidius, I, 14.
Heraclitus, III, 3; VI, 42, 47; VIII, 3.
Herculanum, IV, 48.
Hipparchus, VI, 47.
Hippocrates, III, 3.
Hymen, X, 31.

I, J

Julianus, IV, 50.

L

Lacedæmonii, XI, 24.
Lamia, XI, 23.
Lanuvium, I, 16.
Leonatus, IV, 33.
Lepidus, IV, 50.
Lorium, I, 16.
Lucilla, VIII, 25.
Lucius Lupus, XII, 27.
Lupus. *Vid.* Lucius.

M

Mæcenas, VIII, 31.
Marcianus, I, 6.
Maximus, I, 16, 17; VIII, 25.
Menippus, VI, 47.
Monimus, II, 15.

N

Nero, III, 16.

O

Organio, VI, 47.

P

Panthea, VIII, 37.
Perdiccas, XI, 25.
Pergamus, VIII, 37.
Phalaris, III, 16.
Philippus, IX, 29; X, 27.
Phillistio, VI, 47.
Phocio, XI, 13.
Phœbus, VI, 47.
Plato, VII, 48; IX, 29; X, 48.
Pompeii, IV, 48.
Pompeius, III, 3; VIII, 3.
Pythagoras, VI, 47.
Pythagorei, XI, 27.

Q

Quadi. *Vid.* Granuas.

R

Rusticus, I, 7, 17.

S

Sarmatæ, I, 10.
Satyro, X, 31.
Scipio, IV, 33.
Secunda, VIII, 25.
Severus, I, 14; X, 31.
Sextus, I, 9.
Silvanus, X, 31.
Sinuessæ, I, 7.
Socrates, I, 16; III, 3, 6; VI, 4; VII, 19, 66; VIII, 3; XI, 23, 25, 28, 39.
Socraticus, X, 31.
Sterticius, XII, 27.

T

Tandasis, I, 6.
Telauges, VII, 66.
Tiberius, XII, 27.
Trajanus, IV, 32.
Tropæophorus, X, 31.
Tuscula, I, 16.

U, V

Velius Rufus, XII, 27.
Verus, Marci avus, I, 1; VIII, 37. — Marci frater adoptivus, VIII, 25.
Vespasianus, IV, 32.
Volesus, IV, 33.

X

Xanthippe, XI, 28.
Xenocrates, VI, 13.
Xenophon, X, 31.